

WAŁBRZYCH

Raport z realizacji

Strategii Zrównoważonego Rozwoju

Wałbrzycha do 2020 roku

za rok 2019

Urząd Miejski w Wałbrzychu

***Biuro Zarządzania Strategicznego, Nadzoru Właścicielskiego, Funduszy Europejskich
i Rozwoju Gospodarczego***

Wałbrzych, sierpień 2020 r.

I. WPROWADZENIE.....	6
II. RAPORT Z REALIZACJI ZADAŃ STRATEGICZNYCH.....	12

CEL 1. ROZWIINIĘTY, KONKURENCYJNY I INNOWACYJNY PRZEMYSŁ..... 12

1.1 POSZUKIWANIE INWESTORÓW	12
1.2 OPRACOWANIE KONCEPCJI INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI MIASTA	14
1.3 AKTYWNY UDZIAŁ W WYMIANIE KNOW-HOW (WZAJEMNE UCZENIE SIĘ, PRZEKAZYWANIE DOŚWIADCZEŃ I DOBRYCH PRAKTYK PODCZAS KONFERENCJI, KONGRESÓW, DEBAT I INNYCH SPOTKAŃ)16	
1.4 PRZYGOTOWANIE I SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI STANOWIĄCYCH WŁASNOŚĆ GMINY WAŁBRZYCH, OBJĘTYCH WAŁBRZYSKĄ SPECJALNĄ STREFĄ EKONOMICZNĄ „INVEST-PARK” Z PRZEZNACZENIEM POD ZABUDOWĘ PRODUKCYJNO-USŁUGOWĄ.....	19
1.5 REALIZACJA PROGRAMU ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH (ZIT) AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ.....	20

CEL 2. WYSOKI POZIOM PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW MIASTA 21

2.1 WERYFIKACJA AKTUALNEGO SYSTEMU ZACHĘT I ULATWIEŃ DLA PODEJMOWANIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ I STWORZENIE PROGRAMU WSPARCIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI	21
2.2 UDOSTĘPNIANIE NA PREFERENCYJNYCH WARUNKACH LOKALI UŻYTKOWYCH Z PRZEZNACZENIEM DO PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	22
2.3 PROMOWANIE I ROZWÓJ SIECI WSPÓŁPRACY PRZEDSIĘBIORSTW Z INSTYTUCJAMI OTOCZENIA BIZNESU (IOB)	23

CEL 3. ATRAKCYJNA OFERTA TURYSTYCZNA MIASTA 24

3.1 UDOSTĘPNIENIE TURYSTYCZNE ORAZ ROZWIJANIE OFERTY TURYSTYCZNEJ OBIEKTU „STARA KOPALNIA”	24
3.2 PROMOCJA I KREOWANIE POZYTYWNEGO WIZERUNKU MIASTA	25
3.3 ZDEFINIOWANIE, ROZWÓJ ORAZ PROMOWANIE PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH MIASTA (WIODĄCEGO ORAZ TOWARZYSZĄCYCH)	26
3.4 ROZWÓJ OFERTY TURYSTYKI AKTYWNEJ, KULTUROWEJ, BIZNESOWEJ I POSTINDUSTRIALNEJ.....	26
3.5 REWITALIZACJA SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH I ROZWÓJ TURYSTYKI PIESZEJ.....	30
3.6 PODJĘCIE I INTENSYFIKACJA WSPÓŁPRACY POMIĘDZY INSTYTUCJAMI I ORGANIZACJAMI NA RZECZ ROZWOJU TURYSTYKI I KULTURY.....	31
3.7 AKTYWIZACJA CENTRUM MIASTA	32

CEL 4. ROZWIINIĘTA INFRASTRUKTURA I SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCE POŁĄCZENIA KOMUNIKACYJNE MIASTA (WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE)..... 36

4.1 OPRACOWANIE I WDROŻENIE KOMPLEKSOWEJ KONCEPCJI ROZWOJU INFRASTRUKTURY DROGOWEJ W OPARCIU O KIERUNKI ROZWOJU FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEGO MIASTA	36
4.2 URUCHOMIENIE MULTIMODALNEGO SYSTEMU TRANSPORTU PUBLICZNEGO.....	36
4.3 BUDOWA OBWODNICY WAŁBRZYCHA	37
4.4 ODBUDOWA SIECI DRÓG W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH MIASTA	38
4.5 POPRAWA DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ MIASTA	39

4.6 BUDOWA CENTRUM PRZESIADKOWEGO KOLEJOWO—AUTOBUSOWEGO WAŁBRZYCH CENTRALNY	40
4.7 WDROŻENIE PROGRAMÓW: ŚRÓDMIEŚCIE BEZ SPALIN, PARKING ZA DARMO, DZIEŃ BEZ SAMOCHODU, PARKUJ I JEDŹ (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020) ...	40
4.8 WDROŻENIE PROGRAMU ROWERY WAŁBRZYCH 2020 (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)	41
4.9 INTELIGENTNY SYSTEM ZARZĄDZANIA TRANSPORTEM	41

CEL 5. AKTYWIZACJA ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW 42

5.1 AKTYWIZACJA OSÓB BEZROBOTNYCH DO PODJĘCIA PRACY	42
5.2 ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ, W TYM TWORZENIA SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH	43
5.3 AKTYWIZACJA ZAWODOWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	43

CEL 6. WYSOKI KAPITAŁ SPOŁECZNY (ZDROWA I ZINTEGROWANA SPOŁECZNOŚĆ)..... 45

6.1 UTWORZENIE I ROZWIJANIE W POSZCZEGÓLNYCH DZIELNICACH MIASTA CENTRÓW AKTYWNOŚCI LOKALNEJ	45
6.2 REALIZACJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA WAŁBRZYCHA.....	45
6.3 PROFILAKTYKA I PROMOCJA ZDROWIA.....	47
6.4 REALIZACJA PROGRAMÓW WSPARCIA RODZIN Z OSOBĄ NIEPEŁNOSPRAWNĄ I PRZEWLEKLE CHORĄ ORAZ FORM POMOCY DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	50

CEL 7. SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE 52

7.1 AKTYWNA WSPÓLPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	52
7.2 PRZEZNACZENIE CZĘŚCI ŚRODKÓW Z BUDŻETU MIASTA NA REALIZACJĘ ZADAŃ WŁASNYCH W RAMACH WAŁBRZYSKIEGO BUDŻETU PARTYCYPACYJNEGO	53
7.3 INFORMATYZACJA USŁUG PUBLICZNYCH ON-LINE URZĘDU I JEDNOSTEK PODLEGŁYCH (ELEKTRONICZNE ZAŁATWIANIE SPRAWY: ZŁOŻENIE WNIOSKU, INFORMACJA DLA WNIOSKODAWCY, REALIZACJA WNIOSKU, DOSTARCZENIE ZAMÓWIENIA, PŁATNOŚĆ ELEKTRONICZNA).....	55
7.4 URUCHOMIENIE SERWISU INTERNETOWEGO URZĘDU MIEJSKIEGO UKIERUNKOWANEGO NA PROCES KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ (INTERAKTYWNE NARZĘDZIE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH ZACHĘCAJĄCE DO ANGAŻOWANIA SIĘ W SPRAWY MIASTA, WYRAŻANIA WŁASNYCH OPINII I DZIELENIE SIĘ POGLĄDAMI).....	57
7.5 ROZWÓJ I PROMOCJA WOŁONTARIATU	58
7.6 TWORZENIE NOWYCH I ROZWÓJ ISTNIEJĄCYCH ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	58
7.7 ANIMACJA WAŁBRZYSKICH ŚRODOWISK LOKALNYCH.....	58
7.8 WYSZUKIWANIE I WSPARCIE LIDERÓW LOKALNYCH	60
7.9 ROZWÓJ SAMOORGANIZACJI MIESZKAŃCÓW WAŁBRZYCHA	61
7.10 TWORZENIE WARUNKÓW DO AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI JAKO PODSTAWY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ.....	61
7.11 REALIZACJA KAMPANII SPOŁECZNYCH NA RZECZ PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	62

CEL 8. SZEROKI ZAKRES MOŻLIWOŚCI SPEDZANIA CZASU WOLNEGO I ROZWIJANIA ZAINTERESOWAŃ 63

8.1	OPRACOWANIE I REALIZACJA KONCEPCJI FUNKCJONOWANIA MUZEUM W WAŁBRZYCHU (W TYM MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY)	63
8.2	BUDOWA KOMPLEKSU SPORTOWEGO PRZY UL. CHOPINA (NOWE MIASTO)	64
8.3	ZAGOSPODAROWANIE STADIONU PRZY UL. SPORTOWEJ NA CENTRUM SPORTÓW MOTOROWYCH (SOBIĘCIN)	64
8.4	WSPARCIE MIASTA DLA TWORZENIA INFRASTRUKTURY KULTURALNEJ W ŚRÓDMIEŚCIU (GALERIE SPRZEDAŻNE, GALERIE SZTUKI)	64
8.5	MODERNIZACJA FUNKCJONOWANIA INSTYTUCJI KULTURY (M.IN. WYPOSAŻENIE W NOWOCZESNY SPRZĘT ORAZ SZKOLENIA PRACOWNIKÓW)	64
8.6	UŁATWIENIE DOSTĘPU MIESZKAŃCÓW DO ATRAKCYJNYCH OBSZARÓW REKREACYJNYCH	69
8.7	UTWORZENIE GALERII PRAC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	70
8.8	UTWORZENIE CENTRUM INTEGRACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	70

CEL 9. NOWOCZESNY I DOSTOSOWANY DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY SYSTEM EDUKACJI ORAZ PODNOSZENIA KWALIFIKACJI 70

9.1	WPROWADZENIE NOWYCH KIERUNKÓW I FORM KSZTAŁCENIA DOSTOSOWANYCH DO AKTUALNYCH POTRZEB RYNKU PRACY	70
9.2	PRZYGOTOWANIE ORAZ ROZWÓJ OFERTY KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO DOSTOSOWANEGO DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY	71

CEL 10. KORZYSTNA STRUKTURA DEMOGRAFICZNA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI..... 71

10.1	ROZSZERZENIE SIECI OŚRODKÓW WSPARCIA DZIENNEGO.....	71
10.2	BUDOWA OSIEDLA SENIORA I MŁODEGO POKOLENIA	73
10.3	BUDOWA MIESZKAŃ KOMUNALNYCH	74
10.4	UTWORZENIE MIESZKAŃ TRENINGOWYCH ORAZ CHRONIONYCH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELKTUALNĄ	75
10.5	ROZSZERZENIE DZIAŁALNOŚCI ŚDS DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI	75

CEL 11. SPÓJNA KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA..... 75

11.1	REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA ORAZ INNYCH DZIELNIC MIASTA	75
11.2	MODERNIZACJA OBIEKTÓW KOMUNALNYCH I MIESZKALNYCH, W TYM PRZEZNACZONYCH DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	83
11.3	RACJONALIZACJA STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ (DOSTOSOWANIE DO OBOWIĄZUJĄCYCH REALIÓW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM REZERW POD ROZWÓJ TERENÓW MIESZKANIOWYCH)	85
11.4	PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ NA RZECZ OGRANICZENIA KONFLIKTÓW PRZESTRZENNYCH	87
11.5	WDROŻENIE PROGRAMÓW: OGRODNIK MIEJSKI ORAZ ZIELONE HAŁDY 2020 (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020).....	88
11.6	LIKWIDACJA BARIER ARCHITEKTONICZNYCH DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W BUDYNKACH UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	88

CEL 12. WYSOKI POZIOM ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW MIASTA 89

12.1 EDUKACJA EKOLOGICZNA MIESZKAŃCÓW MIASTA ORAZ PROMOWANIE DZIAŁAŃ PROEKOLOGICZNYCH	89
12.2 EDUKACJA MIESZKAŃCÓW MIASTA W ZAKRESIE NEGATYWNYCH DLA ŚRODOWISKA I ZDROWIA CZŁOWIEKA KONSEKWENCJI STOSOWANIA NIEWŁAŚCIWYCH ŹRÓDEŁ CIEPŁA W INDYWIDUALNYCH SYSTEMACH GRZEWCZYCH	91

CEL 13. SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCA GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA MIASTA..... 91

13.1 PRZEBUDOWA SYSTEMÓW PRZESYŁU WODY	91
13.2 WYMIANY, PRZEBUDOWY I MODERNIZACJE SIECI WODOCIĄGOWYCH	92
13.3 BUDOWA I MODERNIZACJE SIECI KANALIZACJI SANITARNYCH.....	92
13.4 ZAKOŃCZENIE ODCIĘĆ KANALIZACJI DESZCZOWYCH OD KANALIZACJI SANITARNYCH	93
13.5 PRZYGOTOWANIE KONCEPCJI PLANU OCHRONY WAŁBRZYCHA PRZED POWODZIĄ, W TYM PRZYGOTOWANIE I WDROŻENIE PROGRAMU MAŁEJ RETENCJI NA OBSZARZE MIASTA	93

CEL 14. SPRAWNY SYSTEM GOSPODAROWANIA ODPADAMI 94

14.1 ROZBUDOWA SYSTEMU GOSPODAROWANIA ODPADAMI	94
14.2 ZBUDOWANIE SPOŁECZEŃSTWA RECYKLINGU.....	94
14.3 WDROŻENIE PROGRAMÓW: 100% RECYKLINGU, WAŁBRZYCH BEZ AZBESTU DO 2020 ROKU ORAZ WAŁBRZYCH BEZ SKŁADOWISK (INNYCH NIŻ KOMUNALNE) – ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020.....	95

CEL 15. WYSOKA JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO 96

15.1 REALIZACJA PROGRAMU OGRANICZENIA NISKIEJ EMISJI (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020).....	96
III. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA ROZWOJU MIASTA	97
IV. PODSUMOWANIE	110
V. KOORDYNATORZY ZADAŃ STRATEGICZNYCH.....	111

I. WPROWADZENIE

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do 2020 roku, przyjęta uchwałą Nr LXIII/645/2014 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 17 czerwca 2014 r., opracowana została w procesie partycypacyjnym, co oznacza, że umożliwiono różnym – istotnym z punktu widzenia rozwoju miasta – stronom wzięcie udziału w podejmowaniu decyzji o sprawach, które pośrednio lub bezpośrednio ich dotyczą. Dokument sformułowany został w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, szczególną uwagę zwrócono na zapewnienie równego traktowania trzech łańdów, tj. środowiskowego, społecznego oraz gospodarczego.

Kluczowe etapy przygotowania strategii realizowane były od grudnia 2013 r. do maja 2014 r. i obejmowały:

- ⤴ Rozpoczęcie procesu opracowania strategii,
- ⤴ Przygotowanie „Raportu o stanie Wałbrzycha”,
- ⤴ I Forum Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha z udziałem lokalnych liderów (tj. reprezentantów władz samorządowych, biznesu, organizacji pozarządowych, instytucji kultury, edukacji, itd.), którzy zidentyfikowali kluczowe problemy Wałbrzycha. Ponadto sformułowana została wizja oraz cele strategiczne rozwoju miasta,
- ⤴ Warsztaty robocze z udziałem pracowników Urzędu Miejskiego, w ramach których sformułowane zostały propozycje zadań strategicznych,
- ⤴ II Forum Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha – lokalni liderzy zweryfikowali oraz poszerzyli listę zadań strategicznych,
- ⤴ Warsztaty robocze z udziałem pracowników Urzędu Miejskiego – określone zostały ramy czasowe oraz koordynatorzy zadań strategicznych,
- ⤴ Konsultacje społeczne – zebrano i uwzględniono opinie mieszkańców Wałbrzycha dotyczące wizji rozwoju, celów oraz zadań strategicznych,
- ⤴ Sformułowanie ostatecznej wersji „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do 2020 roku”.

Niniejszy raport stanowi podsumowanie badania poziomu realizacji w 2019 r. celów i zadań strategicznych określonych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do 2020 roku.

Wykaz dokumentów programujących rozwój Wałbrzycha

STRATEGIE I PROGRAMY DŁUGOOKRESOWE

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WAŁBRZYCHA DO 2020

STRATEGIA ROZWOJU SUDETY 2030

STRATEGIA ROZWOJU AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ DO 2030

STRATEGIA ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI WAŁBRZYCHA NA LATA 2016 - 2025

PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ NA LATA 2014-2020 Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 R. DLA 15 GMIN AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ

PROGRAM OGRANICZENIA NISKIEJ EMISJI DLA MIASTA WAŁBRZYCHA

PROGRAM „ZIELONY WAŁBRZYCH 2020”

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA WAŁBRZYCHA – MIASTA NA PRAWACH POWIATU NA LATA 2016-2019 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2023

WIELOLETNI PROGRAM GOSPODAROWANIA ZASOBEM MIESZKANIOWYM GMINY WAŁBRZYCH NA LATA 2019-2023

PROGRAM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2010-2012 Z UWZGLĘDNIENIEM PERSPEKTYWY DO 2032 R.

WAŁBRZYSKI PROGRAM PROFILAKTYCZNEJ OPIEKI STOMATOLOGICZNEJ ZAPOBIEGAJĄCY ROZWOJOWI PRÓCHNICY ZĘBÓW I CHOROBY PRZYŻĘBIA U DZIECI I MŁODZIEŻY Z WAŁBRZYSKICH SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I GIMNAZJALNYCH NA LATA 2018 – 2022

POLITYKA SENIORALNA MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016-2020

PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII DLA MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016 – 2020

PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2019- 2021

PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA ZAGROŻENIOM W ŚRODOWISKU SZKOLNYM I LOKALNYM NA TERENIE MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016-2019

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2019-2021

PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE I OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE DLA MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016-2020

PROGRAM PROFILAKTYCZNY W SPRAWIE SPECJALISTYCZNEJ POMOCY DZIECIOM W RODZINACH ZAGROŻONYCH PRZEMOCĄ DLA MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016 -2020

PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO –EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE NA LATA 2016 – 2020

GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016 - 2020

PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2019-2021

PROGRAMY ROCZNE

BUDŻET MIASTA WAŁBRZYCHA

WIELOLETNIA PROGNOZA FINANSOWA MIASTA WAŁBRZYCHA

PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH DLA MIASTA

PROGRAM WSPÓŁPRACY MIASTA WAŁBRZYCHA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI ORAZ PODMIOTAMI WYMIENIONYMI W ART. 3 UST. 3 USTAWY O DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO I O WOLONTARIACIE

W grudniu 2017 r. 107 samorządów – gmin i powiatów subregionów wałbrzyskiego i jeleniogórskiego podpisało we Wleniu Deklarację Sudecką. Sygnatariusze Deklaracji Sudeckiej wyrazili wolę podjęcia wspólnych działań zmierzających do poprawy warunków życia mieszkańców i szybszego rozwoju gospodarczego tej części Dolnego Śląska. Sygnatariusze zobowiązali się do współdziałania przy opracowaniu planu modernizacji i rozwoju – zwanego „**Strategią Rozwoju Sudety 2030**”.

„Strategia Rozwoju Sudety 2030” powstała przy zastosowaniu innowacyjnego podejścia opartego na terytorializacji rozwoju. Strategia ukierunkowana jest na budowę spójności terytorialnej w oparciu o specyfikę tego obszaru oraz wzmacnianie tożsamości poprzez aktywizację społeczności lokalnej. Idea strategii, sposób jej powstania, cele, wpisują się w najnowsze założenia polityki Unii Europejskiej nakierowanej na nowoczesne, wieloszczeblowe współzrządzenie oraz budowę tożsamości lokalnej. „Strategia Rozwoju Sudety 2030” składa się z 2 części: diagnozy i założeń strategicznych. Pierwsza część obejmuje diagnozę prospektywną w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej subregionów wałbrzyskiego i jeleniogórskiego. W części drugiej przedstawiono i scharakteryzowano wizję, misję, cel główny oraz cele strategiczne. W ramach każdego z celów strategicznych wskazano cele operacyjne oraz przedsięwzięcia strategiczne. Omówiono kluczowe narzędzia wdrażania strategii wraz ze wskazaniem potencjalnych źródeł finansowania przedsięwzięć strategicznych. Strategia zawiera scenariusze rozwoju (optymalny, realny, pesymistyczny). Przedstawia sposób prowadzenia monitoringu i ewaluacji oraz wskaźniki służące do pomiaru efektów wdrażania. Zapisy strategii są zgodne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu: zaktualizowaną Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 oraz Krajową Strategią Odpowiedzialnego Rozwoju. Dokument jest rzeczową, gruntowną i fachową analizą stanu obecnego, oczekiwań i wyzwań rozwojowych jakie stoją przed tą częścią Dolnego Śląska. Strategia potwierdza znaczną dysproporcję w poziomie rozwoju i konkurencyjności tego obszaru w porównaniu z regionami północnej części województwa dolnośląskiego. Wskazuje strategiczne przedsięwzięcia na rzecz poprawy warunków życia mieszkańców i szybszego rozwoju gospodarczego. Strategia jest dokumentem operacyjno-wdrożeniowym, który stanowić będzie narzędzie realizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego.

24 września 2018 r. w Złotym Stoku odbyło się walne zgromadzenie sygnatariuszy Deklaracji Sudeckiej. Samorządy południa Dolnego Śląska zatwierdziły „Strategię Rozwoju Sudety 2030”.

Wraz z przystąpieniem Zarządu Województwa Dolnośląskiego do prac nad aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa na lata 2020-2030, zaszła potrzeba aktualizacji „**Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 roku**”, aby ponownie zsynchronizować kierunki rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej oraz całego województwa.

W dniu 30 listopada 2017 r. Rada Miejska w Wałbrzychu podjęła uchwałę nr L/607/2017 w sprawie podjęcia współdziałania Gminy Wałbrzych z 21 jednostkami samorządu terytorialnego, Sygnatariuszami Deklaracji Aglomeracji Wałbrzyskiej, przy opracowaniu aktualizacji „Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 r.”

Dokument „Strategia Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030” obejmuje syntetyczną diagnozę Aglomeracji jako miejskiego obszaru funkcjonalnego. Jest kluczowym dokumentem wyznaczającym kierunki rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej we wszystkich sferach tzn. sferze społecznej, przestrzennej i gospodarczej. Określa strategiczne cele rozwoju, wytycza kierunki działania w postaci priorytetów i działań operacyjnych. Zawiera zasady i sposoby zarządzania rozwojem w dłuższym horyzoncie czasowym określając działania, jakie należy podjąć, aby Aglomeracja mogła funkcjonować i rozwijać się. Dokument określa wizję oraz wyznacza najważniejsze kierunki działań, które umożliwią skuteczne rozwiązanie problemów oraz wzmocnią potencjał Aglomeracji Wałbrzyskiej w celu poprawy jakości życia mieszkańców.

W oparciu o głównie cele i kierunki działań wpisane do strategii, Aglomeracja Wałbrzyska uzyskała po 2015

roku narzędzie służące do prowadzenia regionalnej polityki rozwoju – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. W Wałbrzychu działa Instytucja Pośrednicząca Aglomeracji Wałbrzyskiej, która samodzielnie ogłasza programy i nabory w ramach poszczególnych projektów oraz rozlicza projekty realizowane przez beneficjentów. Przyjęcie przez Gminę „Strategii Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 roku” znacząco ułatwi ubieganie się o środki finansowe z budżetu państwa oraz Unii Europejskiej w nowej perspektywie finansowej, ponieważ zapisy strategii są zgodne z celami strategicznymi Komisji Europejskiej w zakresie polityki rozwoju regionalnego na lata 2021-2027.

Program Wykonawczy Strategii Rozwoju Sudety 2030

Sygnatariusze Porozumienia Sudety 2030 uznali, że Strategia Sudety 2030 może stanowić „masterplan” dla przyszłych instrumentów rozwoju terytorialnego 2021-2027, w oparciu o które prowadzona będzie polityka rozwoju poszczególnych obszarów kraju. Aby Strategia Sudety 2030 spełniała wymogi dokumentu, który będzie podstawą do zastosowania instrumentów rozwoju terytorialnego (projekty rozporządzeń KE), Sygnatariusze Sudety 2030 przystąpili w drugiej połowie 2019 roku do opracowania Programu Wykonawczego opartego na projektach.

Program Wykonawczy do Strategii Sudety 2030 pozwoli:

- każdej gminie i powiatowi na identyfikację i weryfikację projektów dotyczących przyszłej perspektywy wraz z ich oceną na bazie dostępnych danych;
- oszacować budżet inwestycyjny Sudety 2030;
- przekazać zapotrzebowanie na środki do IZ RPO WD 2021-2027 i odpowiednich ministerstw (współfinansowanie z poziomu krajowego);
- zaproponować wybór i utworzenie instrumentów terytorialnych dedykowanych zintegrowanemu i zrównoważonemu rozwojowi subregionów sudeckich.

Program Wykonawczy do Strategii Sudety 2030 będzie zawierać:

- projekty sygnatariuszy Sudety 2030 realizujące cele Strategii Sudety 2030 i możliwe do realizacji w perspektywie 2021-2027;
- projekty istotne z punktu widzenia subregionalnego (obszar Inicjatywy Sudety) oraz lokalnego (gminy i powiaty);
- możliwe do zastosowania mechanizmy finansowania przedsięwzięć (dla poszczególnych projektów), które będzie można zgłosić Ministerstwu Funduszy i Polityki Regionalnej oraz samorządowi województwa dolnośląskiego w celu ich uwzględnienia w Programach Operacyjnych;
- projekt procedury aktualizacji listy projektów;
- projekt systemu instytucjonalnego.

Na początku grudnia 2019 roku po opracowaniu algorytmu alokacji zakładanych środków finansowych, dzielących proponowany dla subregionów sudeckich budżet rozwojowy w wysokości ponad 4 mld złotych na poszczególne gminy i powiaty, sygnatariusze Sudety 2030 przystąpili do tworzenia listy projektów. Ten proces będzie kontynuowany w I i II kwartale 2020 roku.

Program Rozwój Lokalny

Wiosną 2019 roku ówczesne Ministerstwo Rozwoju Regionalnego ogłosiło konkurs dla 205 średnich miast polskich tracących funkcje społeczno-gospodarcze na opracowanie programu rozwoju lokalnego który

zostanie w części sfinansowany kilkunastu miastom wybranym w konkursie po II etapie. Program jest finansowany z Funduszy Norweskich, a każdy zwycięzca otrzyma do 10 milionów euro na realizację wybranych działań. Miasto Wałbrzych złożyło w I etapie konkursu swoją aplikację, która została dobrze oceniona i wspólnie z 53 innymi miastami Wałbrzych zakwalifikował się do II etapu. Będzie on polegał na przygotowaniu szczegółowego Programu Rozwoju Lokalnego oraz Programu Rozwoju Instytucjonalnego miasta. W III etapie, który rozpocznie się w połowie 2021 roku 15 zwycięskich miast rozpocznie proces wdrażania i realizacji założeń obu programów.

Głównymi celami Programu Rozwoju Lokalnego, w którym uczestniczy Wałbrzych są:

poprawa jakości życia mieszkańców małych i średnich miast

lepsze dostosowanie administracji lokalnej do potrzeb swoich obywateli/ budowa potencjału administracji

wzmacnianie stosunków dwustronnych między podmiotami z Polski i Państw – Darczyńców

Realizacja projektów i Programu przyczyni się do poprawy funkcjonowania miast jako atrakcyjnych miejsc do życia i pracy

Program Rozwój Lokalny będzie :

- nastawiony na **poprawę poziomu życia** mieszkańców i użytkowników miast (z udziałem społeczności);
- zakładać realizację zintegrowanej, przemyślanej, długofalowej **wizji rozwoju i funkcjonowania miasta**;
- opowiadać na **kluczowe problemy, bariery** rozwoju;
- wykorzystywać **mocne strony, potencjały** rozwojowe;
- zmierzać do **zahamowania** lub **spowolnienia negatywnych** trendów rozwojowych lub **katalizowania pozytywnych** zmian.

Zakres tematyczny Programu Rozwoju Lokalnego Wałbrzycha

Wymiar środowiskowy:

- ograniczenie emisji szkodliwych gazów i pyłów;
- adaptacja do zmian klimatycznych;
- ograniczenie niskiej emisji w mieście;
- przejście z tradycyjnych na odnawialne źródła energii;
- efektywność energetyczna;

- innowacyjne rozwiązania i technologie ekologiczne;
- inwestycje w zieloną i błękitną infrastrukturę;
- miejskie tereny zielone;
- nisko-/ zeroemisyjny transport publiczny;
- inne przyjazne dla środowiska rozwiązania transportowe.

Wymiar społeczny:

- **wdrażanie standardów dostępności (aspekt obowiązkowy);**
- polityka społeczna uwzględniająca zmarginalizowane obszary miasta i grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- polityka mieszkaniowa w ujęciu społecznym i inwestycyjnym;
- innowacje społeczne;
- kompleksowe działania rewitalizacyjne;
- redukcja bezrobocia i ubóstwa;
- ograniczenie migracji zarobkowej;
- realizacja polityki senioralnej;
- dostosowywanie oferty miasta do cyklu życia człowieka i zmian demograficznych;
- projekty animacyjno-aktywizujące na rzecz dzieci i młodzieży;
- rozwój usług z zakresu edukacji i opieki zdrowotnej;
- zwiększenie bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów.

Wymiar gospodarczy:

- wspieranie przedsiębiorczości i lokalnej gospodarki;
- wspieranie innowacyjności lokalnych przedsiębiorców;
- wzmacnianie lokalnego rynku pracy, szczególnie pod kątem osób wchodzących/ adaptujących się do rynku pracy;
- powiązanie systemu edukacji z potrzebami lokalnego rynku pracy.

Wymiar instytucjonalny:

- podniesienie poziomu standardów działania lokalnej administracji publicznej i świadczonych przez nią usług;
- zmniejszenie problemu "silosowości" pracy poszczególnych komórek urzędów i wspieranie efektywnego przepływu informacji urząd – obywatele;
- zmniejszenie stopnia przeregulowania na szczeblu lokalnym,
- promowanie i wdrażanie kultury otwartości, w szczególności wzmocnienie struktur współpracy pomiędzy samorządami a mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, biznesem;
- zwiększenie udziału mieszkańców w procesach współdecydowania i współzarządzania miastami;
- budżety obywatelskie.

Na podstawie **Programu Rozwoju Lokalnego Wałbrzycha** rozpocznie się w drugiej połowie 2020 roku aktualizacja Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha w perspektywie do 2030 roku.

II. RAPORT Z REALIZACJI ZADAŃ STRATEGICZNYCH

CEL 1. ROZWINIĘTY, KONKURENCYJNY I INNOWACYJNY PRZEMYSŁ

1.1 POSZUKIWANIE INWESTORÓW

Jednym z celów strategicznych, określonych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do roku 2020 jest rozwinięty, konkurencyjny i innowacyjny przemysł oraz wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców miasta Wałbrzycha.

3 774 ha – teren zajmowany przez podstrefę Wałbrzych WSSE „Invest-Park”. Położona jest na obrzeżach północnej części miasta, w odległości 1 km od drogi krajowej nr 35, w bezpośrednim sąsiedztwie stacji kolejowej, 40 km od autostrady A4.

Ważnym elementem realizacji tego celu jest wspieranie pozyskiwania inwestycji o charakterze produkcyjno-usługowym, które w Wałbrzychu w części lokują się na terenie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST PARK”, która powstała w 1997 r. i należy do najlepiej rozwijających się w kraju. Posiada tereny w południowo - zachodniej Polsce, w bezpośrednim sąsiedztwie Czech i Niemiec.

Na zasadzie wzajemności na stronie WSSE „Invest-Park”: www.invest-park.com.pl zamieszczona jest oferta inwestycyjna Wałbrzycha w zakresie działek inwestycyjnych znajdujących się na terenie podstrefy wałbrzyskiej.

Przedsiębiorstwa działające w podstrefie wałbrzyskiej zainwestowały blisko 5,7 mld złotych i utworzyły ogółem 7 627 miejsc pracy.

W roku 2019 WSSE „INVEST PARK” wydała 2 decyzje o wsparciu inwestycji dla Tristone Flowtech Poland Sp. z o.o. i Toyota Motor Manufacturing Poland .

Miernik realizacji zadania: Liczba nowych i/lub utrzymanych miejsc pracy w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”(narastająco od początku istnienia podstrefy)						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Deklarowane Nowe Miejsca Pracy	3.161	3.181	3.238	3.243	3.248	3.247
Rzeczywiste Nowe Miejsca Pracy	7.068	7.233	7.422	6.954	5.338	5.217
Rzeczywiste zatrudnienie	7.083	7.246	7.437	6.969	7.748	7.627
Miernik realizacji zadania: Liczba nowych zezwoleń w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nowe zezwolenia	3	1	2	1	1	0
Decyzje o					1	2

wsparciu*						
Miernik realizacji zadania: Wartość nakładów inwestycyjnych (w zł) w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK” (narastająco od początku istnienia podstrefy)						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Deklarowane nakłady	1.583.269.422	1.590.641.422	1.885.281.423	1.898.281.423	1.913.281.423	1.913.281.423
Poniesione nakłady	4.705.968.599	4.944.192.268	5.209.327.212	5.630.809.838	5.650.655.506	5.676.706.058

*Na podstawie Ustawy o wspieraniu nowych inwestycji z dnia 30 czerwca 2018 r., która zmieniła zasady funkcjonowania stref ekonomicznych i w miejsce wcześniej wydawanych „zezwoleń” wprowadzono „decyzje o wsparciu”. Nowa Ustawa zniósła granice stref. Jej główne założenie polega na tym, że zwolnienie z podatku dochodowego na okres od 10 do 15 lat jest niezależne od miejsca inwestycji. Nowy system wspierania inwestycji przyniósł przełomowe rozwiązania m.in. rozszerzył zasięg terytorialny Specjalnych Stref Ekonomicznych z 0,08% obszaru kraju na teren niemal całej Polski, zróżnicował także kryteria przyznawania pomocy w zależności od jakości inwestycji, sytuacji gospodarczej w regionie i jego strategicznych potrzeb w myśl zasady zrównoważonego rozwoju.

Źródło: Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna (WSSE) Invest-Park

W listopadzie 2019 r., na mocy porozumienia trzech Gmin: Wałbrzycha, Jedliny – Zdrój i Głuszycy oraz stosownych uchwał Rad Miejskich, została powołana spółka „In**Wałbrzych**”. Jej celem jest zaspakajanie potrzeb mieszkańców Wałbrzycha oraz gmin sąsiednich poprzez tworzenie warunków aktywizacji gospodarczej, w szczególności ożywianie rynków lokalnych oraz realizacja projektów związanych ze wspieraniem przedsiębiorczości, budownictwem mieszkaniowym, zarządzaniem nieruchomościami, a także prowadzenie innej działalności ważnej dla rozwoju jednostek samorządu terytorialnego.

Szczególny nacisk Spółka będzie kłaść na rozwój budownictwa mieszkaniowego, obsługę przedsiębiorców i inwestorów, a także promocję gospodarczą i współpracę gospodarczą z innymi podmiotami świadczącymi podobne usługi na terenie Województwa Dolnośląskiego i Polski.

Spółka przejęła zadania związane z obsługą przedsiębiorców od **Gminnego Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera** (GCOIE) działającego w strukturach Biura Zarządzania Strategicznego, Nadzoru Właścicielskiego, Funduszy Europejskich i Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu. W ciągu kilku miesięcy funkcjonowania spółka nawiązała współpracę z Wałbrzyską Specjalną Strefą Ekonomiczną, Dolnośląską Agencją Współpracy Gospodarczej oraz Agencją Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej. Spółka funkcjonuje w ciągłym kontakcie z osobami wyznaczonymi przez Prezydenta Wałbrzycha oraz Burmistrzów Głuszycy i Jedliny – Zdroju. Zadania w zakresie poszukiwania inwestorów są realizowane przez Spółkę głównie w sposób samodzielny i opierają się na bezpośrednich kontaktach i aktywnym wyszukiwaniu osób i firm chcących inwestować w Wałbrzychu.

Jak wspomniano, Spółka działa w ścisłej współpracy z Wałbrzyską Specjalną Strefą Ekonomiczną „Invest-Park”. Obecnie kończą się prace związane z uruchomieniem strony www.inwalbrzych.pl.

Jednocześnie Urząd Miejski w Wałbrzychu prowadzi stronę dedykowaną przedsiębiorcom i potencjalnym inwestorom: www.gospodarka.um.walbrzych.pl, na której zamieszczane i aktualizowane są informacje dla firm, w tym oferty inwestycyjne z terenu Gminy Wałbrzych i WSSE „Invest-Park”.

Spółka InWałbrzych przyjmuje standardy współpracy gospodarczej i obsługi przedsiębiorców wypracowane przez Dolnośląską Agencję Współpracy Gospodarczej, z którą aktywnie współpracuje.

Podjęte działania i cele strategiczne:

- wsparcie przy prowadzeniu biznesu, np. poprzez organizowanie i/lub informowanie o wydarzeniach oraz możliwości złożenia oferty w odpowiedzi na zapytanie zagranicznego importera,
- aktywne poszukiwanie inwestorów i przedsiębiorców,
- wyszukiwanie nowych działek pod kątem zapotrzebowania inwestorów/klientów,
- aktywna promocja terenów będących w gminnych zasobach nieruchomości i przeznaczonych do sprzedaży,
- sieciowanie przedsiębiorców,
- rozwój budownictwa mieszkaniowego i rynku deweloperów,
- ożywienie rynku nieruchomości,
- udział w polskich i zagranicznych targach o charakterze gospodarczym i mieszkaniowym,
- dostęp do kompleksowej informacji gospodarczej, promowanie ofert terenów inwestycyjnych oraz zachęt inwestycyjnych w Gminie Wałbrzych, wsparcie przy wejściu na rynek lokalny,
- szeroko rozumiana promocja gospodarcza gmin założycieli,
- wsparcie w nawiązywaniu współpracy gospodarczej przedsiębiorstw o zasięgu lokalnym, regionalnym i/lub międzynarodowym,
- organizowanie spotkań biznesowych z udziałem ekspertów zewnętrznych,
- organizowanie szkoleń dla przedsiębiorców i przekazywanie możliwości uzyskania wsparcia oraz finansowania inwestycji.

Od listopada 2019 InWałbrzych jest miejscem kontaktu dla przedsiębiorców zainteresowanych inwestowaniem w Wałbrzychu oraz podejmujących działalność eksportową w Wałbrzychu, Jedlinie – Zdroju i Głuszycy.

Podjęte inicjatywy i działania oraz ich rezultaty w 2019 roku

- ♣ Przygotowanie procedur współpracy między spółką a jednostkami organizacyjnym Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu oraz Gminami Jedlina – Zdrój i Głuszycy.
- ♣ Rozpoczęcie inwentaryzacji terenów Gmin pod kątem sprzedaży.
- ♣ Wdrożenie standardów tworzenia ofert Inwestycyjnych, zawierająca zbiór informacji o nieruchomościach gruntowych i zabudowanych, przeznaczonych do realizacji przedsięwzięć gospodarczych zgodnych z wytycznymi PAIH i DAWG.
- ♣ Przygotowanie procedur współpracy z klientem/inwestorem.
- ♣ Współpraca z Polską Agencją Inwestycji i Handlu S.A. (www.paih.gov.pl) oraz Dolnośląską Agencją Współpracy Gospodarczej (www.dawg.pl) w sprawie współdziałania na rzecz gospodarczej promocji Miasta.

1.2 OPRACOWANIE KONCEPCJI INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI MIASTA

Do obszarów inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska, zgodnie z załącznikiem do Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego 2011-2020 pt. „Ramy Strategiczne na rzecz inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska”, należą:

1. branża chemiczna i farmaceutyczna
2. mobilność przestrzenna

3. żywność wysokiej jakości
4. surowce naturalne i wtórne
5. produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów
6. technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT)

Obecnie trwają prace nad opracowaniem "Dolnośląskiej Strategii Innowacji 2030", w ramach której ustalono siedem Inteligentnych Specjalizacji Dolnego Śląska (na podst. projektu "Dolnośląskiej Strategii Innowacji 2030", Wrocław 2020), w tym:

1. Chemia i biomedycyna
2. Auto-Moto-Aero-Space
3. Surowce naturalne i wtórne
4. Maszyny i urządzenia
5. „Zielony ład” - specjalizacja horyzontalna
6. „Przemysł 4.0” - specjalizacja horyzontalna
7. „Życie wspomagane technologią” - specjalizacja horyzontalna.

Projekt Strategii można znaleźć pod linkiem: www.umwd.dolnyslask.pl/gospodarka/dolnoslaska-strategia-innowacji-2030/ (aktualności)

W grudniu 2018 r. w Wałbrzychu uruchomiony został inteligentny system sterowania ruchem (kompleksowy system zarządzania ruchem i transportem publicznym). Służy on m.in. usprawnieniu ruchu samochodowego i autobusowego. Kompleksowym zarządzaniem oraz monitoringiem objęty został teren miasta Wałbrzycha w jego granicach administracyjnych. W ramach ITS wdrożono następujące podsystemy:

- system sterowania ruchem drogowym,
- system zarządzania transportem publicznym,
- system priorytetu dla komunikacji publicznej,
- system monitoringu CCTV,
- system łączności, wymiany danych pomiędzy podsystemami,
- system dynamicznej informacji pasażerskiej,
- system informacji mobilnych,
- system informacji parkingowej.

Ponadto powstał system zarządzania oświetleniem miejskim, w ramach którego dokonano wymiany/modernizacji oświetlenia ulicznego z wykorzystaniem nowoczesnych energooszczędnych rozwiązań technologicznych w blisko 100 lokalizacjach Wałbrzycha.

Koszty inwestycji wyniosły 10.997.218,39 zł.

W 2019 roku decyzję o dofinansowaniu uzyskał projekt **Wałbrzyski Inkubator Przedsiębiorczości** (nr projektu: RPDS.01.03.04-02-0002/18).

Główny cel projektu:

Stworzenie lepszych warunków dla rozwoju MŚP z terenu Wałbrzycha i Aglomeracji Wałbrzyskiej przez utworzenie Wałbrzyskiego Inkubatora Przedsiębiorczości. Cel ten zostanie osiągnięty przez realizację celów szczegółowych:

1. Zapewnienie przestrzeni do funkcjonowania Wałbrzyskiego Inkubatora Przedsiębiorczości, przez prace remontowe i adaptacyjne w budynku przy ul. Młynarskiej 29 i zakup wyposażenia,
2. Zapewnienie dostępu do oferty Inkubatora wszystkim zainteresowanym, przez dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych,

3. Udzielenie wsparcia inkubowanym podmiotom przez stworzenie oferty doradczo-szkoleniowej, odpowiadającej potrzebom MŚP,
4. Objęcie wsparciem podmiotów o największym potencjale rozwojowym przez skierowanie wsparcia przede wszystkim **do branż wpisujących się w Regionalne Inteligentne Specjalizacje, w tym przede wszystkim ICT.**

Opis projektu:

Przedmiotem projektu jest zadanie inwestycyjne przygotowujące obiekt przy ul. Młynarskiej 29 w Wałbrzychu dla potrzeb działalności Wałbrzyskiego Inkubatora Przedsiębiorczości dla podmiotów gospodarczych.

Termin realizacji: 7.08.2017 – 30.04.2021

Wartość całkowita projektu: 6 230 955,53 PLN

Wartość dofinansowania ze środków Unii Europejskiej: 3 496 063,83 PLN

Wałbrzyski Inkubator Przedsiębiorczości będzie to:

- miejsce tworzące korzystny klimat i warunki dla początkujących przedsiębiorców,
- miejsce otwarte na nowe specjalizacje (Regionalne Inteligentne Specjalizacje), dla ludzi kreatywnych i nie bojących się wyzwań,
- oferta inkubatora będzie gwarantować dostępność usług z zakresu księgowości, rachunkowości, marketingu, usług prawnych czy szkoleniowych i innych,
- miejsce oferujące podstawową infrastrukturę – będzie można tam wynająć swoje biuro, pokój na przeprowadzenie spotkania z klientem, salę konferencyjną czy po prostu jedno biurko, przy którym będzie można pracować,
- również społeczność, dzięki której będzie możliwość poznawania ludzi i działania w sieciach networkingowych, co pozwoli firmom inkubowanym na znajdowanie kontrahentów, kupowanie towarów i współpracę na korzystnych warunkach,
- miejsce zwiększające konkurencyjność regionu oraz wspierające innowacyjność.

1.3 AKTYWNY UDZIAŁ W WYMIANIE KNOW-HOW (WZAJEMNE UCZENIE SIĘ, PRZEKAZYWANIE DOŚWIADCZEŃ I DOBRZYCH PRAKTYK PODCZAS KONFERENCJI, KONGRESÓW, DEBAT I INNYCH SPOTKAŃ)

Miernik realizacji zadania: Liczba zorganizowanych i/lub odbytych konferencji, kongresów, debat i innych spotkań w ramach wymiany know-how						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba konferencji, kongresów, debat i innych spotkań	14	11	17	20	64	74

W roku 2019 roku odbyły się 74 konferencje, kongresy, debaty i inne spotkania w ramach wymiany know-how z udziałem przedstawicieli UM Wałbrzych. Na uwagę zasługują:

Wydarzenia związane z rozwojem gospodarczym i zarządzaniem strategicznym:

1. Konsultacje w ramach Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, Wrocław, 14.01.2019
2. Wizyta studyjna w ramach projektu „Smart Platforma integracji systemów miejskich do zarządzania informacją oraz przestrzenią miejską dla pracowników urzędu oraz mieszkańców miasta”, Gliwice, Bytom, 14.01.2019
3. Konferencja **Polska i Świat 2019. Perspektywy dla gospodarki i biznesu**, Wrocław, 24.01.2019
4. Spotkanie z Marszałkiem Województwa Dolnośląskiego ws. Przygotowań do wizyty w Komisji Europejskiej w Brukseli, Wrocław, 31.01.2019
5. Spotkanie ws. Projektów Aglomeracji Wałbrzyskiej do **Platformy Regionów Węglowych UE**, Warszawa, 25.02.2019
6. Konferencja Budowanie Atrakcyjności Przestrzeni miejskich, Katowice, 27.02.2019
7. Konferencja dot. Raportu Miast Średnich, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa, 07.03.2019
8. Spotkanie w Urzędzie Marszałkowskim ws. **Catching Up Regions** dla Aglomeracji Wałbrzyskiej, Wrocław, 18.03.2019
9. I Forum Energetyki Rozproszonej, Kraków, 25.03.2019
10. Spotkanie w UMWD dot. Drogi Sudeckiej, Wrocław, 02.04.2019
11. Międzynarodowe Forum Górnicze, Katowice, 11-12.04.2019
12. Spotkanie w Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju dot. Partnerstwa Publiczno- Prywatnego Pakietowego, warszawa, 10.04.2019
13. Walne Zgromadzenie Sygnatariuszy Sudety 2030, Dobromierz, 09.04.2019
14. Międzynarodowa Konferencja Górnicza projektu REMIX, Wrocław, 15.05.2019
15. Konferencja „Polska Strefa Inwestycji”, Ślęza, 11.04.2019
16. Konferencja Inaugurująca **Program „Rozwój Lokalny”**, współfinansowany ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021 i Norweskiego mechanizmu Finansowego 2014-2021, Warszawa 25.04.2019
17. Konferencja dot. zasad naboru wniosków w ramach Programu Rozwój Lokalny, Poznań, 09.05.2019
18. Warsztaty specjalistyczne dot. PPPP, Wrocław, 15-16.05.2019
19. XI Europejski Kongres Gospodarczy, Katowice 13-14.05.2019
20. Spotkanie konsultacyjne PPP Pakietowe „baseny i pływalnie”, Lubliniec, 20.05.2019
21. II Spotkanie Ekspertki- Gospodarczy Rozwój Miast, Warszawa, 21.05.2019
22. Komitet Sterujący Inicjatywy Sudety 2030, Lubawka, 28.05.2019
23. Posiedzenie Zespołu ds. Infrastruktury, Rozwoju Lokalnego i Polityki Regionalnej Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego ws. Projektu Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, Warszawa 05.06.2019
24. Seminarium ws. Inwentaryzacji dokumentacji po zlikwidowanych zakładach górniczych, Zabrze 06.06.2019
25. Sesja Sejmiku Województwa Dolnośląskiego, Wrocław, 19.06.2019
26. Walne Zgromadzenie Inicjatywy Sudety 2030, Świdnica, 01.07.2019
27. Posiedzenie Zarządu Związku Miast Polskich, Oleśnica 05.07.2019
28. Posiedzenie Regionalnego Forum Terytorialnego, Wrocław, 05.08.2019
29. Komitet Sterujący Inicjatywy Sudety 2030, Lwówek Śl., 08.08.2019
30. III Seminarium Klaster jako wyzwanie technologiczne w ramach projektu Ministerstwa Energii „Rozwój Energetyki Rozproszonej w Klastrach energii”
31. Dolnośląskie Forum Gospodarcze, Świdnica, 07.10.2019
32. 9 Europejski Kongres MŚP, Katowice, 16.10.2019
33. Posiedzenie Zarządu Związku Miast Polskich i Forum Polskich Samorządów, Inowrocław, 18-19.09.2019

34. Podsumowanie i zakończenie prac sieci Partnerskiej Inicjatywy Miast, Kazimierz Dolny, 21-23.10.2019
35. Konferencja w ramach Programu Interreg Polska- Saksonia Mine Life, Zgorzelec, 25.10.2019
36. Seminarium dla certyfikowanych klastrów energetycznych, Warszawa, 06.11.2019
37. Spotkanie konsultacyjne PPP Pakietowe „baseny i pływalnie”, Warszawa, 06.11.2019
38. Konferencja Gospodarcza, Jastrzębie- Zdrój, 18.11.2019
39. Spotkanie Eksperckie KIG Energia dla Miast, Warszawa, 20.11.2019
40. Spotkanie inauguracyjne uruchomienie Programu Kultura w ramach Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Warszawa, 26.11.2019
41. II Forum Energetyki Rozproszonej i Warsztaty dla Klastrów energii, Kraków 25-26.11.2019
42. 9 Seminarium Klastery „Miasto a transformacja energetyczna”, Kraków, 12.12.2019
43. Spotkanie z Ministrem Michałem Dworczykiem, Marcinowice, 20.12.2019

W ramach współpracy polsko-czeskiej:

44. Szkolenie dla Wnioskodawców Osi Priorytetowej 3- Programu Interreg V-A Republika Czeska-Polska, Hradec-Kralove, 22.02.2019
45. Polsko-czeska sportowa wymiana młodzieży, Hradec-Kralove, 30.05.2019

W ramach KLASTERA EDUKACYJNEGO „INVEST in EDU”:

46. 11.01.2019 – I Strefowy Makeathon, konkurs-warsztaty projektowanie układów z ARDUINO; W wydarzeniu wzięło udział blisko 60 uczniów z 11 dolnośląskich szkół ponadpodstawowych. Zajęcia prowadzone były przez wykładowców Politechniki Wrocławskiej. Patronat nad tym wydarzeniem objęło Ministerstwo Edukacji Narodowej.
47. 5.02.2019 – Udział w „Warsztatach dla interesariuszy w ramach prac nad częścią szczegółową ZINTEGROWANEJ Strategii Umiejętności 2030”.
48. 11 lutego – 5 kwietnia 2019 r. – Konkurs „WSSE Tech LAB”. Konkurs adresowany do szkół publicznych: podstawowych i ponadpodstawowych z terenu WSSE. Celem konkursu było promowanie kreatywności uczniów, innowacyjnych rozwiązań oraz zalet szkolnictwa branżowego i technicznego.
49. 19.02.2019 – Udział i przedstawienie działalności WSSE i Klastra INVEST in EDU na „Dniach Otwartych” Wydziału Techniczno-Inżynierskiego Politechniki Wrocławskiej w Wałbrzychu.
50. 29.05.2019 – organizacja wycieczki zawodoznawczej dla gimnazjalistów i uczniów klas 8 „Zespołu Szkół Ogólnokształcących” w Bystrzycy Kłodzkiej do firmy „Kayser Automotive System Kłodzko” z siedzibą w Jaskowej Dolnej.
51. 28.05.2019 – Udział w „Warsztatach dla interesariuszy w ramach prac nad częścią szczegółową ZINTEGROWANEJ Strategii Umiejętności 2030”. Ministerstwo Edukacji Narodowej zaangażowało Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w prace nad Zintegrowaną Strategią Umiejętności w zakresie czterech obszarów priorytetowych.
52. 06.06.2019 – Kontynuacja współpracy z Mercedes-Benz Manufacturing Poland. W drugiej edycji „Girls GO Technology – dziewczyny oswoją technologię” zainicjowanego przez Mercedes-Benz Manufacturing Poland, wzięło udział 16 uczestniczek.
53. 10.06.2019 – organizacja dla gimnazjalistów i uczniów klas 8 Zespołu Szkół Podstawowych i Ponadgimnazjalnych w Wojborzu, wycieczki zawodoznawczej do firmy Steinpol Central Services z siedzibą w Kłodzku.
54. 14.06.2019 – współpraca ze Społeczną Akademią Nauk w Świdnicy przy konkursie II Kongresu Młodzieży Przedsiębiorczej i Innowacyjnej - „Młodzi z Pomysłem na Przemysł 4.0”,

55. 18.06.2019 – organizacja wizyty studyjnej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w Cersanit III S.A.
56. 26.08.2019 – udział w Dolnośląskim Okrągłym Stole Edukacyjnym o tematyce: Nauczyciel w systemie edukacji, Jakość edukacji, Nowoczesna szkoła, Uczeń w systemie edukacji, Rodzic w systemie edukacji.
57. 02.09.2019 – udział w Inauguracji pierwszej Klasy Patronackiej MBMPL o profilu Mechatronik w Powiatowym Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Jaworze.
58. 28.09.2019 – udział w ślubowaniu klas pierwszych w IV LO w Wałbrzychu, wręczenie awansów kadetom starszych klas, oraz podpisanie umowy na sprawowanie patronatu nad klasami wojskowymi przez 10 Wrocławski Pułk Dowodzenia.
59. 29.10.2019 – Targi pracy i praktyk Absolwent Talent Days, Edycja XII, Wrocław.
60. 17.10.2019 – Nawiązanie współpracy z Dolnośląskim Wojewódzkim Urzędem Pracy, w ramach współpracy przygotowano konferencję w naszej siedzibie: „Szkolnictwo branżowe a wymagania rynku pracy”.
61. 22.10.2019 – VI Spotkanie Sieci współpracy i samokształcenia doradców zawodowych – przedstawienie działań klastra i planów w Dolnośląskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Wałbrzychu. Pozyskanie nowych partnerów do współpracy.
62. 05.11.2019 – Wizyta studyjna studentów z Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, kierunek Ekonomia, specjalizacja: gospodarowanie nieruchomościami i usługi publiczne.
63. 18-24.11.2019 – XXII edycja „Światowego Tygodnia Przedsiębiorczości 2019” w związku z tym zorganizowano trzy wydarzenia w siedzibie WSSE dla uczniów szkół branżowych i studentów kierunków technicznych, pobudzające przedsiębiorczość: szkolenie z Lean StartUp prowadzone przez firmę LeanTrix oraz gry symulacyjne z przedsiębiorczości prowadzone przez doradców z DWUP.
64. Odbyło się także 6 wycieczek zawodoznawczych: Cersanit III S.A. gościł Mechatroników, NSK Steering Systems Europe(Polska) Sp. z o.o. studentów Logistyki, Faurecia Seating, Wałbrzych Recliners i Faurecia Wałbrzych Frames grupy Mechaników, FanLogic Sp. z o.o. Sp.k. podzieliła się wiedzą ze spedycji z grupami Logistyków. Łączna liczba uczniów i studentów biorących udział w tych wydarzeniach to blisko 100 osób.

1.4 PRZYGOTOWANIE I SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI STANOWIĄCYCH WŁASNOŚĆ GMINY WAŁBRZYCH, OBJĘTYCH WAŁBRZYSKĄ SPECJALNĄ STREFĄ EKONOMICZNĄ „INVEST-PARK” Z PRZEZNACZENIEM POD ZABUDOWĘ PRODUKCYJNO-USŁUGOWĄ

Miernik realizacji zadania: Wartość sprzedaży nieruchomości stanowiących własność Gminy Wałbrzych, objętych WSSE „INVEST-PARK” z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-usługową						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wartość sprzedaży (brutto)	116.604 zł	0	0	0	0	345.630 zł

W 2019 r. Gmina Wałbrzych sprzedała dwie nieruchomości objęte Wałbrzyską Specjalną Strefą Ekonomiczną:

- działka nr 92/28 obręb 8 Poniatów, pow. 0,2285 ha, wartość sprzedaży: 101 000,00 zł +23% VAT
- działka nr 92/17 obręb 8 Poniatów, pow. 0,2847 ha, wartość sprzedaży: 180 000,00 zł + 23% VAT

1.5 REALIZACJA PROGRAMU ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH (ZIT) AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ

W 2019 roku Wałbrzych uzyskał dofinansowanie w łącznej wysokości **16.295.130,22 zł** na projekty złożone w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Wałbrzyskiej w tym:

- **Wałbrzyski Inkubator Przedsiębiorczości**, Instytucja Pośrednicząca Aglomeracji Wałbrzyskiej, *Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Aglomeracji Wałbrzyskiej*. Wartość całkowita projektu: 6.230.955,53 zł, kwota dofinansowania: 3.496.063,83 zł.
- **Dom Pomocy Społecznej – rozwój infrastruktury społecznej w Gminie Wałbrzych (Dom Seniora Biały Kamień)**. Projekt obejmuje przeprowadzenie kompleksowych prac budowlanych w celu adaptacji budynku po byłej Szkole Podstawowej na potrzeby utworzenia Domu Pomocy Społecznej, zlokalizowanego przy ul. Gen. Władysława Andersa 162a w Wałbrzychu. Projekt obejmuje także zagospodarowanie terenu wokół budynku oraz zakup wyposażenia. Projekt jest w trakcie realizacji. Wartość całkowita projektu: 6.209.881,71 zł, w 2019 r. wpłynęło 1.184.834,19 zł dofinansowania.
- **Ograniczenie niskiej emisji w Wałbrzychu poprzez wprowadzanie zrównoważonej mobilności miejskiej i podmiejskiej**. Celem projektu jest wdrożenie niskoemisyjnej i zrównoważonej mobilności miejskiej i podmiejskiej. Dzięki szerokiemu zakresowi projektu i kompleksowemu podejściu do zagadnienia przedsięwzięcie przyczyni się do lepszej integracji gałęzi transportu, usprawnienia funkcjonowania transportu publicznego i niezmotoryzowanego indywidualnego. Wartość całkowita projektu 45.453.548,84 zł, kwota dotacji w 2019 r. 11.614.232,20 zł. Projekt zakończony w 2019r.

Całkowita wartość projektów wynosi 57 894 386,08 zł.

Oprócz dofinansowania z ZIT AW Wałbrzych uzyskał również dofinansowanie z *Komisji Europejskiej* (KE) na projekt:

- **WiFi4EU (voucher na darmowe punkty wifi w mieście)**, Komisja Europejska. Wartość całkowita projektu: 64.200,00 zł (15 000 EURO), kwota dofinansowania: 64.200,00 zł (15 000 EURO)

Ponadto przygotowano i złożono projekty, które oczekują na ocenę

- **Program “Rozwój Lokalny”**, finansowany z Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021. Cel Programu: Wzmocnienie spójności społecznej i gospodarczej poprzez podniesienie jakości życia dla wszystkich mieszkańców (w tym grup defaworyzowanych) i użytkowników średnich i małych miast, wartość całkowita projektu: 10 mln Euro, (I etap oceny).

– CEL 2. WYSOKI POZIOM PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW MIASTA

2.1 WERYFIKACJA AKTUALNEGO SYSTEMU ZACHĘT I UŁATWIEŃ DLA PODEJMOWANIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ I STWORZENIE PROGRAMU WSPARCIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Miernik realizacji zadania: Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba podmiotów	1.207	1.212	1.212	1.218	1.202	1.235
Miernik realizacji zadania: Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba podmiotów	1.926,6	1.961,1	1.989,5	2.030,5	2.034,9	2.121,7

Rozwój przedsiębiorczości w Wałbrzychu w zakresie stosowania systemu zachęt i ułatwień dla podejmowania działalności gospodarczej wspierany jest głównie poprzez stosowanie Zarządzenia nr 1057/2014 z dnia 21.11.2014 r. Prezydenta Miasta Wałbrzycha. Zarządzenie ustala tryb postępowania oraz wysokość zwolnień w stawkach czynszu w najmie lokali użytkowych znajdujących się w zasobie Gminy Wałbrzych, przeznaczonych na aktywizację małych i średnich przedsiębiorstw.

W 2015 roku zostały podjęte 2 uchwały w sprawie zwolnień z podatku od nieruchomości dla małych i średnich przedsiębiorstw:

- Uchwała Nr IX/126/2015 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 25 czerwca 2015 roku w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości na wspieranie nowych inwestycji w ramach regionalnej pomocy inwestycyjnej dla przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą na terenie Wałbrzycha w obrębie Nr 0008 Poniatów. Niniejsza uchwała w oparciu o przepisy ww. rozporządzenia wprowadza regionalną pomoc publiczną polegającą na zwolnieniu przedsiębiorców realizujących nowe inwestycje z podatku od nieruchomości. Zwolnienie z podatku od nieruchomości nie dotyczy: gruntów, budynków, budowli i ich części przeznaczonych na prowadzenie działalności handlowej, stacji paliw, działalności usługowej w zakresie wynajmu powierzchni na cele handlowe i mieszkaniowe, działalności związanej ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów oraz działalności związanej z odzyskiem surowców i rekultywacją. Pomocy udziela się przedsiębiorcom, jeżeli zostanie złożony przez nich wniosek o udzielenie pomocy oraz spełnione zostaną warunki określone w niniejszej uchwale. Obszar objęty zwolnieniem to tereny inwestycyjne leżące w obrębie Poniatowa. Są to działki, które częściowo zostały przygotowane pod inwestycje przez spółkę gminną Park Przemysłowy w Wałbrzychu sp. z o.o., której gmina Wałbrzych była udziałowcem (zlikwidowana w 2013 roku). Wspominany obszar inwestycyjny będący częścią Strefy Aktywizacji Gospodarczej Obszaru Poniatowa stanowi dobre warunki dla potencjalnych inwestorów. Część działek objętych zwolnieniem, wymaga sporych

nakładów inwestycyjnych na tzw. makroniwelacje terenu, w związku z czym, zwolnienie z podatku od nieruchomości może stanowić dodatkowy impuls dla potencjalnych inwestorów. Uchwała obowiązuje do dnia 31 grudnia 2020r.

- Uchwała nr XVI/229/2015 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 29 grudnia 2015 r. w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości w ramach pomocy de minimis dla mikro i małych przedsiębiorców. Zwolnieniem objęci są mikro i mali przedsiębiorcy, którzy mają siedzibę na terenie miasta Wałbrzych oraz którzy dokonali na jego terenie nowej inwestycji, której efektem jest powstanie lub rozszerzenie ich dotychczasowej działalności gospodarczej. Przedmiotem zwolnienia z podatku od nieruchomości są budynki i budowle powstałe w wyniku nowej inwestycji na prowadzenie każdej działalności za wyjątkiem nieruchomości zajętych na prowadzenie: stacji paliw, instytucji finansowych, działalności związanej z wielkopowierzchniowymi obiektami handlowymi, działalności usługowej w zakresie najmu. Celem wprowadzenie przedmiotowego zwolnienia z podatku od nieruchomości jest wsparcie drobnych lokalnych przedsiębiorców, którzy inwestują swój kapitał w rozbudowę lub budowę nowych przedsiębiorstw na terenie gminy Wałbrzych w postaci nowych inwestycji, a poprzez swoje działania przyczyniają się do rozwoju miasta. Uchwała obowiązuje do dnia 31 grudnia 2020r.

W 2017 roku została podjęta Uchwała Nr XLIX/591/2017 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 26 października 2017 r. dotycząca ustalenia preferencyjnej stawki podatku od nieruchomości, która wynosi 1,00zł od 1m² pow. użytkowej budynków. Teren objęty zwolnieniem to dzielnica Śródmieście w Wałbrzychu. Uprawnione podmioty: przedsiębiorstwa o wybranym profilu działalności, w tym obiektów noclegowych turystycznych i miejsc krótkotrwałego kwaterowania.

W 2019 roku **46 podmiotów** skorzystało ze zwolnień wynikających z ww. uchwał, w szczególności:

- preferencyjna stawka podatku (tzw. „Śródmiejski obszar wsparcia” - 1 zł/m²) : 45 podmiotów
- Uchwała nr XVI/229/2015 pomoc de minimis dla mikro i małych przedsiębiorców : 1 podmiot

Jednocześnie w oparciu o uchwałę Rady Miejskiej Wałbrzycha nr XLVII/418/10 z dnia 18 lutego 2010r. w sprawie udzielania przez Gminę Wałbrzych zwolnień od podatku od nieruchomości, stanowiących regionalną pomoc inwestycyjną dla przedsiębiorców prowadzących i podejmujących działalność gospodarczą na terenie Gminy Wałbrzych ze zwolnienia korzystają 2 podmioty (prawo do zwolnienia wygasa tym podmiotom z końcem 2020 roku)

2.2 UDOSTĘPNIANIE NA PREFERENCYJNYCH WARUNKACH LOKALI UŻYTKOWYCH Z PRZEZNACZENIEM DO PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Miernik realizacji zadania: Liczba lokali użytkowych z przeznaczeniem do prowadzenia działalności gospodarczej udostępnionych na preferencyjnych warunkach.						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba lokali użytkowych	6	27	7	5	5	6

Zgodnie z Uchwałą nr IX/85/2007 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 6 czerwca 2007 roku w sprawie ogólnych zasad gospodarowania lokalami użytkowymi i garażami oraz ustalania stawek czynszu za lokale użytkowe znajdujące się w zasobie Gminy Wałbrzych (z późniejszych zmianami) dopuszcza się możliwość udzielenia zwolnienia w stawce czynszu za najem lokali użytkowych wchodzących w skład zasobu Gminy Wałbrzych na aktywizację małych i średnich przedsiębiorstw. Prezydent Miasta Wałbrzycha raz na kwartał ustala wykaz komunalnych lokali użytkowych, które mogą podlegać zwolnieniom w stawce czynszu z tytułu najmu. Na wyżej wskazanych wykazach w 2019 roku znajdowało się średnio około 100 lokali użytkowych.

2.3 PROMOWANIE I ROZWÓJ SIECI WSPÓŁPRACY PRZEDSIĘBIORSTW Z INSTYTUCJAMI OTOCZENIA BIZNESU (IOB)

W 2019 r. odbywała się bieżąca współpraca Gminy Wałbrzych z IOB na rzecz rozwoju sieci współpracy przedsiębiorstw z IOB. Główne podmioty, z którymi współdziałała Gmina Wałbrzych:

- Dolnośląscy Pracodawcy,
- Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego,
- Dolnośląska Agencja Współpracy Gospodarczej. Głównym projektem w ramach współpracy było prowadzenie Gminnego Centrum Obsługi Inwestora i Eksportera (GCOIE) w Gminie Wałbrzych do września 2019 roku (www.facebook.com/investinwalbrzych),
- Dolnośląski Park Technologiczny „T-Park”,
- Fundusz Regionu Wałbrzyskiego,
- Agencja Rozwoju Regionalnego AGROREG S.A. w Nowej Rudzie,
- Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna „Invest Park”,
- Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A. w Warszawie,
- Krajowa Izba Gospodarcza. Gmina Wałbrzych aktywnie brała udział w cyklu spotkań w ramach projektu pn. „Gospodarczy Rozwój Miast” mających na celu wzmocnienie procesów mających wpływ na gospodarczy rozwój miast i zapobieżenie zepchnięcia ich na margines europejskich gospodarek miejskich,
- Dolnośląska Fundacja Rozwoju Regionalnego.

– CEL 3. ATRAKCYJNA OFERTA TURYSTYCZNA MIASTA

3.1 UDOSTĘPNIENIE TURYSTYCZNE ORAZ ROZWIJANIE OFERTY TURYSTYCZNEJ OBIEKTU „STARA KOPALNIA”

Miernik realizacji zadania: Liczba osób odwiedzających Starą Kopalnię
--

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób	70.000	91.333	107.000	177.867	174.276

Stara Kopalnia - kompleks, który powstał na terenie zamkniętej w 1996 r. Kopalni Węgla Kamiennego Julia w Wałbrzychu, stanowi nowoczesne centrum nauki i sztuki, tworząc atrakcyjną przestrzeń dla turystyki, aktywnych działań na polu kultury i edukacji. Niepowtarzalność charakteru Starej Kopalni, gdzie zabytkowe obiekty architektury wraz z autentycznym wyposażeniem ujęte zostały w nowoczesny, kreatywny sposób, czyni z niej bezprecedensową atrakcję miasta i regionu.

Rozmach, wielość funkcji sprawia, że Stara Kopalnia jest największym tego typu kompleksem na świecie. Obiekt o niebagatelnym znaczeniu dla całego regionu jest w dalszym ciągu rewitalizowany i powstają nowe funkcje usługowe. Instytucja swoją ofertę turystyczną wzbogaca podejmując nowe działania artystyczno-kulturalne. W 2019 roku na terenie Starej Kopalni zrealizowano blisko 409 różnorodnych wydarzeń. W 2019 roku Starą Kopalnię odwiedziło 174 276 osób.

Poniżej przykłady wydarzeń z różnych obszarów działania Starej Kopalni:

- przygotowano koncepcję ekspozycji wystawy czasowej - maszyn drukarskich i poligraficznych w hali tokarek,
- przeprowadzono prace koncepcyjne oraz kosztorysy dotyczące stałej ekspozycji geologicznej,
- rozbudowano system łańcuszków na antresoli w łaźni łańcuszkowej oraz zawieszenie ubrań roboczych, gumowców i kasków,
- tunel – ustawiono na ekspozycji łódki do transportu materiałów po upadowej wraz z kołowrotami i linami,
- tunel - zlecono do dz. ceramiki wykonania postaci górników - wiertaczy do umieszczenia na ekspozycji, usadowienie jednej figury,
- tunel – przygotowano podświetlane tablice edukacyjne do podziemia o zagadnieniach pracy kopalni: wentylacji, wyrzucie gazów i skał, transporcie kopalnianym,
- przygotowano makietę Lisiej Sztolni na 225. rocznicę jej otwarcia,
- rozbudowano trasę i atrakcje w ramach Nocnego Zwiedzania wraz z Biesiadą Górniczą,
- wzbogacono ofertę edukacyjną, która obejmuje zajęcia muzealne (10 warsztatów dopasowanych do grup wiekowych), gry terenowe (5 gier dostosowanych do grup wiekowych), jak również warsztaty ceramiczne i graficzne (8 warsztatów skierowanych do szkół podstawowych),
- wspierano inicjatywy szkolne, instytucji NGO czy miejskie, udostępniając swoje przestrzenie na wydarzenia kulturalne oraz informacyjne,
- udostępniano przestrzenie na wydarzenia muzyczne, które zgromadziły tysiące miłośników muzyki w przestrzeniach Starej Kopalni,
- kontynuowano projekty: Festiwal Tradycji Górniczych Barbórka, Moc Maszyn, Noc Muzeów, Lata Finał, Górniczy Dzień Dziecka czy Górniczy Mikołaj,
- promowano ofertę turystyczną podczas: Weekendu miast partnerskich we Freibergu (17-20.01.2019 r.), Projektu Zima (Zieleniec (26-27.01.2019 r.), Karpacz (2-3.02.2019 r.), Szklarska Poręba (9-10.02.2019 r.), Świeradów Zdrój (16-17.02.2019 r.) oraz Czarna Góra (23-24.02.2019 r.)), Międzynarodowych Targów Turystyki i Czasu Wolnego we Wrocławiu (1-3.03.2019 r.), Targów Regiony Turystyczne „Na Styku Kultur” w Łodzi (22-24.03.2019 r.) oraz Międzynarodowych Targów Turystycznych Globalnie w Katowicach (29-31.03.2019 r.), Dni Otwartych Funduszy Europejskich - Miasteczko Funduszy Europejskich we Wrocławiu (11.05.2019 r.), 34. Parady Górniczej we Freibergu

(29-30.06.2019 r.), Projektu Lato w Świnoujściu (5-7.07.2019 r.), Gali Pary w Jaworzynie Śląskiej (7-8.09.2020 r.), Festiwal Podróżniczy National Geographic Polska we Wrocławiu (11.10.2019 r.), Kongres Turystyki Polskiej w Świdnicy (16-17.10.2019 r.) - prezentacja oferty turystycznej, komercyjnej oraz edukacyjnej PWSK,

- promocja w mediach ogólnopolskich i lokalnych, jak również w sieci,
- stworzono nowe materiały promocyjno – informacyjne m.in. publikacja na 5-lecie działalności PWSK.

3.2 PROMOCJA I KREOWANIE POZYTYWNEGO WIZERUNKU MIASTA

Promocję i kreowanie pozytywnego wizerunku miasta zrealizowano poprzez wszechstronne działania w zakresie promocji zewnętrznej i wewnętrznej Wałbrzycha tj:

- promocję i współorganizację imprez: Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, Marsz Trzech Króli, Spotkanie Noworoczne z Przedsiębiorcami, Miejski Polonez Maturzystów, Wałbrzych Rock Fest, Spektakl Muzyczny „Matka Polka od wszystkiego”, Msza Papieska, Moc Maszyn – Majówka na Starej Kopalni, Piknik Europejski, Wałbrzyska Wiosna Bluesowa, Górale na Start, 30. rocznica Wolnych Wyborów Parlamentarnych w Polsce, Rowerowy Lata Start, Święto Miasta Wałbrzycha „Muflony 2018” – Plebiscyt Gospodarczy „Gwiazdy Biznesu 2019”, „Noc Świętojańska” w Palmiarni, III Piknik Ekologiczny w Parku Sobieskiego, Koncert w kościele św. Aniołów Stróżów w ramach IV Festiwalu Organowego im. Christiana Schlägla, VII Międzynarodowy Rajd Pojazdów Zabytkowych, IV Wałbrzyskie Spotkania z Muzyką Cerkiewną, Koncert „PIAF GRECO AZNAVOUR”, Dolnośląski Festiwal Tajemnic, Wycieczka Rowerowa – Wałbrzych – Jedlina Zdrój, Dni Żydowskie w Wałbrzychu, Sympozjum „Innowacje w dobie zaawansowanych technologii”, X Konferencja Naukowa POLLOGUS, imprezy plenerowe „Lipcówka”, Sierpniówka”, festyny dzielnicowe, Lampiony Pamięci, Wałbrzyski Jarmark Świąteczny;
- druk i promocję aktualnych wydarzeń, imprez i kampanii społecznych na nośnikach reklamy zewnętrznej tj.: bilbordy 22 szt. , citylighty 224 szt., gabloty informacyjne 21 szt., słupy ogłoszeniowe 6 szt.;
- promocję na serwisach internetowych i portalach społecznościowych: www.um.walbrzych.pl, www.foto-walbrzych.pl, Twitter i Facebook: Wałbrzych moje miasto;
- kampanie społeczne i wizerunkowe: „Czysty Wałbrzych”, „Szczepimy bo myślimy”, Światowy Dzień Autyzmu, akcja „Stop plastik”, fotorelacja „budowa obwodnicy”, spotkania Prezydenta miasta z mieszkańcami, prowadzenie portalu fotowalbrzych.pl, tabliczki okolicznościowe - oznakowanie obiektów, miejsc;
- promocję w mediach: emisja „Prognoza pogody” w TVN i „TVN Biznes i Świat”; kampania reklamowa na portalu walbrzych24.pl oraz ekranie LED promująca wycieczkę rowerową Wałbrzych – Jedlina Zdrój; promocja Wałbrzycha w mediach społecznościowych – FB, Twitter, Instagram, strony internetowe.

3.3 ZDEFINIOWANIE, ROZWÓJ ORAZ PROMOWANIE PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH MIASTA (WIODĄCEGO ORAZ TOWARZYSZĄCYCH)

Wiodący produkt turystyczny opiera się na trzech głównych filarach rozwoju turystyki w Wałbrzychu: Zamek Książ, Stara Kopalnia i Muzeum Porcelany. Atrakcje te oddziałują na teren Aglomeracji Wałbrzyskiej, Województwa Dolnośląskiego i Kraju, stanowiąc o potencjale turystycznym Wałbrzycha

o zasięgu ogólnopolskim. Są to atrakcje antropogeniczne tworzące produkt stricte weekendowy i biznesowy wzbogacony o produkt turystyki kulturowej. Towarzyszące produkty turystyczne związane są z kulturą (Teatr Dramatyczny, Filharmonia Sudecka, Teatr Lalki i Aktora) i rekreacją (Stado Ogierów Książ, Aqua Zdrój, turystyczne trasy piesze i rowerowe).

Atrakcje turystyczne miasta promowane są na m.in. poprzez:

- współpracę miasta Wałbrzycha z wałbrzyskimi instytucjami oraz organizatorami imprez i wydarzeń, ze szczególnym uwzględnieniem promocji obiektów: Zamek Książ, Stara Kopalnia oraz Muzeum Porcelany,
- realizację i dystrybucję wydawnictw promocyjnych: kalendarze, albumy „Wałbrzych dwie epoki” – 750 szt.; "Wałbrzych na dawnych pocztówkach" - tom I -30szt. i II- 30 szt.; teczki „Wałbrzych miasto do odkrycia” 3 tys. szt.; broszury Zamek Książ w 3 wersjach językowych; albumy „Zamek Książ” - 100 szt.; mapki atrakcji „Wałbrzych miasto do odkrycia” – 20 tys. szt., w tym: 16 tys. wer. polska, 2 tys. wer. niemiecka, 2 tys. wer. angielska oraz kilka tysięcy drobnych gadżetów z hasłem i logiem promującym Wałbrzych,
- promocję Wałbrzycha na targach turystycznych oraz wydarzeniach o zasięgu ogólnopolskim i między-narodowym tj.: MTT Wrocław, Międzynarodowe Targi Edukacyjne we Lwowie na Ukrainie, XXI Ogólnopolskie Targi Edukacyjne w Opolu, Turystyczne GLOBalnie w Katowicach, Targi Edukacyjne we Wrocławiu, Kongres Małych i Średnich Miast Związku Miast Polskich, Projekt Plaża w Świnoujściu promocja poprzez TVN audycje "Dzień Dobry Wakacje" i "Co za tydzień".

3.4 ROZWÓJ OFERTY TURYSTYKI AKTYWNEJ, KULTUROWEJ, BIZNESOWEJ I POSTINDUSTRIALNEJ

Muzeum Porcelany stanowi jedną z najważniejszych atrakcji turystycznych wałbrzyskiego Śródmieścia, główny nacisk w swojej działalności kładzie na turystykę kulturową. W szczególności – z uwagi na swój profil działalności – na propagowanie wiedzy na temat historii produkcji porcelany jako istotnego elementu historii Wałbrzycha. Działania skupiają się na następujących aspektach:

- promocja muzeum jako celu turystycznego - realizowana poprzez udział w targach turystycznych (także we współpracy z LOT AW oraz w ramach działań promocyjnych Urzędu Miejskiego), promocję w mediach lokalnych i ponadlokalnych, promocję w mediach społecznościowych, współpracę z operatorami turystycznymi (przewodnicy, biura podróży), projekt wspólnego biletu „Explore Wałbrzych”,
- podnoszenie jakości usług turystycznych - realizowana poprzez wdrażanie udogodnień dla gości (wynikających z monitorowania potrzeb klientów w tym zakresie), modyfikację wystaw stałych oraz organizowanie atrakcyjnych wystaw czasowych,
- bieżąca modyfikacja oferty edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i dorosłych oraz jej promocja - w oparciu o stały monitoring zainteresowania ofertą oraz informację zwrotną z prowadzonych ankiet,
- współpraca z innymi podmiotami (turystyka, gastronomia) w zakresie wspólnych działań mających na celu zainteresowanie turystów spędzaniem czasu w regionie.

Realizacja tych zadań odbywała się w ramach środków własnych.

PW Stara Kopalnia:

- promocja PWSK podczas targów, wyjazdów do miejscowości górskich, udział w wydarzeniach partnerów DOT, LOT AW, Dolnośląskiej Mapy Zabytków Techniki,
- zapraszanie tour operatorów oraz dziennikarzy zagranicznych na wizyty studyjne do Starej Kopalni,
- udział w ogólnopolskich akcjach promocyjnych takich jak: Weekend za pół ceny, Noc Muzeów czy Europejskich Dni Dziedzictwa,
- wprowadzenie nowości: Nocne zwiedzanie z biesiadą górniczą,
- współorganizacja ferii zimowych i półkolonii w Starej Kopalni,
- blisko 30 koncertów odbyło się znanych polskich artystów w PWSK,
- organizacja wydarzeń dla pracowników firm komercyjnych m.in. Dnia Dziecka, Górniczego Mikołaja,
- podczas Festiwalu Tradycji Górniczych Barbórka przygotowano dwie Biesiady Szkolne, pierwsza była tradycyjnie dla uczniów szkół wałbrzyskich, natomiast druga była skierowana do szkół z poza Wałbrzycha.

W celu realizacji turystyki aktywnej **Wałbrzyskie Centrum Sportowo – Rekreacyjne „Aqua-Zdrój” Sp. z o.o.** oraz podmioty kultury fizycznej przy wsparciu finansowym Gminy Wałbrzych organizują imprezy o charakterze sportowym, turystycznym lub rekreacyjnym. Miasto, jako centrum Aglomeracji Wałbrzyskiej i drugi pod względem wielkości ośrodek na Dolnym Śląsku, organizuje imprezy o zasięgu co najmniej regionalnym. Doskonała baza sportowa oraz kompleks z bezpośrednim zapleczem hotelowym umożliwia organizację dużych imprez sportowych m.in. Krajowe Mistrzostwa Polski w Tańcu, mecz koszykówki kobiet Polska – Wielka Brytania, Grand prix Polski seniorów w tenisie stołowym, Mistrzostwa Europy w koszykówce na wózkach, Baranowski Tour, Mini Mistrzostwa Deichmann czy cykliczny Toyota Półmaraton Wałbrzych. Ponadto w celu aktywizacji społeczności lokalnej zorganizowano również m.in. Bieg Wilczym Tropem, Polska Biega, Wałbrzyskie ferie i wakacje na sportowo, Biegaj Zapobiegaj i rozgrywki w ramach Szkolnego Związku Sportowego.

Różnorodną ofertę proponuje również **Zamek Książ** w Wałbrzychu.

Imprezy odbywające się cyklicznie:

- **Koncerty Księżęcej Orkiestry Salonowej.** W 2017 roku odbyły się zaledwie dwa koncerty, w 2018 9 koncertów, a w 2019 r – 8. Łącznie w 2019 r. w tych muzycznych widowiskach udział wzięło ponad **1200 słuchaczy**, których zachwyciło się niezwykłymi występami muzycznymi Księżęcej Orkiestry Salonowej, która podtrzymuje dawną tradycję rodu von Hochberg. Tak jak kiedyś, również i dzisiaj na zamku gra muzyka, a sala pęka w szwach na każdym koncercie.
- **Cykl „O Historii na Żywo”** – dzięki spotkaniom z wybitnymi badawczymi, naukowcami, pisarzami, goście zamku poznają najciekawsze zagadnienia związane z historią naszego regionu. To wydarzenie skierowane do fascynatów dziejów, faktów i tajemnic, a uczestnictwo w każdej edycji jest bezpłatne. Dzięki takim inicjatywom Książ wychodzi naprzeciw oczekiwaniom naszym najwybredniejszym turystom, dla których zwiedzanie obiektu to wciąż za mało. Po każdym spotkaniu jest panel dyskusyjny wraz z czasem na zadawanie pytań, tak by zaspokoić ciekawość naszych odbiorców. W roku 2018 takich spotkań zorganizowaliśmy aż 8, w 2019 r. aż 10! Łącznie uczestniczyło w nich ponad 1000 miłośników historii.
- **Kolacje degustacyjne według Menu Hochbergów** – projekt kulinarny, który został ledwo nakreślony w 2018 r. wystartował pełną parą w **roku 2019. Aż 7 razy** zaprosiliśmy smakoszy na spotkanie ze smakami kuchni rodziny Hochbergów. Czterodaniowa kolacja połączona z degustacją win i oczywiście

niezwykłymi opowieściami o zamku to nasza propozycja na piątkowy, jesienny wieczór.

- **Ambasador Wałbrzycha – 09.03.2019 r.**- Ideą imprezy jest promocja Wałbrzycha poprzez prezentację osiągnięć wybitnych postaci związanych z tą niezwykłą miejscowością. W zamierzeniu organizatorów znajduje się stworzenie listy osób, którymi szcycić się mogą mieszkańcy i które budują pozytywny wizerunek miasta na forum ogólnopolskim. W ciągu siedmiu lat Wałbrzych zyskał aż dwudziestu jeden Ambasadorów, uznanych w świecie artystów, sportowców, dziennikarzy, biznesmenów i polityków. W 2019 roku nagrodziliśmy lekkoatletkę i biegaczkę średniodystansową, Joannę Jóźwik, dziennikarza i publicystę prasowego Wojciecha Tumidalskiego oraz pisarkę i blogerkę Agnieszkę Szpilę. Wydarzenie zostało uświetnione wyjątkowym koncertem artystycznym, przed gośćmi wystąpił **Marcina Sójki**. Niezwykle ważną częścią formuły wydarzenia każdego roku rozwijanie koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu, o czym świadczą silny nacisk kładziony na aukcję charytatywną. Wszystkie licytowane przedmioty są ofiarowywane nie tylko przez Ambasadorów Wałbrzycha, ale również przez partnerów i sponsorów. Los najbardziej pokrzywdzonych nie jest nam obojętny, dzięki hojności naszych gości w 2019 roku uzbieraliśmy rekordową kwotę **60 tysięcy złotych! W sumie razem przekazaliśmy już ponad 300 tysięcy złotych** na cele charytatywne. Dzięki temu wspólnie zmieniamy nie tylko Wałbrzych, ale i świat – tych najbardziej potrzebujących.
- Kolejne edycje „**Nocnego Zwiedzania Zamku Książ... z duszą na ramieniu**” odnoszą sukcesy – rok 2019 jest wręcz rekordowy. To wydaje się niemożliwe, a jednak – Nocne Zwiedzanie pobija swój sukces z roku na rok. W 2019 roku zorganizowanych zostało łącznie 485 zwiedzań (w tym 120 dla grup zorganizowanych), w porównaniu do 2018 r. - 362 edycje to wzrost aż o 26%! W tym **aż 365 edycji dla turystów indywidualnych i gości hotelowych**. Również i w tym roku Nocne Zwiedzania w swojej specjalnej formie zostały wyprofilowane pod turystów indywidualnych, wychodząc naprzeciw ich potrzebom oraz znacznie wzbogacając ofertę spółki. Wśród edycji specjalnych w 2019 roku pojawiły się:
  - Walentynki - Miłość aż po grób 14 oraz 16.02 – do zamku weszło aż 14 grup (ok. 460 osób)
  - Wielkanoc – Z duchem wielkiej nocy – 7 grup (ok. 270 osób)
  - Duch - 11 grup – (ok. 370 osób)
  - Straszne poniedziałki dla rodzin z dziećmi – okres wakacji -22 grupy (ok. 740 osób)
  - Halloween – 28.10 – edycja dla rodzin z dziećmi, 31.10 – edycja dla osób dorosłych – łącznie aż 22 grupy (ok. 740 osób)
  - Andrzejkowa edycja Nocnego Zwiedzania – 30.11 - 6 grup (ok. 200 osób).

Warto nadmienić, że Nocne Zwiedzanie jest również połączone z ofertą noclegową Hotelu Książ (a także ofertą zaręczynową) i cieszy się dużą popularnością. Znacznie pozwala również na różnicowanie oferty Hotelu Książ na tle pozostałych, konkurencyjnych hoteli (wyłączna usługa hotelu należącego do spółki).

- **Festiwal Kwiatów i Sztuki – 30.04-03.05.2019 r.** Po raz XXXI turyści mogli zakochać się w książańskiej wiosnie i spędzić majowy weekend w Zamku Książ! Festiwal Kwiatów i Sztuki to najbardziej kwieciste i bogate w atrakcje wydarzenie. W tym roku Książ zamienił się w scenerię inspirowaną filmowym światem roślin m.in. Księżą dżungli, bajeczną Alicją w Krainie Czarów czy gorącym Pod słońcem Toskanii. W salach barokowych nie zabrakło motywów pełnych przepychu i arystokratycznych nut, zwłaszcza że tegorocznym kwiatem festiwalowym została róża. Przez 4 dni trwało u nas prawdziwe święto wiosny, którą witaliśmy poprzez finezyjne kompozycje, girlandy kwiatów, filmowe inspiracje, żywe kolory i pełny atrakcyjny program. Łącznie w tych dniach sprzedano ponad 46 000 biletów.
- **XVI Międzynarodowy Festiwal Kameralistyki Ensemble im. Księżnej Daisy.** Misją Festiwalu jest promowanie mało znanego gatunku sztuki, jakim jest kameralistyka, zarówno w odniesieniu

do utworów muzycznych, jak i dzieł teatralnych. W ramach Festiwalu spotykają się dwa nurty sztuki. Prowadzone są kursy muzyczne oraz warsztaty teatralne, w trakcie których uczestnicy Festiwalu razem z wybitnymi profesorami pracują nad wykonaniem wybranych utworów. Wszystkie dzieła prezentowane są w trakcie sześciu koncertów i trzech pokazów aktorskich otwartych dla publiczności. Festiwal ma wyjątkową formułę. W skład każdego zespołu kameralnego wchodzi zarówno profesorowie, jak i studenci. Dzięki temu możliwa jest partnerska współpraca pomiędzy utytułowanymi muzykami, a początkującymi adeptami. Taka forma pracy umożliwia dyskusję nad twórczą interpretacją dzieł przez osoby mające różne doświadczenia, czy pochodzące z różnych kręgów kulturowych. Młodzi aktorzy pracują w małych zespołach pod kierunkiem uznanych profesorów. Festiwal odbywa się w wyjątkowym miejscu, w jednym z największych zamków w Polsce. Wszystkie próby oraz koncerty i pokazy są organizowane w przestrzeniach imponującego Zamku Książ. **W 2019 roku przeżyliśmy 9 niezwykłych koncertów i 4 pokazy teatralne**, w których mogliśmy zobaczyć samego Wojciecha Malajkata.

- **29. Dolnośląski Festiwal Tajemnic - Bitwa Epok – 10-11.08. 2019 r.** Już 10 i 11 sierpnia odbyło się największe w Polsce spotkanie miłośników historii. Przygotujcie się na W tym roku przeżyliśmy prawdziwą podróż w czasie i przestrzeni - Machiny Leonarda da Vinci, widowiskowe Bitwy Epok, Zamek Księcia Henryka i strefa Zapisane w gwiazdach dla rodzin z dziećmi, wirtualny rejs polskim transatlantykiem, wystawa Zbrodnia i Medycyna, 14 fascynujących wykładów i wiele wiele innych. Łącznie przez dwa dni wydarzenia sprzedanych zostało 14.690 biletów (w roku 2018 r. 11.806 biletów), co jest wzrostem aż o 20% w stosunku do zeszłego roku!

Nowości w Zamku Książ:

- **Rozpoczęcie współpracy z Portem Lotniczym we Wrocławiu.** Rok 2019 to dla Zamku Książ rok współpracy. Dzięki kontaktom nawiązanym z portem lotniczym nie tylko Książ, ale i Wałbrzych są widoczne dla podróżnych z całego świata. Efektem tego partnerstwa jest makietka prezentująca zamek przybyłym gościom i zachęcająca do odwiedzin perły Dolnego Śląska.
- **Zamek na Obcasach – 8-10.03.2019 r.-** okazji Dnia kobiet Zamek Książ stanął ... na obcasach! W dniach 8 - 10 marca, specjalnie z myślą o wszystkich wspaniałych Paniach, stworzyliśmy specjalną ofertę zwiedzania. Turyści mogli posłuchać o skandalach, romansach na zamku oraz o portretach niezwykłych kobiet związanych z jego historią. Oprowadzały panie przewodniczki, ale na zwiedzanie zapraszaliśmy wszystkich. To była wspaniała okazja do poznania „damskiej” strony zamku. Dodatkowo Święto Kobiet celebrowaliśmy prezentem dla pań, które otrzymały od nas margaretki.
- **Ograniczam Plastik z Zamkiem Książ 29.03.2019 r.-** Zamek promował się Ekoakcją. Zachęcaliśmy do codziennego dokonujcie świadomych wyborów:
  - zaopatrzyć się w szklaną lub plastikową butelkę (w zależności od stylu życia) i codziennie sami napełniając ją wodą, nie kupując wody w małych plastikowych butelkach
  - noście ze sobą materiałowe (lniane, bawełniane) torby tak, żebyście nie musieli korzystać w sklepach z tych plastikowych,
  - nie korzystajcie z plastikowych słomek czy mieszadełek - wiemy, że są wygodne, ale to one trują naszą planetę najmocniej! Oczekujcie w barach, kawiarniach tych biodegradowalnych - na początku będzie trudno, ale po czasie firmy będą korzystać tylko z takich. Klient nasz Pan!
  - weźcie udział w akcji "Czysty Wałbrzych" 27 kwietnia, najlepiej z dziećmi i całą rodziną. Często się nie chce, ale gwarantujemy, że po kilku godzinach sprzątnięcia parków i lasów, nikt z Was nie będzie mógł

patrzeć na śmieci poza śmietnikiem - i to przez długie lata. Zmianę świata zacznijmy od siebie i naszych bliskich!

- segregujcie śmieci; nie drukujcie, jeśli nie musicie; oszczędzajcie wodę i prąd - wszystko to znacie. Po prostu zacznijmy działać już dzisiaj!
- **Prezentacja Makiety Podziemi z Zamku Książ – 30.04.2019 r.** - Rok 1945, ostatnie miesiące budowy podziemi pod Zamkiem Książ - na zamkowym dziedzińcu znajdował się szyb, a prace w korytarzach trwały w przyspieszonym tempie. Podziemne komory wykuwano rękami więźniów Gross Rosen, po torach jeździła lokomotywa spalinowa, a urobek skalny wyrzucano za tarasy. Tysiące turystów zobaczyło to na żywo na makiecie podziemi zamku, której uroczyste odsłonięcie odbyło się podczas XXXI Festiwalu Kwiatów i Sztuki. Makieta wzbogaciła ekspozycję stałą wewnątrz zamkowych i jest dostępna na I piętrze zamku. Twórcą makiety jest utalentowany artysta, grafik, modelarz - Tomasz Maroński. Skala makiety 1:87
- **Ogrody Światła w Zamku książ - 08.11.2019 r. – 31.03.2020 r.** Po raz pierwszy w historii, książańskie ogrody rozbłysły tysiącem świateł! Przez 5 miesięcy zamkowe tarasy mieniły się od spektakularnych dekoracji świetlnych, które tchnęły życie w niezwykłą architekturę tej przestrzeni. Z fontann popłynęły strumienie świateł, na Tarasie Różanym wyrosły kwiaty, a Taras Zachodni zamienił się w Salę Balową, gdzie odbywa się... prawdziwy książęcy bal. Od 8 listopada do 31 grudnia aż 22 000 osób dało się porwać magii „Ogrodów Świateł”! Warto dodać, że wydarzenie sfinansowało się w ciągu pierwszy 30 dni od otwarcia.

3.5 REWITALIZACJA SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH I ROZWÓJ TURYSTYKI PIESZEJ

Miernik realizacji zadania: Liczba kilometrów oddanych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych					
	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba kilometrów	123,9	156,9	24	14	28,6

Szlaki turystyczne są na bieżąco odnawiane, znakowane, prace odbywają się głównie w okresie wiosennym „przedsezonowym”.

W roku 2019 na terenie miasta Wałbrzycha Oddział PTTK Ziemi Wałbrzyskiej w Wałbrzychu dokonał odnowienia niżej wymienionych szlaków turystycznych górskich:

- szlak niebieski - Wałbrzych PTTK (ul. Wajdy) - Przeł. Kozia o dł. 8,6 km,
- szlak niebieski Zamek Książ - skrzyżowanie pod Witoszem o dł. 5,2 km,
- szlak czerwony Wałbrzych Podzamcze - Dolina Różaneczników o dł. 7,7 km,
- szlak zielony Cis Bolko - Lubiechów o dł. 7,1 km,

W roku 2019 odnowiono w sumie 28,6 km szlaków turystycznych. Prace sfinansowane były z funduszy Ministerstwa Rozwoju za pośrednictwem Centralnego Ośrodka Turystyki Górskiej w Krakowie.

3.6 PODJĘCIE I INTENSYFIKACJA WSPÓŁPRACY POMIĘDZY INSTYTUCJAMI I ORGANIZACJAMI NA RZECZ ROZWOJU TURYSTYKI I KULTURY

Miernik realizacji zadania: Liczba organizacji pozarządowych partycypujących z zakresu rozwoju turystyki i kultury					
	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba podmiotów, które otrzymały dotację na wsparcie zadań realizowanych w ramach otwartych konkursów ofert z zakresu turystyki i kultury.	23	26	21	16	16

N/w podmioty otrzymały dotację na wsparcie 22 zadań realizowanych w ramach otwartych konkursów ofert z zakresu kultury:

- Fundacja im. Elżbiety Marii Urbańskiej Brave Kids 2019 Wałbrzych -VI edycja Festiwalu Brave Kids w Wałbrzychu,
- Fundacja Museion Rocznik „Nowa Kronika Wałbrzyska” Tom 7,
- Fundacja Edukacyjna Pro Musica Leszno - Julia Sawicka „Za sen mój chodzę na czereśnie”,
- Fundacja Odnowy Ziemi Noworudzkiej Letnia Akcja Kulturalna,
- Fundacja Magia Tanga - „ Magia rangowego spotkania Kultur na Zamku Książ”,
- Związek Solidarności Polskich Kombatantów - „Uroczysty Koncert w Hołdzie Powstańcom Warszawy, Powiązany z Wręczeniem Odznaczeń Państwowych,
- Stowarzyszenie Zespołu Pieśni i Tańca „Wałbrzych” - „ Dziecięca Kopalnia Folkloru”,
- Stowarzyszenie „Młody Artysta” przy Zespole Szkół Muzycznych „Wałbrzyski upominek dla Moniuszki” w Jubileuszowym roku S. Moniuszki,
- Stowarzyszenie Rozwój w Biały Dzień Warszawa - „XVI Międzynarodowy Festiwal Ensemble im. Księżnej Daisy w Wałbrzychu”,
- Stowarzyszenie WOK- Więcej o Kulturze - „ Dolnośląski Festiwal Ognia”,
- Stowarzyszenie WOK – Więcej o Kulturze - „Wieczory Kina Plenerowego”,
- Stowarzyszenie „TE-ART” - „Wydarzenia artystyczne i edukacyjne aktywizujące wałbrzyską społeczność, towarzyszące ogólnopolskiemu Festiwalowi małych Prapremier – 2019”,
- Fundacja Księżnej Daisy von Pless - „ Urodziny Księżnej Daisy”,
- Stowarzyszenie „Ludzie Jana Pawła II” - Wydanie publikacji (albumu) z okazji 15 edycji Mszy Papieskiej na Stadionie 1000-lecia w Wałbrzychu ,
- Stowarzyszenie „Ludzie Jana Pawła II” XV Wałbrzyski Przegląd Piosenki Chrześcijańskiej „Pozytywne Granie” ,
- Miejskie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej - Wałbrzyska Strefa Aktywności i Zdrowia – Wałbrzyska Strefa Aktywności i Zdrowia – Rajd Rowerowy „Szlakiem Wałbrzyskich Tras Rowerowych” i Rajd Pieszy „Korona Gór Wałbrzyskich”,
- Fundacja Edukacyjna im. siostry Wandy Garczyńskiej - „Śladem Zamków Piastowskich”,
- Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze Oddział Ziemi Wałbrzyskiej - Eliminacje Wojewódzkie Ogólnopolskiego konkursu Krasomówczego dla Dzieci i Młodzieży Szkół Podstawowych, Gimnazjów i Szkół Ponadgimnazjalnych,
- Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze Oddział Ziemi Wałbrzyskiej - Wycieczki piesze i autokarowe w ramach cykli „W niedzielę nie ma nas w domu” i „Nie zmarnuj wolnej soboty”,

- Polskie Towarzystwo Turystyczne – Krajoznawcze Oddział Ziemi Wałbrzyskiej - Turystyka – krajoznawstwo – botanika,
- Polskie Towarzystwo Turystyczne – Krajoznawcze Oddział Ziemi Wałbrzyskiej - Eliminacje Powiatowe Ogólnopolskiego Turnieju Turystyczne – Krajoznawczego dla Dzieci i Młodzieży Szkół Podstawowych, Gimnazjów i Szkół Ponadgimnazjalnych,
- Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Dolnośląska Hufiec Ziemi Wałbrzyskiej - „Na harcerskim szlaku”.

3.7 AKTYWIZACJA CENTRUM MIASTA

Miernik realizacji zadania: Liczba osób odwiedzających Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej					
	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób	5.329	5.749	4.000	4.773	8.242

Liczba osób odwiedzających Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej w roku 2019 wyniosła 8242 , w tym 6691 turystów z Polski i 1551 z zagranicy.

Imprezy i wydarzenia odbywające się w Śródmieściu w roku 2019:

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna "Biblioteka pod Atlantami"

8 -15.05 - TYDZIEŃ BIBLIOTEK - w tegorocznym programie znalazły się m.in.:

- #znajdź sobie książkę – akcja promująca czytelnictwo w oparciu o grę miejską, polegająca na szukaniu kuponów na nagrody w różnych punktach miasta, zorganizowana we współpracy z Wydawnictwem Znak, Urzędem Miasta w Wałbrzychu, "Pod pretekstem" Art cafe, Muzeum Porcelany w Wałbrzychu, Starą Kopalnią, Domem Seniora, BWA Wałbrzyska Galeria Sztuki.
- Pasowanie na czytelnika - uroczyste pasowanie uczniów szkół podstawowych na Czytelników Biblioteki (10 maja, Dział Dziecięco – Młodzieżowy, Śródmieście).

maj/sierpień - KIERMASZE taniej i używanej książki oraz płyt winylowych (organizowane przed siedzibą biblioteki głównej).

maj/październik – BIBLIOTEKA PEŁNA SKRZATÓW (projekt ministerialny). W Śródmieściu odbył się kilka działań projektowych, m.in.:

- Plenerowe zajęcia literackie i plastyczne - gry i zabawy na świeżym powietrzu inspirowane "krasnoludkową" literaturą, z wykorzystaniem zasobów bibliotecznych: księgozbioru, zbiorów specjalnych, gier planszowych.
- Czytelniczy alfabet - akcja w przestrzeni miejskiej promująca czytanie wśród najmłodszych.
- Święto Skrzata w bibliotece” - wielka parada małych skrzatów, do której zaproszone zostały przedszkolaki z wałbrzyskich placówek działających w rewitalizowanych dzielnicach miasta. Parada była okazją do zaprezentowania się na wałbrzyskim rynku najmłodszych czytelników Biblioteki.
- Czytająca ławeczka – akcja czytania dzieciom w plenerze, tym razem tematem były fantastyczne historie o skrzatach, elfach i krasnoludkach. W Śródmieściu do wspólnego czytania zaproszono m.in.: wiceprezydent Wałbrzycha, pracownicy Biura Rewitalizacji i Planowania Przestrzennego oraz

bibliotekarzy szkolni. Akcja była organizowana m.in. we współpracy z Muzeum Porcelany i Biurem Rewitalizacji i Planowania Przestrzennego UM.

NOC BIBLIOTEK pod hasłem „Znajdźmy wspólny język”. W programie znalazły się:

- warsztaty dla dzieci „Przywiezione słowa”, podczas których pokazaliśmy jakie peretki przywieźli ze sobą ludzie, którzy po drugiej wojnie światowej przyjechali do Wałbrzycha;
- mobilna gra miejska „Tajemniczy Wałbrzych – Akcja rewitalizacja”. Ze względu na ulewny deszcz gra została rozegrana w budynku biblioteki. Uczestnicy gry przemierzali biblioteczne korytarze rozwiązując pojawiające się na ekranach smartfonów zadania oraz te, które przygotowały dla nich dziwne, spotykane po drodze postacie, takie jak kompozytor, milicjant czy gołębiarka. Na zakończenie serwowano słodkie nagrody, zaś zwycięzca gry otrzymał czytnik e-booków;
- spotkanie autorskie Agnieszki Szpili, ambasadorki Wałbrzycha, promującej swoją najnowszą powieść „Bardo”. Autorka opowiedziała m.in. o pomysłach na następną powieść „Heksy”, scenariuszu do serialu o Wałbrzychu;
- seans filmowy – projekcja komedii „Za jakie grzechy, dobry Boże”.

7 - 11.10 - TYDZIEŃ Z REGIONEM pod hasłem „Ścieżkami literatury”. W programie imprezy znalazły się:

- projekcja filmu fabularnego pt. „Pokot” (reż. A. Holland K. Adamik), będącego ekranizacją powieści Olgi Tokarczuk „Prowadź swój pług przez kości umarłych”.
- spotkanie autorskie wałbrzyszanina Krzysztofa Zawojskiego, współautora książki o Bereźnicy Niżnej, bieszczadzkiej wiosce istniejącej od 1376 do 1946 roku. To spotkanie autorskie przeniosło nas w zapomniany świat Bojków, skomplikowanych relacji narodowościowych i burzliwej historii.
- 20-lecie wydania tomiku poezji pt. „Kareta dam”. Jubileuszowe spotkanie z autorkami: Elżbietą Gargałą, Danutą Góralską-Nowak, Teresą Misior-Zalewską i Wiesławą Raczkiewicz było okazją do wspomnień i refleksji.
- Warsztaty literacko-regionalne dla dzieci pn. „Przywiezione słowa”. Ich uczestnicy mieli możliwość poznać przykłady gwar i regionalizmów, wniesionych do języka i kultury przez mieszkańców Wałbrzycha, którzy przybyli po wojnie do naszego miasta z różnych stron Polski i Europy.
- Wystawa fotografii pn. „60 lat na przewodnickim szlaku”, przygotowaną z okazji jubileuszu Koła Przewodników Sudeckich i Terenowych PTTK Oddział „Ziemi Wałbrzyskiej” w Wałbrzychu.

13 - 15.12 - JARMARK BOŻONARODZENIOWY - organizowanego przez Urząd Miejski; pracownicy Biblioteki, we współpracy z Muzeum Porcelany, przeprowadzili świąteczne warsztaty plastyczne dla dzieci.

Ponadto w 2019 r. w budynku głównym Biblioteki pod Atlantami zorganizowano, oprócz projekcji filmowych czy spotkań regionalnych, także:

SPOTKANIA AUTORSKIE dla dorosłych m.in. z:

- Wojciechem Tochmanem - jednym z najwybitniejszych polskich reporterów i autorów literatury faktu, który promował swoją nową książkę *Pianie kogutów, płacz psów*. Spotkanie odbyło się w Galerii pod Atlantami (4.03).
- prof. Stanisławem S. Nicieją - znawcą historii polskich Kresów. Tegoroczne spotkanie w Bibliotece pod Atlantami było promocją XII tomu *Kresowej Atlantydy*. Spotkanie odbyło się w Galerii pod Atlantami (4.04).
- Tamarą Włodarczyk - współautorką książki *Przewodnik po żydowskim Dolnym Śląsku. Region wałbrzyski*. W programie był również koncert muzyki żydowskiej. Wydarzenie zorganizowane we

- współpracy z Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym Żydów w Polsce - Oddział Wałbrzych odbyło się w Galerii pod Atlantami (5.06).
- Piotrem Stelmachem - dziennikarzem muzyczny i prezenterem Programu Trzeciego Polskiego Radia, który promował swoją książkę *Lżejszy od fotografii. O Grzegorzu Ciechowskim*. Spotkanie odbyło się w Galerii pod Atlantami (14.06).
  - Agnieszką Szpilą – autorką pochodząca z Wałbrzycha, promującą swoją najnowszą powieść *Bardo*. Spotkanie odbyło się w ramach Nocy Bibliotek (5.10).
  - Jolantą Marią Kaletą - pisarką, która opowiedziała o swojej najnowszej książce *Wojna i miłość. Andrzej i Halina* – romansie historycznym opartym na losach rodzinnych i wydarzeniach II wojny świat. (18.10).
  - Joanną Kuciel-Frydryszak, dziennikarką, pisarką, promującą swoją najnowszą książkę *Służące do wszystkiego* (7.11).
  - Barbarą Elmanowską – poetki ze Świdnicy, która tym razem zaprezentowała osobisty reportaż pt. *Świdnicki szlak kobiet*”. Opisała w nim sylwetki kobiet zarówno współcześnie żyjących, jak i tych, które zapisały się na kartach świdnickiej historii dzięki swoim osiągnięciom artystycznym, społecznym, politycznym, naukowym, sportowym (21.11).
  - Ałbeną Grabowską, pisarką, autorką m.in. sagi *Stulecie winnych*. Okazją do spotkania była premiera powieści *Matki i córki* (29.11).
  - Magdaleną Woch – promującą książkę *„Zamek Książ: historia i tajemnice”* (współautor Marek Dudziak), tj. obszerną publikację, bogato ilustrowaną archiwalnymi zdjęciami i pocztówkami oraz planami. Zawiera ona nie tylko fakty dotyczące historii zamku, ale także wiele informacji i ciekawostek dotyczących jej mieszkańców (3.12).
  - Esterą Grabarczyk – artystką prowadzącą galerię rękodzieła, twórczynią projektu *„Słowiański jedwab”*, ukazującego różne odłogi polskiego lnu, autorką książki *„Ja i słowiański jedwab”*(10.12).

SPOTKANIA AUTORSKIE dla dzieci i młodzieży m.in. z :

- Danielem de Latour – ilustratorem m.in. książek i czasopism dla dzieci. Spotkanie odbyło się w Dziale Dziecięco-Młodzieżowym (30.05).
- Mariuszem Urbankiem - autorem m.in. bajek : *Mostek czarownic. Baśnie wrocławskie, Baśnie dolnośląskie i Wrocławskich krasnali* historie prawdziwe. Spotkania odbyły się w Dziale Dziecięco-Młodzieżowym (10.06).
- Ewą Beniak-Haremską – malarką, ilustratorką, autorką ilustracji m.in. do książki *Droga do gwiazd. Opowieść o Mikołaju Koperniku*. Otwarcie wystawy w/w ilustracji towarzyszyły warsztaty dla dzieci z udziałem artystki, które odbyły się w atrium Biblioteki pod Atlantami (3.06).
- Michałem Rusinkiem – pisarzem, literaturoznawcą. Autor zapoznał dzieci ze swoją twórczością, promował takie pozycje jak: *Krakowski Rynek* oraz *Wierszyki rodzinne*. Wspólnie z uczniami tworzył krótkie opowiadania i rymowanki (10.10).
- Barbarą Gawryluk - autorką książek dla dzieci, dziennikarką i tłumaczką szwedzkiej literatury dziecięcej. Spotkanie odbyło się w ramach akcji *Z książką na walizkach*, czyli dolnośląskie spotkania pisarzy z młodymi czytelnikami (6.06).
- Pawłem Beręsewiczem – pisarzem, poetą, tłumaczem i leksykografem; znanym autorem powieści, opowiadań i wierszy dla dzieci. Spotkanie zorganizowano w ramach XIV edycji Powiatowego Konkursu Czytelniczego *„Pożeracze książek”* (12.12.)

WYSTAWY:

- Trust in Trust - wystawa prac Przemysława Trusta Truścińskiego.
- Ponad widzianym – wystawa fotografii Wałbrzyskiego Klubu Fotograficznego. Wernisaż wystawy zainaugurował obchody III. Wałbrzyskiego Weekendu Fotografii. Wystawa inspirowana poezją Mariana Jachimowicza.
- Droga do gwiazd – wystawa ilustracji książkowych Ewy Beniak-Haremskiej.
- Face to Face - wystawa prac Rafała Werszlera.
- Wieszcz u fotografa, czyli jak wyglądał Mickiewicz – wystawa z okazji 220. rocznicy urodzin Adama Mickiewicza (przygotowana w Dolnośląskiej Bibliotece Publicznej we Wrocławiu).

Wałbrzyska Galeria Sztuki Biuro Wystaw Artystycznych – wystawy:

- Andrzej Ślusarczyk – Fotografie,
- Robert Kukła – „POPIERAJ SWOJEGO MALARZA. Wydanie trzecie, poszerzone” - malarstwo,
- Małgorzata Dajewska & Piotr Błazejewski – „DOPEŁNIANIE”- szkło, malarstwo,
- ZPAP ODDZIAŁ W WAŁBRZYCHU – wystawa artystów należących do ZPAP Okręgu Wrocławskiego oddziału w Wałbrzychu,
- Robert Żytyński - malarstwo,
- Ilona Sapka – „WYTRZYMAŁOŚĆ” – malarstwo,
- Tomasz Domański – „POMNIKI CZASU. Prolog”,
- Jarosław Michalak – „Literary|Szcątki|Didaskalia – fotografia.

Teatr Lalki i Aktora

15 - 20.09 w Wałbrzychu zorganizowano IV Festiwal małych Prapremier, jedyny na teatralnej mapie Polski festiwal, prezentujący wyłącznie prapremierowe spektakle dla dzieci i młodzieży (w lokalizacjach: Teatr Lalki i Aktora, Teatr Dramatyczny, Biblioteka „Pod Atlantami”, Stara Kopalnia), zaprezentowano 7 najciekawszych polskich spektakli prapremierowych dla dzieci i młodzieży, 4 pokazy spektakli pozakonkursowych, koncert, wystawę fotografii teatralnej, 7 warsztatów teatralnych, 2 czytania performatywne, spotkanie dotyczące współczesnej dramaturgii dla dzieci i młodzieży, 9 spotkań twórców z publicznością.

18.08. – Udział Zespołu Aktorskiego w Półmaratonie Wałbrzyskim w kostiumach teatralnych w charakterze animatorów dopingu ulicznego uczestników maratonu,

24.06. – 07.07. – współorganizacja wydarzenia _ LATO W TEATRZE _ PÓŁKOLONIA (Fundacja t),

19.05. – współorganizacja wydarzenia _ Bilet za 300 groszy – akcja w ramach dnia Teatru Publicznego (Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego),

01.03. – współorganizacja spektaklu „KARIERA PO POLSKU”,

28.06. – 30.06. – współorganizacja wydarzenia „SZTUKA NA STYKU, CZYLI PO RÓWNO TEATRU I MUZYKI NA POCZĄTEK LATA” (Filharmonia Sudecka w Wałbrzychu, Teatr Dramatyczny im. J. Szaniawskiego w Wałbrzychu)

Muzeum Porcelany

- Noc Muzeów,
- „Polska - zobacz więcej. Weekend za pół ceny”,
- Europejskie Dni Dziedzictwa,
- Dni Funduszy Europejskich,
- Dzień Wolnej Sztuki,
- „Wałbrzyski Toyota Półmaraton” (współorganizacja).

Wałbrzyski Ośrodek Kultury

- Uroczyste oświetlenie pamiątkowej tablicy poświęconej założycielom zespołu Breakout (współorganizacja),
- Dzień Pamięci Żołnierzy Niezłomnych (współorganizacja),
- Uroczyste obchody 228. rocznicy Uchwalenia Konstytucji 3 Maja (współorganizacja),
- Piknik Europejski (współorganizacja),
- Powiatowe obchody "Dnia Strażaka" (współorganizacja),
- 75. rocznica Powstania Warszawskiego (współorganizacja),
- Koncert "Wakacyjne Rytm" (współorganizacja),
- 80. rocznica wybuchu II Wojny Światowej/projekcja filmu, pokaz ognia,
- Lampiony Pamięci (współorganizacja),
- Obchody Rocznicy Odzyskania Niepodległości (współorganizacja),
- Koncert Narodowy Zespołu Pieśni i Tańca "Wałbrzych",
- Obchody Barbórki (współorganizacja),
- Uroczyste zapalenie świec świątecznych (współorganizacja),
- Jarmark Świąteczny (współorganizacja),
- Wigilia Miejska (współorganizacja),
- Sylwester.

– CEL 4. ROZWIĘTA INFRASTRUKTURA I SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCE POŁĄCZENIA KOMUNIKACYJNE MIASTA (WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE)

4.1 OPACOWANIE I WDROŻENIE KOMPLEKSOWEJ KONCEPCJI ROZWOJU INFRASTRUKTURY DROGOWEJ W OPARCIU O KIERUNKI ROZWOJU FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEGO MIASTA

Planowane inwestycje związane z funkcjonowaniem Aglomeracji Wałbrzyskiej:

1. Wyłoniono wykonawcę Obwodnicy Boguszowa i Sobięcina w trybie zaprojektuj i wybuduj - EUROVIA.
2. Wykonanie projektów w ramach rewitalizacji:
ul. Ratuszowa, ul. Niepodległości od ul. Sikorskiego do ul. Kaszubskiej, ul. Paderewskiego, ul. Staszica, Pl. Konstytucji 3 Maja, ul. Handlowa, ul. Młynarska, ul. Św. Jadwigi, ul. Moniuszki/ul. Matejki,
3. Przygotowanie dokumentacji na wykonanie doświetlaczy przejść dla pieszych w 12 lokalizacjach na terenie miasta.

4.2 URUCHOMIENIE MULTIMODALNEGO SYSTEMU TRANSPORTU PUBLICZNEGO

Przeprowadzana jest bieżąca analiza rozkładów jazdy komunikacji miejskiej oraz dopasowanie ich do odjazdów i przyjazdów środków transportu komunikacji kolejowego.

4.3 BUDOWA OBWODNICY WAŁBRZYCHA

Gmina Wałbrzych wybuduje obwodnicę w ramach projektu pn. „Budowa obwodnicy Wałbrzycha w ciągu drogi krajowej nr 35” dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Oś priorytetowa IV: Infrastruktura drogowa miast, Działanie 4.2: Zwiększenie dostępności transportowej ośrodków miejskich leżących poza siecią drogową TEN-T i odciążenie miast od nadmiernego ruchu drogowego.

Podmiotem współrealizującym inwestycję jest Zarząd Dróg, Komunikacji i Utrzymania Miasta w Wałbrzychu.
Termin realizacji: 1 stycznia 2014 – 31 grudnia 2021

Wartość całkowita inwestycji: 397 480 381,71 zł

Wartość dofinansowania: 296 792 459,33 zł

Cele projektu:

- Odciążenie centrów miast Wałbrzycha i Szczawna-Zdroju od ruchu pojazdów,
- Odciążenie istniejącego układu komunikacyjnego miasta Wałbrzycha w kierunku północ-południe,
- Poprawa bezpieczeństwa osób korzystających z dróg w rejonie realizacji inwestycji,
- Usprawnienie połączenia komunikacyjnego z ważnymi celami podróży mieszkańców (zakłady pracy, szkoły, obiekty użyteczności publicznej itp.),
- Oszczędność czasu podróży.

Zadanie obejmuje budowę:

- dwujezdniowego odcinka obwodnicy ok. 6km
- dwóch węzłów komunikacyjnych ulic Żeromskiego i Reja
- nowych odcinków dróg gminnych ul. Kusocińskiego oraz drogi dojazdowej przy węźle Żeromskiego
- trzech wiaduktów
- dróg serwisowych
- kładki i przejścia podziemnego
- sieci kanalizacyjnych
- urządzeń ochrony środowiska
- oświetlenia ulicznego

oraz przebudowę:

- ul. Wysockiego na długości ok. 200m wraz ze skrzyżowaniem
- ul. Chrobrego na długości ok. 700m
- drogi gminne i lokalne – ulice: Szczawieńska, Topolowa, Żeromskiego, Starachowicka, Reja, Mazowiecka, Browarna, konopnickiej

W roku 2019 w ramach realizacji inwestycji poniesiono wydatki w kwocie: 90.167.625,84 zł

4.4 ODBUDOWA SIECI DRÓG W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH MIASTA

Miernik realizacji zadania: Liczba oddanych km nowych lub zmodernizowanych dróg						
	2016	2016	2016	2017	2018	2019
Liczba km	6,826	6,502	0,6	4,642	1,856	1,28
Miernik realizacji zadania: Liczba oddanych km nowych lub zmodernizowanych chodników						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba km	9,473	7,449	0,612	6,11	4,264	0

1. Budowa dróg rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych – ul. Świdnicka w ramach zadania inwestycyjnego pn.: „Ograniczenie niskiej emisji w Wałbrzychu poprzez wprowadzenie zrównoważonej mobilności miejskiej i podmiejskiej polegającej na wybudowaniu centrum przesiadkowego Wałbrzych Plac na Rozdrożu oraz poprawie systemów zarządzania ruchem i energooszczędnym oświetleniu miejskim”.

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg -0
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 0
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 4,814 km
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych -0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych - 0

2.Przebudowa nawierzchni drogowej na części ul. Moniuszki w Wałbrzychu

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg – 0,700 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 0 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 0 km,
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych – 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – 0

3.Remont ul. Wałbrzyskiej– droga krajowa nr 35 w Wałbrzychu na odcinku około 580m od km 14+530 do 15+110.

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg – 0,580 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 0 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 0 km,
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych – 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – 0

4.Przebudowa ul. Nałkowskiej i Hirszfelda w Wałbrzychu

Wyłoniony 27.11.2019r Wykonawca

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg – 0 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 0 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 0 km,
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych – 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – 0.

5. Przebudowa ul. Dunikowskiego w Wałbrzychu

Wyłoniony 10.12.2019r Wykonawca

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg – 0 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 0 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 0 km,
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych – 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – 0

6. Przebudowa ul. Długosza w Wałbrzychu

Wyłoniony 28.11.2019r Wykonawca

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg – 0 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 0 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 0 km,
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych – 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – 0

7. Budowa masztu flagowego na rondzie 100-lecia Niepodległości Polski w Wałbrzychu.

4.5 POPRAWA DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ MIASTA

Miernik realizacji zadania: Liczba oddanych i/lub zmodernizowanych połączeń komunikacji publicznej						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba połączeń	2	4	5	1	3	2
Miernik realizacji zadania: Liczba nowych i/lub zmodernizowanych przystanków komunikacji miejskiej						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba przystanków	49	28	9	12	19	2

Modernizacja linii komunikacyjnych:

- utworzono w ramach linii nr 2 nowe połączenie - przedłużając kursy z Kuźnic do Starego Lesieńca,
- utworzono w ramach linii nr 10 nowe połączenie – przedłużając wybrane kurs przez ul. Ludową do Pl. Grunwaldzkiego.

Modernizacja przystanków komunikacji miejskiej:

- zmodernizowano przystanek Noworudzka – Głuszycka (wykonano nową zatokę autobusową, peron z podwyższonym krawężnikiem peronowym oraz zamontowano nową wiatę przystankową),
- zamontowano nową wiatę na przystanku Uczniowska - Mando.

4.6 BUDOWA CENTRUM PRZESIADKOWEGO KOLEJOWO—AUTOBUSOWEGO WAŁBRZYCH CENTRALNY

W 2018 r. PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. rozpoczęła budowę przystanku. Stacja Wałbrzych Centrum jest budowany w odległości około 2 km od stacji Wałbrzych Miasto, w kierunku stacji Wałbrzych Fabryczny. Zadanie jest częścią dużej inwestycji realizowanej przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. na linii kolejowej nr 274 (Wrocław - Wałbrzych - Jelenia Góra - Zgorzelec), dokładnie na odcinku pomiędzy ulicami: Mazowiecką, Lubelską i Wysockiego). Poza budową przystanku obejmuje modernizację stacji: Świebodzice i Wałbrzych Szczawienko. Wartość inwestycji to ponad 77 mln zł. Przystanek kolejowy Wałbrzych Centrum będzie miał dwa perony o długości 300 metrów z jedną krawężnią. Będą połączone podziemnym przejściem i zostaną wyposażone w windy, wiaty, oświetlenie i system informacji pasażerskiej.

W 2019 r. roboty budowlane koncentrowały się przy budowie przejścia podziemnego, które połączy perony nr 1 i nr 2. Ponadto wykonywane zostały prace betonowania w strefie toru nr 2. Została już wybetonowana podstawa pod szyb windy. Prowadzone były prace przy wznoszeniu betonowego szybu windowego. Została także częściowo zabetonowana konstrukcja wiązań zbrojenia dla klatki schodowej, która będzie prowadziła na przyszły peron nr 2. Zakończono natomiast prace betoniarskie przy konstrukcji wyjścia klatki schodowej na peron nr 2. Ponadto przejście zostało już pokryte stropem żelbetonowym, na którym zostanie ułożony tor nr 2. Wykonano także izolację przejścia pod torami, w segmencie toru nr 2. Trwają prace nad uszczegółowieniem projektu wykonawczego dla budowy peronów oraz opracowaniem technologii dla posadowienia platform peronowych przy nasypie.

Przystanek Wałbrzych Centrum według zapowiedzi z grudnia 2018 miał być gotowy do końca grudnia 2019, jednak termin oddania przystanku do użytku pasażerów został wiosną przeniesiony na drugą połowę 2020 roku.

4.7 WDROŻENIE PROGRAMÓW: ŚRÓDMIEŚCIE BEZ SPALIN, PARKING ZA DARMO, DZIEŃ BEZ SAMOCHODU, PARKUJ I JEDŹ (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)

Miernik realizacji zadania: liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych zarządzanych przez ZDKiUM					
	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba miejsc	163	41	295	139	0
Miernik realizacji zadania: liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych zarządzanych przez ZDKiUM					
	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba miejsc	15	2	28	0	0

Program "Dzień bez samochodu" został ustanowiony zarządzeniem Prezydenta Miasta Wałbrzycha z dnia 17 kwietnia 2014 r. W dniu bez samochodu bezpłatny przejazd środkami komunikacji miejskiej w Wałbrzychu jest możliwy po okazaniu ważnego dowodu rejestracyjnego samochodu osobowego.

Pozostałych programów nie realizowano w 2019 r.

4.8 WDROŻENIE PROGRAMU ROWERY WAŁBRZYCH 2020 (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)

Miernik realizacji zadania: Długość oddanych nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych przy drogach publicznych w zarządzie ZDKiUM						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Długość (m)	5.143	3.209	985	3.684	3.807	0
Miernik realizacji zadania: Liczba zakupionych rowerów miejskich posiadających wspomaganie elektryczne						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba miejsc	2	0	0	0	0	0

Istniejące ścieżki rowerowe utrzymywane są przez Zarząd Dróg Komunikacji i Utrzymania Miasta w Wałbrzychu poprzez wykonywanie prac porządkowych, pielęgnacyjnych.

W 2019 roku pomalowano i odnowiono ścieżki rowerowe przy ul. Świdnickiej – 4 814 m.

4.9 INTELIGENTNY SYSTEM ZARZĄDZANIA TRANSPORTEM

W okresie od 09.01.2018r. do 31.11.2018r. zrealizowane zostało zadanie „Inteligentny System Transportu w Wałbrzychu”. Służy on m.in. usprawnieniu ruchu samochodowego i autobusowego, co przyczynia się do redukcji emisji spalin. Kompleksowym zarządzaniem oraz monitoringiem objęty został teren miasta Wałbrzycha w jego granicach administracyjnych.

Elementy Inteligentnego Systemu Transportu:

- Platforma Integrująca – System Centralny,
- System sterowania ruchem drogowym,
- System zarządzania transportem publicznym,
- System informacji parkingowej,
- System dynamicznej informacji pasażerskiej,
- System zarządzania oświetleniem miejskim,
- System monitoringu CCTV,
- System priorytetu dla komunikacji publicznej,
- System informacji mobilnych, portal ITS,
- Centrum Sterowania Ruchem,
- Serwery i macierze,
- Sieć transmisji danych.

W roku 2019 zrealizowano wdrażanie, modernizację i adaptację elementów ITS do bieżących potrzeb i uwarunkowań w mieście.

– CEL 5. AKTYWIZACJA ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW

5.1 AKTYWIZACJA OSÓB BEZROBOTNYCH DO PODJĘCIA PRACY

Miernik realizacji zadania: Liczba osób korzystających z różnych form aktywizacji zawodowej oferowanych przez PUP w Wałbrzychu.

L.p.	Forma aktywizacji	Liczba osób					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
1	Szkolenia	142	154	104	102	57	70
2	Roboty publiczne	376	266	244	229	100	78
3	Prace interwencyjne	169	195	242	192	160	185
4	Staże	1.289	1.111	1.112	982	806	565
5	Prace społecznie użyteczne	676	736	642	484	316	221
6	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	299	337	306	264	185	175
7	Doposażenie miejsc pracy	180	182	146	141	45	86
8	Bon szkoleniowy	15	15	15	9	7	7
9	Bon stażowy	79	153	52	9	0	0
10	Bon na zatrudnienie	3	10	10	3	0	0
11	Bon na zasiedlenie	0	10	41	56	44	42
12	Dofinansowanie wynagrodzenia osób powyżej 50 roku życia	0	5	6	9	10	10
13	Refundacja wynagrodzeń i składek ZUS dla osób do 30 roku życia	0	0	242	502	431	170
14	Razem	3.228	3.174	3.162	2.982	2.161	1.609
Miernik realizacji zadania: Stopa bezrobocia							
(*średnia z danego roku)							
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stopa bezrobocia* w powiecie wałbrzyskim		25,9%	21,6%	19,3%	14,0%	13,8%	12,6%
Stopa bezrobocia* w m. Wałbrzych		13,2%	10,4%	9,0%	7,2%	5,8%	5,1%

5.2 ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ, W TYM TWORZENIA SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH

W 2018 roku przy udziale jednostek organizacyjnych Gminy powstały następujące spółdzielnie socjalne:

Spółdzielnia Socjalna „Nasze wsparcie” powstała 4 lipca 2018 roku, jej członkami jest 8 kobiet, korzystających wcześniej ze wsparcia MOPS. Spółdzielnia zajmuje się świadczeniem usług opiekuńczych i bytowych osobom, które z powodu wieku, choroby i niepełnosprawności lub innej przyczyny wymagają pomocy, a są jej pozbawione. Współpracuje z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Wałbrzychu, który zleca jej tego typu działalność. Spółdzielnia została utworzona przez dwa podmioty: Stowarzyszenie Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych oraz Stowarzyszenie „O! Kultura”. Siedziba Spółdzielni mieści się w Centrum Wsparcia Socjalnego MOPS na ul. Ogrodowej 2a.

Spółdzielnia Socjalna „Zielony zakątek” powstała 1 sierpnia 2018 roku, jej członkami jest 5 mężczyzn niepełnosprawnych, którzy byli wcześniej bezrobotni i korzystali z pomocy finansowej MOPS. Spółdzielnia świadczy usługi w zakresie utrzymania czystości w parkach, lasach i terenach miejskich, segreguje śmieci w tym zakresie współpracuje z Miejskim Zakładem Usług Komunalnych. Spółdzielnia została utworzona przez dwa podmioty: Stowarzyszenie Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych oraz Stowarzyszenie Mieszkańców Podgórze Dzielnicy Wałbrzycha i Miasta Wałbrzych”. Siedziba Spółdzielni mieści się w Miejskim Zakładzie Usług Komunalnych przy ul. Kolejowej 4.

Rolą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej było wytypowanie i zakwalifikowanie członków spółdzielni, ich założeniem zajmowały się organizacje pozarządowe, w tym Fundacja Rozwoju Ekonomii Społecznej z siedzibą w Wałbrzychu przy ul. Beethovena 1.

W 2018 roku powstało również **Przedsiębiorstwo Społeczne 7 NieBo Sp. z o.o.** z inicjatywy Sióstr Niepokalanek. Jest to kreatywny kobiecy biznes, którego celem jest powrót do aktywności na rynku pracy kobiet wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zajmuje się szyciem wysokiej jakości toreb, plecaków, worków, „nerek”, saszetek itp. Tworzone produkty są najwyższej jakości. Siedziba Przedsiębiorstwa znajduje się przy ul. Marceliny Darowskiej 18.

W 2019 roku nadal jednostki organizacyjne Gminy Wałbrzych były zaangażowane w rozwój tych przedsięwzięć.

5.3 AKTYWIZACJA ZAWODOWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP					
	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób	514	360	295	282	242

Na terenie Wałbrzycha funkcjonują dwa Zakłady Aktywności Zawodowej.

Zakład Aktywności Zawodowej „Nadzieja” w Wałbrzychu przy ul. A. Mickiewicza 24 prowadzony przez Stowarzyszenie Dzieci i Rodzin Zasadniczej Szkoły Zawodowej Specjalnej to pierwszy zakład na terenie Wałbrzycha zatrudniający osoby niepełnosprawne. Zakład prowadzi działalność w zakresie usług pralniczych i porządkowych. Zatrudnia 20 osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Zakład Aktywności Zawodowej „Victoria” przy ul. 1-go Maja 112 powstał na podstawie Uchwały Nr X/143/2015 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 sierpnia 2015 roku - działa jako samorządowy zakład budżetowy Gminy Wałbrzych. Zakład przygotowuje osoby niepełnosprawnych do zatrudnienia na otwartym rynku pracy, poprzez rehabilitację zawodową oraz społeczną. Zakład Aktywności Zawodowej zajmuje się call center, poligrafią, archiwizacją, niszczeniem i digitalizacją dokumentów oraz obsługą ubezpieczeń. Zakład zatrudnia 64 osoby z niepełnosprawnością znaczną i umiarkowaną, personel liczy 21 osób. Zakład posiada status Zakładu Aktywności Zawodowej od 15 lipca 2016 roku. Decyzja Nr D1/0001/2016 Wojewody Dolnośląskiego.

Samorząd Województwa Dolnośląskiego na podstawie Umowy DS-N/25/2015 z dnia 3.11.2015 r. w 2019 r. udzielił ze środków PFRON dofinansowania kosztów działania ZAZ na kwotę 1.456.000,00 zł. Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego na podstawie umowy DS.-N/4/2019 przekazał w ramach współfinansowania kosztów działania ZAZ Victoria dotację w kwocie : 172.800,00 zł. Środki przekazane w roku 2019 z budżetu Gminy na działalność ZAZ to 300.000,00 zł oraz 9.960,00 na podatek od nieruchomości i 2.873,28 zł opłaty notarialne.

Od 2017 roku ZAZ realizuje projekt „Teraz My! Czas na zmiany.” Projekt jest realizowany przez trzy lata w ramach zawartej umowy z DWUP w ramach RPO WD na lata 2014-2020 całkowita wartość projektu wynosi 743.451,35 zł, okres realizacji 01.10.2017 – 30.09.2019 roku. W roku 2019 kwota wykorzystana w ramach projektu to 248.222,14 zł.

W Wałbrzychu działają trzy **Warsztaty Terapii Zajęciowej**, które tworzą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rozwoju społecznego, a także umożliwiają rozwój umiejętności pozwalających na zdobycie zatrudnienia. Placówki te prowadzą terapię zmierną do rozwijania umiejętności życia codziennego, rozwijają zainteresowania podopiecznych, które w przyszłości mogą pomóc w zdobyciu zatrudnienia, praktyk zawodowych lub stażu i zatrudnienia w Zakładach Aktywności Zawodowej, Zakładach Pracy Chronionej lub na otwartym rynku pracy. Warsztaty Terapii Zajęciowej są placówkami pobytu dziennego, w każdej placówce przebywa 30 osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Na działalność trzech funkcjonujących w gminie Wałbrzych Warsztatów Terapii Zajęciowej przeznaczono środki finansowe z funduszu PFRON w wysokości 1.628.640,00 zł oraz z budżetu miasta Wałbrzycha 180.938,00 zł, razem – 1.628.640,00 zł.

Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych realizuje Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu. W ramach środków otrzymanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych jednostka ta udziela osobom niepełnosprawnym dofinansowania na : rozpoczęcie działalności gospodarczej, finansowanie szkoleń, zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy, wyposażenie stanowiska pracy dla osoby niepełnosprawnej. W 2019 roku Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu udzielił dofinansowania dla 2 osób niepełnosprawnych na rozpoczęcie działalności gospodarczej, a także dofinansowano zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla jednej osoby niepełnosprawnej.

– CEL 6. WYSOKI KAPITAŁ SPOŁECZNY (ZDROWA I ZINTEGROWANA SPOŁECZNOŚĆ)

6.1 UTWORZENIE I ROZWIJANIE W POSZCZEGÓLNYCH DZIELNICACH MIASTA CENTRÓW AKTYWNOŚCI LOKALNEJ

Pogram Centrum Aktywności Lokalnej (CAL), został zainicjowany w 1997 roku przez Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych - BORIS. Obecnie koordynację nad jego realizacją przejęło Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL. Na terenie Wałbrzycha funkcjonuje Centrum Aktywności Lokalnej zlokalizowane przy ul. Mickiewicza oraz pełniące taką samą funkcję Centrum Integracji Rodziny przy ul. Grota Roweckiego. Placówki pełnią bardzo ważną rolę w życiu społecznym miasta. Animują działalność kulturalną i rekreacyjną, organizują działania środowiskowe, prowadzą poradnictwo dla mieszkańców miasta. W Centrum Aktywności Lokalnej funkcjonuje Placówka Wsparcia Dziennego dla dzieci i młodzieży, a jej filia działa w Centrum Integracji Rodziny. Ponadto w każdej z placówek działają Kluby Seniora, Klub Integracji Społecznej oraz pracownie komputerowe. Zadanie będzie realizowane w kolejnych latach poprzez rozwój sieci Centrów Aktywności Lokalnej.

Funkcjonuje utworzone we wrześniu 2015 r. Centrum Edukacyjno – Kulturalnego przy ul. Kasztelańskiej 7, w skład którego wchodzi filia Biblioteki pod Atlantami, Przedszkole Samorządowe, Żłobek, Dzienny Dom Pomocy i Świetlica Placówki Wsparcia Dziennego. Centrum pełni istotną funkcję społeczną, odbywają się tam działania integrujące wszystkie pokolenia.

W 2017 roku otwarto kolejne miejsce pełniące funkcję aktywizacyjną w dzielnicy Podgórze, przy ul. Niepodległości 64. W budynku mieści się placówka opiekuńczo – wychowawcza dla 14 dzieci, oraz świetlica Zespołu Placówek Wsparcia Dziennego, który od stycznia 2017 r. funkcjonuje w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

W grudniu 2019 r. oddano do użytku w dzielnicy Podgórze przy ul. Niepodległości 78 kolejny Dzienny Dom Pomocy Senior+ wraz z klubem Seniora. Zadanie było współfinansowane z budżetu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

6.2 REALIZACJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA WAŁBRZYCHA

Miernik realizacji zadania: Liczba osób korzystających z pomocy społecznej						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób	7.040	9.565	8.804	7.324	6.361	3.657
Miernik realizacji zadania: Liczba osób objętych programami przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019

Projekt „Od bierności do aktywności”	272	255	-	-	-	-
Klub Integracji Społecznej	63	67	73	22	22	25
Projekt „Powrót do aktywności”	30	-	20	69	177	-
Program Aktywności Lokalnej	-	10	360	410	840	642
Projekt „Wałbrzych mówi ...STOP PRZEMOCY	-	-	438	-	-	-
Projekt dla dzieci „Inspirował mnie Wałbrzych”	-	-	90	-	-	-
Projekt „Aktywni razem”				59	59	59
Projekt „Aktywny start”					52	52
Projekt „Nasze dzieci”					25	25
Projekt „Nie emigruję-tu pracuję”						61
Projekt socjalny „Do serca przytul psa”						35
Razem	365	332	981	501	1039	899

Ponadto w 2019 roku organizowane były programy i kampanie edukacyjne skierowane zarówno do osób dorosłych jak i do uczniów poszczególnych typów szkół według poniższego zestawienia:

Lp.	Nazwa programu/kampanii*	Liczba osób objętych wsparciem
1	Program edukacyjny „Chronimy dzieci”	154 uczniów
2	Kampania „Przeciw pijanym kierowcom”	265 uczniów
3	Program edukacyjny „Zaburzenia odżywiania – anoreksja i bulimia”	265 uczniów
4	„Kampania ławkowa” (realizowana w formie konkursu)	50 dzieci z PWD
5	Kampania „Biała Wstążka” (happening)	200 osób
6	Program edukacyjny „Profilaktyka cyberprzemocy” (często łączony z przeciwdziałaniem uzależnieniom)	350 rodziców
7	Kampania „Nie piję, nie biorę, nie palę”	120 osób
8	Profilaktyka uzależnień (alkohol, narkotyki, uzależnienia behawioralne)	693 uczniów
9	Profilaktyka przemocy domowej, rówieśniczej,, zachowania konfliktowe	851 uczniów
10	Profilaktyka molestowania seksualnego	265 uczniów
11	Warsztaty kampanii „Widzę, Słyszę, Reaguję”	200 uczniów
12	Warsztaty antynikotynowe „Nie palę-wybieram zdrowie”	438 uczniów
13	Warsztaty „Poznaj swoją moc”	474 uczniów
14	Warsztaty dla rodziców „Wychowywać to kochać i wymagać”	68 rodzin, 205 konsultacji

15	Warsztaty dla osób bezdomnych „Społeczny niezbędnik”	20 osób
16	Relaksacja i techniki koncentracji	398 uczniów
	Razem	4 743 osoby i 68 rodzin

W dalszym ciągu obowiązują zapisy gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych dla miasta Wałbrzycha na lata 2016-2020. Strategia stanowi podstawę do realizacji trwałych wzorów i interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Strategia charakteryzuje w szczególności działania służb publicznych i niepublicznych rozwiązujących kwestie społeczne podejmowane dla poprawy warunków zaspokajania potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Opracowując gminną strategię rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Gmina strategia obowiązuje na lata 2016-2020. Strategia składa się z dwóch podstawowych części. Pierwsza to diagnoza społeczno-gospodarcza i demograficzna miasta, w której został przedstawiony obraz sytuacji mieszkańców Wałbrzycha oraz wskazanie kierunków przemian w przyszłości. Analiza objęła wybrane obszary życia społecznego, strukturę demograficzną społeczności lokalnej, rynek pracy i bezrobocie, sytuację gospodarczą i zatrudnienie, pomoc społeczną, ochronę zdrowia, profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień, niepełnosprawność, edukację, kulturę, sport, rekreację. Część druga zawierała określenie celu strategicznego, obszary priorytetowe oraz szczegółowe cele operacyjne i zadania z nich wynikające.

6.3 PROFILAKTYKA I PROMOCJA ZDROWIA

Miernik realizacji zadania: Liczba zorganizowanych i przeprowadzonych akcji i/lub programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia					
	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba programów	11	4	4	7	6

Wspierając politykę nowotworową w Polsce, Gmina Wałbrzych zdecydowała o wdrożeniu i sfinansowaniu w 2019 roku wieloletniego „**Programu profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego HPV na lata 2019-2021**”, będącego kontynuacją pierwszej edycji na lata 2014-2018, przyjętej do realizacji Uchwałą Nr LXV/661/2014 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 29 sierpnia 2014 r.

Program otrzymał pozytywną opinię Agencji Technologii Medycznych w Warszawie w czerwcu 2014 roku. „Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego HPV na lata 2019-2021” został przyjęty Uchwałą Nr III/36/18 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 grudnia 2018r., zmienioną Uchwałą Nr VI/65/19 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 28 lutego 2019 r., a jego odbiorcami w zakresie szczepień profilaktycznych HPV były dziewczęta 12 - letnie, z rocznika 2007, uczennice szkół podstawowych, zamieszkałe i zameldowane na pobyt stały na terenie Wałbrzycha. Zaszczepiono: I dawką szczepionki – 177 dziewczynek, II dawką szczepionki – 33 dziewczynki.

W związku z chwilowym brakiem szczepionki na polskim rynku nie było możliwe podanie w 2019 r. drugiej dawki szczepionki 144 pozostałym dziewczynkom. Szczepienia kontynuowano w 2020 roku.

Każdorazowo cykl dwóch dawek szczepionki, poprzedzony był kwalifikacyjnymi badaniami lekarskimi oraz wpisem o szczepieniu do wymaganej dokumentacji medycznej (karta zdrowia dziecka, książeczka zdrowia,

karta szczepień), dokumentacja medyczna w formie papierowej i elektronicznej znajduje się u realizatora programu, tj. w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej „Śródmieście - Biały Kamień”.

W ramach realizowanego programu została również przeprowadzona kampania informacyjno-edukacyjna dla dziewcząt i chłopców z rocznika 2007 oraz ich rodziców - opiekunów i nauczycieli z zakresu zasadności profilaktyki raka szyjki macicy, ryzykownych zachorowań oraz chorób przenoszonych drogą płciową. Wykłady prowadził wykwalifikowany personel medyczny, który przekazywał wiedzę o zaletach szczepień przeciwko HPV. Koszt kampanii edukacyjnej wyniósł 20.000,00zł, a szczepień 127.280,00 zł.

Warunkiem skorzystania z darmowego szczepienia było podpisanie przez rodziców/opiekunów formularza zgody na szczepienie.

Ponadto, Polskie Towarzystwo Opieki Paliatywnej Oddział w Wałbrzychu otrzymało z budżetu miasta dotację na realizację zadania publicznego pn.: **„Podejmowanie działań w 2019 roku, mających na celu poprawę jakości opieki nad osobami przewlekle i nieuleczalnie chorymi, przebywającymi w środowisku domowym z terenu Miasta Wałbrzycha, w tym rehabilitacja i zakup niezbędnego sprzętu medycznego dla niepełnosprawnych, nieuleczalnie i przewlekle chorych dzieci”**. Głównym celem tych działań było sprawowanie paliatywnej opieki domowej w miejscu zamieszkania chorego, w jego terminalnej fazie choroby. Większość chorych na choroby nowotworowe przebywa w domu i jest im niezbędna opieka medyczna. Przeszkolony zespół: lekarzy, rehabilitantów, pielęgniarzy i psychologów z Poradni Opieki Paliatywno - Hospicyjnej, wykonywał cały szereg zabiegów przy chorych, wykorzystując specjalistyczny sprzęt medyczny, pielęgnacyjny i rehabilitacyjny, w tym sprzęt jednorazowego użytku. Również członkowie rodzin otrzymali wsparcie w zakresie nabycia umiejętności sprawowania właściwej opieki i pielęgnacji nad chorym, np: zachowania czynności życiowych, utrzymania sprawności ruchowej, nauki chodzenia, żywienia, a także zapobiegania problemom psychicznym związanym z długotrwałą i nieuleczalną chorobą członka rodziny, np.: dostarczenie motywacji do dalszego życia zarówno chorego jak i członków jego rodziny, udzielanie wsparcia psychicznego w ostatnich chwilach życia chorego jak i po jego śmierci. W 2019 roku zrealizowano 1451 wizyt dla 150 chorych i ich rodzin. Ponadto objęto rehabilitacją leczniczą 42 dzieci. Uzyskano: poprawę jakości życia chorych i ich rodzin, złagodzenie objawów i skutków choroby nowotworowej, wsparcie emocjonalne i psychologiczne chorych i rodzin, zapewniono sprzęt rehabilitacyjny oraz niezbędne wyposażenie w specjalistyczny sprzęt medyczny (np. pompy infuzyjne, materace przeciwodleżynowe, koncentratory tlenu, inhalatory, sprzęt jednorazowego użytku itp.).

W ramach jednostki budżetowej - Centrum Stomatologii Szkolnej w Wałbrzychu utworzonej na podstawie Uchwały Rady Miejskiej Wałbrzycha nr X/134/2015 z dnia 27.08.2015r. Gmina Wałbrzych kontynuowała realizację **"Wałbrzyskiego programu profilaktycznej opieki stomatologicznej, zapobiegającego rozwojowi próchnicy zębów i chorób przyzębia u dzieci z wałbrzyskich szkół podstawowych i gimnazjalnych na lata 2018 – 2022"** przyjętego Uchwałą Nr LIX/745/2018 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 21 sierpnia 2018 roku w 6 szkolnych gabinetach stomatologicznych, tj. w:

- 1) Publicznej Szkole Podstawowej Nr 5 im. Aliny i Czesława Centkiewiczów, ul. Poznańska 8, 58-303 Wałbrzych,
- 2) Publicznej Szkole Podstawowej Nr 15 im. Jana Kochanowskiego, ul. Hirszfelda 1, 58-309 Wałbrzych,
- 3) Publicznej Szkole Podstawowej Nr 17 im. Marii Konopnickiej, ul. 1 Maja 105, 58-305 Wałbrzych,
- 4) Publicznej Szkole Podstawowa Nr 21 im. Olimpijczyków Polskich w Wałbrzychu, ul. Grodzka 71, 58-316 Wałbrzych,
- 5) Zespole Szkół Nr 2/II Liceum Ogólnokształcącym im. Hugona Kołłątaja, Al. Wyzwolenia 34, 58- 300 Wałbrzych,
- 6) Publicznej Szkole Podstawowej Nr 2 im. Orła Białego przy ul. Wańkowicza 13 w Wałbrzychu.

Założeniem programu jest ułatwienie dzieciom i młodzieży gminy Wałbrzych dostępu do podstawowej opieki stomatologicznej, w tym do profilaktycznych badań stomatologicznych i edukacji w zakresie higieny i chorób jamy ustnej. Podstawowym celem realizacji programu i działania Centrum Stomatologii Szkolnej w Wałbrzychu jest: poprawa stanu zdrowia zębów dzieci i młodzieży poprzez zmniejszenie zachorowalności na próchnicę zębów i chorób przyzębia. Działalność profilaktyczno-lecznicza polegała na udzielaniu stomatologicznych świadczeń zdrowotnych oraz promocji zdrowia. Opieką stomatologiczną zostały objęte również dzieci i młodzież z publicznych szkół podstawowych oraz szkół ponadpodstawowych w oparciu o ustawę z dnia 12 kwietnia 2019 r. o opiece zdrowotnej nad uczniami. W tym zakresie podmiot leczniczy Centrum Stomatologii Szkolnej w Wałbrzychu podpisał stosowne porozumienia z dyrektorami szkół. W celu realizacji programu i zapisów przytoczonej ustawy Centrum zatrudniało 6 lekarzy stomatologów i 6 higienistek/asystentek stomatologicznych. W okresie od stycznia do grudnia 2019 r. wykonano w 6 szkolnych gabinetach stomatologicznych razem **13.889 świadczeń medycznych** dla dzieci i młodzieży do lat 18, w tym dla dziewczynek i kobiet – 6.950. Przeprowadzono kompleksowe badania profilaktyczne u 4.900 dzieci i młodzieży.

Wyleczono zęby u ponad 2.440 dzieci/młodzieży. Ponadto wykonano szereg świadczeń profilaktycznych i edukacyjnych: lakierowanie zębów -1.825 dzieci, lakowanie zębów 290 dzieci oraz instruktaże jamy ustnej i nauka szczotkowania – 4.283 dzieci i młodzieży. Uzyskano 92,7 % zgód rodziców czy opiekunów prawnych na wykonanie badania profilaktycznego czy świadczenia stomatologicznego.

Kontynuowano realizację projektu edukacyjnego finansowanego przez Ministerstwo Zdrowia dla dzieci i młodzieży w szkolnym gabinecie stomatologicznym w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 2 im. Orła Białego przy ul. Melchiora Wańkowicza 13 w Wałbrzychu. W trakcie spotkań dzieci i młodzieży zapoznano z zasadami higieny jamy ustnej, przeprowadzono pokazy i ćwiczenia prowadzone przez lekarza stomatologa i/lub higienistkę stomatologiczną w zakresie: prawidłowego szczotkowania zębów – demonstracja i ćwiczenia na fantomach-metodą rolli Fonesa oraz zwrócono uwagę na właściwy dobór szczoteczki i pasty, stosowanie płukanek i odpowiednich przyborów – nici dentystycznych. Wskazano na rolę płytki nazębnej w rozwoju próchnicy zębów –demonstracja wybarwienia płytki fuksyną, sposoby uzupełniania związków fluoru, rolę węglowodanów w zapobieganiu próchnicy zębów, znaczenia racjonalnego żywienia w prawidłowym rozwoju zębów, decydowanie o wyborze potraw i produktów zdrowych dla zębów, ograniczenie pokarmów i napojów zawierających cukry proste. Wspólnie myto zęby i zachęcano do właściwego mycia zębów. Zwrócono uwagę na znaczenie systematycznych wizyt u lekarza dentysty dla zdrowia jamy ustnej.

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych.

Zgodnie z uchwalonym przez Radę Miejską Wałbrzycha Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gmina podpisała umowę z Niepublicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej Przychodnia Zdrowia Psychicznego i Terapii Uzależnień „ANIMA” na realizację ponadpodstawowego programu terapeutycznego dla osób uzależnionych od alkoholu i współuzależnionych, w ramach którego przeprowadzono 500 godzin zajęć grupowych terapii pogłębionej. Zajęcia były realizowane od maja do listopada 2019 r. Uczestniczyły w nim łącznie 64 osoby. Dodatkowo Gmina sfinansowała 3 superwizje zespołu terapeutycznego.

Ponadto, we współpracy z organizacjami pozarządowymi gmina prowadziła profilaktyczną działalność informacyjną i edukacyjną w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży poprzez prowadzenie środowiskowych programów profilaktycznych i pozalekcyjnych zajęć sportowych. Gmina Wałbrzych udzieliła dofinansowania na realizację zadań:

1. Działania profilaktyczne prowadzone przez Poradnię Profilaktyczno-Konsultacyjną „Monar”:

- warsztaty dla młodzieży, rodziców i nauczycieli „Laboratorium wiedzy pozytywnej” łącznie w programie uczestniczyło 140 osób;
  - punkt konsultacyjno-informacyjny (5 x w tygodniu po 4 godziny przez 40 tygodni - skorzystało 220 osób)
  - warsztatów edukacyjno – rozwojowych dla młodzieży w wieku 10-14 lat „Zagłębienie Twórczości”, którego głównym celem była promocja zdrowego stylu życia nastawionego na realizację pasji, zainteresowań, rozwoju osobistego - 15 osobowa grupa w wymiarze 2 godz. w tygodniu przez okres 10 miesięcy
  - grupa wsparcia dla rodzin – 1 spotkanie w tygodniu w wymiarze 3 godzin (30 osób)
  - grupa wsparcia dla rodziców młodzieży podejmującej zachowania ryzykowne – jeden raz w tygodniu 3 godziny (20 osób).
2. Prowadzenie środowiskowych programów profilaktycznych i pozalekcyjnych zajęć sportowych - zadanie zrealizowane przez Stowarzyszenie Sportowo-Rekreacyjne Junior.
- W ramach zadania zostały przeprowadzone zajęcia sportowe od maja do września 2019 r. na 7 boiskach łącznie 5.510 godzin. W ramach zadania terapeuci przeprowadzili 39 godzin warsztatów profilaktycznych dla ok. 210 uczniów.
3. XXVII Festiwal – Wybieram Zdrowie - Promocja zdrowia w sztuce teatralnej dziecięcej i młodzieżowej, w trakcie trwania Festiwalu w Teatrze Dramatycznym gościło około 258 osób – młodzi aktorzy – dzieci, młodzież – 115 osób; nauczyciele – 19 osób; rodzice – 44; widzowie - 68, goście – 7 osób, eksperci – 5 osób.
4. Obóz socjoterapeutyczny - zorganizowany przez ZHP Hufiec Ziemi Wałbrzyskiej dla 120 dzieci z rodzin pochodzących z rodzin z problemem alkoholowym.
5. Tygodniowy letni wypoczynek z programem profilaktyki uzależnień organizowany przez Parafię pw. św. Aniołów Stróżów dla 31 dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.
6. Spotkania profilaktyczne „Jak wygrać życie na dobrych warunkach?” dla ok. 850 młodzieży ze szkół średnich z Wałbrzycha zorganizowane przez Parafię pw. Św. Aniołów Stróżów.
7. Działania zorganizowane przez Spółdzielnię Socjalną Zielony Zakątek:
- warsztaty dla 16 rodziców „Akademia Świadomego Rodzica”
  - działania animacyjne dla 25 dzieci z rodzin dysfunkcyjnych – zajęcia integracyjno-edukacyjne wraz z przygotowaniem spektaklu dla dzieci „Spokojne Świąta”
8. Zorganizowanie zajęć edukacyjno – wychowawczych ze szczególnym uwzględnieniem tematyki związanej z uzależnieniami dla dzieci i młodzieży pozostającej w domu w okresie wakacji w Spółdzielni Mieszkaniowej Podzamcze. W zajęciach wzięło udział 1.311 dzieci.

Gmina dofinansowała również działania na rzecz promowania abstynencji i zdrowego stylu życia wśród mieszkańców Wałbrzycha - zadanie zrealizowane przez Stowarzyszenie Klub Abstynenta „Na Palestynie”. W ramach zadania Stowarzyszenie prowadziło również Punkt Informacyjno – Konsultacyjny 2 razy w tygodniu po 4 godziny, w którym w 2019 r. pomoc otrzymało 90 osób.

6.4 REALIZACJA PROGRAMÓW WSPARCIA RODZIN Z OSOBĄ NIEPEŁNOSPRAWNĄ I PRZEWLEKLE CHORĄ ORAZ FORM POMOCY DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba osób korzystających z programów wsparcia rodzin z osobą niepełnosprawną i przewlekle chorą					
	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób	42	57	183	126	66

W 2019 roku realizowane były 4 programy wsparcia rodzin z osobą niepełnosprawną i przewlekle chorą.

Program „Dogoterapia” realizowany był w Publicznym Przedszkolu Samorządowym Nr 17 z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi im. „Jana Brzechwy”. Kwotę 4.500,00 zł. przeznaczono z budżetu miasta na wynagrodzenie dla dogoterapeuty – osoby posiadającej odpowiednie uprawnienia do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi. Program obejmował rehabilitację dzieci z niepełnosprawnościami. W pierwszym półroczu 2019 roku tą formą rehabilitacji objętych zostało 46 dzieci, w drugim półroczu 45 dzieci. Zajęcia odbywały się raz w tygodniu zgodnie z zatwierdzonym przez dyrektora przedszkola harmonogramem.

Program „Hipoterapia” realizowany był w Zakładzie Stado Ogierów Książ w Wałbrzychu - Ośrodku Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Ząbkowickim Sp. z o. o. Programem objęte zostały dzieci z niepełnosprawnością z Publicznego Przedszkola Samorządowego Nr 17 z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi. Zajęcia odbywały się w miesiącach : maj, czerwiec zrealizowano 165 zajęć, w tym okresie z zajęć skorzystało 26 dzieci. W miesiącach wrzesień i październik zakwalifikowało się do zajęć 23 dzieci - odbyło się 75 zajęć. W zajęciach uczestniczyły dzieci wraz z rodzicami. Dla każdego dziecka przypadało 5 zajęć po pół godziny. W roku 2019 odbyło się ogółem 240 zajęć. Wszystkie zajęcia odbywały się w godzinach popołudniowych. Kwalifikacja dzieci do zajęć z hipoterapii odbyła się na podstawie deklaracji udziału dziecka w zajęciach, podpisanej przez rodzica oraz na podstawie zaświadczenia od lekarza o braku przeciwwskazań do jazdy konnej. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadania 12.000,00 zł, zostały zabezpieczone w budżecie miasta w roku 2019.

Na realizację **Programu Rehabilitacji Ruchowej** przeznaczona została kwota 25.000,00 zł, wykorzystana została na pokrycie wynagrodzenia dla czterech rehabilitantów prowadzących rehabilitację ruchową z dziećmi z niepełnosprawnościami. Z rehabilitacji ruchowej od miesiąca stycznia do czerwca skorzystało 23 dzieci. Od miesiąca września do grudnia z zajęć rehabilitacji ruchowej skorzystało 24 dzieci. Zajęcia rehabilitacyjne odbywały się na terenie Przedszkola. Klasyfikacja do zajęć odbyła się na podstawie weryfikacji orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego i orzeczeń o niepełnosprawności pod kątem niesprawności ruchowej. Zajęcia odbywały się systematycznie według przedstawionych i zatwierdzonych harmonogramów.

Program Integracja sensoryczna realizowany był w roku 2019 w Integracyjnym Przedszkolu Samorządowym Nr 17 z Oddziałami Specjalnymi im. Jana Brzechwy przy ul. Hirszfelda oraz Filii Przedszkola mieszczącej się przy ulicy Sosnowej przez rehabilitantów z Centrum Rehabilitacji i Integracji Sensorycznej dzieci i niemowląt REHA z siedzibą w Wałbrzychu. Kwotę 4.883,00 zł przeznaczono z budżetu miasta na wynagrodzenie dla rehabilitantów osób posiadających odpowiednie uprawnienia do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi. W miesiącach od stycznia do czerwca 2019 roku odbyło się 238 zajęć rehabilitacyjnych, z których skorzystało 18 dzieci, natomiast w drugim półroczu od miesiąca września do grudnia odbyło się 55 zajęć, z których skorzystało 15 dzieci.

Urząd Miejski w Wałbrzychu uczestniczył w 2019 r. w projekcie pn.: **"W pełni sprawni obywatele"**. Projekt realizowany był przez Fundację Wałbrzych 2000. W ramach współpracy zostały przeprowadzone dwie wizyty studyjne w Urzędzie Miejskim w Wałbrzychu. Ich uczestnikami były osoby z niepełnosprawnościami intelektualnymi wraz z opiekunami (10 osób niepełnosprawnych oraz 10 opiekunów). W trakcie dwóch wizyt studyjnych uczestnicy poznawali pracę w Biurze Obsługi Klienta, Biurze Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych, Biurze Lokalowym. W trakcie wizyt uczestnicy mogli zaobserwować pracę w jednostce, zapoznać się z podstawowymi dokumentami oraz procedurami, a także z udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych przy załatwianiu spraw urzędowych.

Pracownicy Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu zajmujący się obsługą klientów zostali zaproszeni na szkolenie z zakresu obsługi osób niepełnosprawnych. Szkolenie przeprowadziła Fundacja Szansa dla Niewidomych z siedzibą we Wrocławiu w ramach realizowanego projektu pn.: **"Świat dotyku i dźwięku bez tajemnic - zwiększenie kompetencji i umiejętności otoczenia osób niepełnosprawnych"**. Szkolenie odbyło się 10.09.2019 roku w siedzibie Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu. W szkoleniu udział wzięło 16 pracowników z różnych biur zajmujących się obsługą mieszkańców naszego miasta. Celem szkolenia było zwiększenie jakości obsługi osób z niepełnosprawnościami. Pracownicy dowiedzieli się w jaki sposób dostosować obiekt do potrzeb osób niewidomych i niedowidzących. Zaprezentowano rozwiązania, tj. tabliczki brajlowskie, plany wypukłe i terminale informacyjne z powiększoną i kontrastową grafiką, nakładki na poręcze, oznaczenia poziome (ścieżki naprowadzające, pola uwagi). Szkolenie obejmowało także zasady savoir – vivre w kontakcie z osobami z różnymi dysfunkcjami. Podczas szkolenia przekazano uczestnikom praktyczną wiedzę jak poprawnie komunikować się i pomagać osobom z różnymi niepełnosprawnościami oraz w jaki sposób reagować w sytuacjach niestandardowych.

– CEL 7. SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

7.1 AKTYWNA WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Miernik realizacji zadania: Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w realizacji zadań własnych Gminy			
	2017	2018	2019
Liczba organizacji	88	80	83

Gmina Wałbrzych posiadająca status Miasta na prawach powiatu aktywnie współpracowała w 2019 roku z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działalności pożytku publicznego, rozwiązując wiele spraw i problemów społecznych, tym samym inspirując i motywując mieszkańców do aktywności w życiu społecznym miasta. Rada Miejska Wałbrzycha w dniu 29 marca 2016 r. podjęła uchwałę Nr XIX/283/2016 określającą szczegółowy sposób konsultowania z Gminną Radą Działalności Pożytku Publicznego (skrót: GRDPP), organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących statutowej działalności tych organizacji. Celem obowiązującej uchwały było udostępnienie coraz lepszych narzędzi elektronicznych do dyspozycji obywateli, które ułatwiły i przyspieszyły załatwianie spraw, a także stworzyły możliwość szybkiego i szerokiego udostępniania informacji publicznej. Wprowadzone udoskonalone środki elektronicznej komunikacji, stworzyły możliwość prowadzenia konsultacji społecznych z GRDPP, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami określonymi w ustawie. Radni Miasta Wałbrzycha, 12 lipca 2016 r. przyjęli uchwałę Nr XXVI/356/2016 określającą tryb i kryteria oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej. Inicjatywa lokalna jest jedną z ważniejszych form partycypacji społecznej, gdzie mieszkańcy razem i na równi z samorządem mogą realizować zadania publiczne na rzecz społeczności lokalnej. Wspólnie z mieszkańcami mogą działać organizacje pozarządowe, których udział może mieć tylko formę pośrednictwa przy składaniu wniosku na realizację zadania publicznego w formie inicjatywy.

Przeprowadzona w 2019 r. Kampania 1% podatku dla wałbrzyszan, umożliwiła 42 organizacjom pozarządowym posiadającym status Organizacji Pożytku Publicznego ubieganie się o dodatkowe środki na prowadzenie działalności statutowej. Wykaz organizacji pożytku publicznego uprawnionych do otrzymania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych za rok 2019 w roku 2020 został opublikowany na stronie

internetowej Ministerstwa Finansów.

W 2019 roku zgodnie z przyjętym Programem współpracy Miasta Wałbrzycha z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami działalności pożytku publicznego zrealizowano zadania publiczne w formie finansowej i pozafinansowej obejmujące obszary:

- 1) pomoc społeczna,
- 2) ochrona i promocja,
- 3) przeciwdziałanie patologiom społecznym i uzależnieniom,
- 4) nieodpłatna pomoc prawna, świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz zwiększanie świadomości prawnej społeczeństwa,
- 5) kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego oraz podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości, rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej,
- 6) wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej,
- 7) wspieranie i upowszechnianie turystyki i krajoznawstwa,
- 8) edukacja, oświata i wychowanie,
- 9) rewitalizacja,
- 10) wspieranie działalności i rozwoju gospodarczego,
- 11) wspieranie działań na rzecz organizacji,
- 12) ochrony środowiska i ekologii,
- 13) bezpieczeństwo i porządek publiczny.

Prezydent Miasta Wałbrzycha, na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity Dz. U. z 2019 r., poz. 688 z późn. zm.), ogłosił w 2019 roku 32 otwarte konkursy ofert, w tym 5 otwartych konkursów ofert na podstawie ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2019, poz. 1468 ze zm.) oraz 11 z art. 19a ustawy. W wyniku ogłoszonych konkursów ofert oraz z art. 19a ustawy wpłynęło łącznie 156 ofert, z tego do dofinansowania wybrano 119 ofert spełniających wymagane kryteria (z art. 19a wpłynęło 11 ofert, które spełniły wymagane kryteria i uzyskały dofinansowanie). Zadania publiczne Gminy w obszarach objętych Programem współpracy były realizowane przez 83 podmioty, w tym: 79 organizacji pozarządowych, 4 podmioty kościelne. W realizacji tych zadań udział wzięło 43.414 uczestników. W 2019 roku ogólna wartość zrealizowanych zadań publicznych Miasta Wałbrzycha z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami wyniosła – 9.808.098,06 zł.

7.2 PRZEZNACZENIE CZĘŚCI ŚRODKÓW Z BUDŻETU MIASTA NA REALIZACJĘ ZADAŃ WŁASNYCH W RAMACH WAŁBRZYSKIEGO BUDŻETU PARTYCYPACYJNEGO

Budżet partycypacyjny, zwany również obywatelskim, to specjalnie wydzielona kwota z budżetu naszego miasta, o wydaniu której zdecydują sami mieszkańcy Wałbrzycha.

W 2019 roku budżet partycypacyjny nie był uchwalany.

Miernik realizacji zadania: Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny					
	2014	2015	2016	2017/2018	2019
a) na projekty ogólnomiejskie –	1.800.000 zł	2.000.000 zł	1.980.000 zł	500.000 zł	0
b) na projekty o charakterze lokalnym (dzielnice)	2.200.000 zł	3.000.000 zł	2.660.000 zł	3.500.000 zł	0

Razem	4.000.000 zł	5.000.000 zł	4.640.000 zł	4.000.000 zł	0
Miernik realizacja zadania: Liczba projektów zgłoszonych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego					
	2014	2015	2016	2017/2018	2019
Liczba projektów	121 (71 po weryfikacji)	100 (94 po weryfikacji)	60 (45 po weryfikacji)	59 (49 po weryfikacji)	0

W tabeli poniżej zaprezentowane zostały zrealizowane w 2019 roku projekty, które wygrały w latach poprzednich.

Nazwa zadania	Szacunkowy koszt	Liczba oddanych głosów	Opis
A. PROJEKTY OGÓLNOMIEJSKIE			
BRAK			
B. PROJEKTY LOKALNE			
B.1. GAJ			
„Aktywny Gaj” Projekt siłowni zewnętrznej, plenerowej dla mieszkańców dzielnicy Gaj	41 811,19 zł	192	Zadanie polegało na dostawie i montażu elementów siłowni zewnętrznej na dziesięć stanowisk oraz na dostawie i montażu elementów małej architektury.
B.2. PODZAMCZE			
Budowa miejsc parkingowych na placu przy wieżowcach ul. Forteczna	251 193,17zł	84	W ramach zadania wykonano teren z kostki betonowej oraz miejsca postojowe z płyt ażurowych. Ponadto zostały wykonane nasadzenia oraz montaż nowych koszy betonowych.
B.3. SZCZAWIENKO			
Budowa placu manewrowego z miejscami parkingowymi przy wjeździe na cmentarz przy Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Anny	154 785,29 zł	307	W ramach zadania wykonano plac manewrowy z miejscami postojowymi, zamontowano nowe ogrodzenie z bramą wjazdową i furtką wejściową, wymieniono oprawy oświetleniowe .
B.4. NOWE MIASTO			
„Plac Zabaw Nowe	128 999,03 zł	715	W ramach zadania wykonano doposażenie istniejącego

Miasto”			placu w elementy zabawowe , nowy drenaż, nawierzchnię pod urządzenia zabawowe oraz nowe nawierzchnie trawiaste.
Plac zabaw przy ul. Ogińskiego – Nowe Miasto	137 972,79 zł	404	W ramach zadania wykonano demontaż starych elementów zabawowych, drenaż oraz studnię chłonną, montaż ogrodzenia i nowego placu zabaw, wykonanie bezpiecznej nawierzchni z piasku atestowanego, montaż małej architektury, a także uzupełnienie nawierzchni trawiastej.

7.3 INFORMATYZACJA USŁUG PUBLICZNYCH ON-LINE URZĘDU I JEDNOSTEK PODLEGŁYCH (ELEKTRONICZNE ZAŁATWIANIE SPRAWY: ZŁOŻENIE WNIOSKU, INFORMACJA DLA WNIOSKODAWCY, REALIZACJA WNIOSKU, DOSTARCZENIE ZAMÓWIENIA, PŁATNOŚĆ ELEKTRONICZNA)

Miernik realizacji zadania: Liczba e-usług oferowanych przez UM i jednostki podległe						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba e-usług	18	18	18	18	33	55

Liczba e-usług oferowanych przez UM i jednostki podległe to 55 w tym :

- a) Platforma ePUAP : 23
- b) Portal FRONTEND UM : 32

Dowody i meldunki

- Wydanie pierwszego dowodu osobistego przez **ePUAP**
- Wydanie dowodu osobistego w przypadku utraty przez **ePUAP**
- Wymiana dowodu osobistego przez **ePUAP**
- Wnioskowanie o wydanie dowodu osobistego **eUSŁUGI**
- Udostępnianie danych z Rejestru Dowodów Osobistych oraz dokumentacji związanej z dowodami osobistymi **ePUAP**
- Udostępnienie danych z Rejestru Mieszkańców oraz Rejestru Zamieszkania Cudzoziemców **ePUAP**
- Udostępnienie danych ze zbioru danych osobowych **eUSŁUGI**
- Zameldowanie na pobyt czasowy i stały **ePUAP**
- Wymeldowanie z dotychczasowego miejsca pobytu stałego **ePUAP**
- Zaświadczenie o zameldowaniu lub wymeldowaniu **eUSŁUGI**
- Wydanie zaświadczenia z Rejestru Mieszkańców, Rejestru Zamieszkania Cudzoziemców, Rejestru Dowodów Osobistych **ePUAP**
- Upoważnienie do reprezentowania dla osób innych niż I stopień pokrewieństwa **eUSŁUGI**

Urząd Stanu Cywilnego

- Rejestracja urodzeń **eUSŁUGI**
- Wydanie odpisu aktu urodzenia **eUSŁUGI**

- Wydanie odpisu aktu małżeństwa **eUSŁUGI**
- Wydanie odpisu aktu zgonu **eUSŁUGI**
- Odpisy zupełne, skrócone, międzynarodowe przez **ePUAP**

Działalność gospodarcza

- Wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) **eUSŁUGI**
- Zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych **eUSŁUGI**
- Jednorazowe zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych **eUSŁUGI**
- Zezwolenia na sprzedaż alkoholi przez **ePUAP**
- Zezwolenie na uprawę maku/konopi przez **ePUAP**
- Wydawanie zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości przez **ePUAP**
- Wpis do działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości **eUSŁUGI**
- Wpis do ewidencji obiektów świadczących usługi hotelarskie, nie będących obiektami hotelarskimi przez **ePUAP**

Podatki i opłaty lokalne

- Informacja na podatek leśny (osoby fizyczne) **eUSŁUGI**
- Informacja na podatek od nieruchomości (osoby fizyczne) **eUSŁUGI**
- Informacja na podatek rolny (osoby fizyczne) **eUSŁUGI**
- Deklaracja na podatek od środków transportowych (DT-1) **eUSŁUGI**
- Deklaracja na podatek leśny (DL-1) (osoby prawne) **eUSŁUGI**
- Deklaracja na podatek od nieruchomości (DN-1) (osoby prawne) **eUSŁUGI**
- Deklaracja na podatek rolny (DR-1) (osoby prawne) **eUSŁUGI**
- Opłata skarbową **eUSŁUGI**

Prawo jazdy

- Wpis do ewidencji wykładowców przez **ePUAP**

Geodezja i Kartografia

- Udostępnienie materiałów centralnego zasobu geodezyjnego i kartograficznego **eUSŁUGI**

Pozwolenia na budowę

- Wydawanie decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego przez **ePUAP**

Planowanie przestrzenne

- Wniosek o wypis i wyrys z planu zagospodarowania przestrzennego **eUSŁUGI**
- Wypis i wyrys ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przez **ePUAP**
- Wypis i wyrys z planów, plany miejscowe przez **ePUAP**
- Sporządzenie lub zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego przez **ePUAP**
- Przyjmowanie wniosków i uwag do sporządzanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego przez **ePUAP**
- Przyjmowanie wniosków i uwag do sporządzonego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przez **ePUAP**

Nieruchomości

- Przekształcenie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości **eUSŁUGI**

Licencje: taxi, przewóz osób

- Udzielenie/zmiana licencji na wykonywanie krajowego transportu drogowego w zakresie przewozu osób taksówką **eUSŁUGI**
- Uzyskanie zezwolenia na wykonywanie regularnych przewozów osób oraz na przewozy regularne specjalne w krajowym transporcie drogowym przez **ePUAP**

Zezwolenia, drogi

- Zezwolenie na zajęcie pasa drogowego ZDKiUM **eUSŁUGI**
- Abonament mieszkańca na drogach publicznych miasta Wałbrzycha ZDKiUM **eUSŁUGI**
- Sprzedaż biletów okresowych ZDKiUM **eUSŁUGI**

Ochrona środowiska

- Zezwolenie na usunięcie drzew i krzewów przez **ePUAP**

Odpady komunalne

- Deklaracja o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi **ePUAP**
- Deklaracja, korekta deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi **eUSŁUGI**

Zasiłki - MOPS

- Przyznanie zasiłku stałego, okresowego, celowego MOPS **ePUAP**
- Przyznanie zasiłków rodzinnych / pielęgnacyjnych / opiekuńczych MOPS **eUSŁUGI**

Edukacja

- Dziennik elektroniczny **eUSŁUGI**

7.4 URUCHOMIENIE SERWISU INTERNETOWEGO URZĘDU MIEJSKIEGO UKIERUNKOWANEGO NA PROCES KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ (INTERAKTYWNE NARZĘDZIE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH ZACHĘCAJĄCE DO ANGAŻOWANIA SIĘ W SPRAWY MIASTA, WYRAŻANIA WŁASNYCH OPINII I DZIELENIE SIĘ POGLĄDAMI).

Miernik realizacji zadania: Liczba wejść na stronę internetową Urzędu Miejskiego						
	Od początku funkcjonowania strony do 2014	od 04.2015 do 03.2016	od 03.2016 do 02.2017	od 03.2017 do 02.2018	od 02.2018 do 02.2019	od 06.2019 do 06.2020
Liczba wejść	290.735	592.909	425.268	1.134.459	1.541.191	2.338.551

Zadanie pn. „Uruchomienie serwisu internetowego Urzędu Miejskiego ukierunkowanego na proces komunikacji społecznej (interaktywne narzędzie konsultacji społecznych zachęcające do zaangażowania się w sprawy miasta, wyrażania własnych opinii i dzielenia się poglądami)” zostało zrealizowane.

7.5 ROZWÓJ I PROMOCJA WOLONTARIATU

Miernik realizacji zadania: Liczba zrealizowanych programów promujących wolontariat						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba programów	4	4	5	5	5	5

W ramach działania szkolnych Klubów "8" Młodzieżowego Wolontariatu zrealizowano: "Piknik Wolontariusza", "Wigilię Wolontariusza", "Dzień Na TAK", "Bał Integrycyjny", „Pola Nadziei”.

7.6 TWORZENIE NOWYCH I ROZWÓJ ISTNIEJĄCYCH ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba nowo powstałych organizacji						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba organizacji	13	18	16	19	19	17

W 2019 roku na terenie Wałbrzycha zarejestrowanych było 447 organizacji pozarządowych. Zgodnie z ustawą z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach i ustawy o sporcie z dnia 25 czerwca 2010, nadzór nad nimi sprawował Prezydent Wałbrzycha. Rejestr organizacji pozarządowych oraz ewidencję stowarzyszeń zwykłych i uczniowskich klubów sportowych prowadziło do końca grudnia 2019 roku Biuro Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu. Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. zaewidencjonowanych było:

- 1) stowarzyszeń zwykłych – 18
- 2) stowarzyszeń zarejestrowanych w KRS – 184,
- 3) stowarzyszeń z oddziałami terenowymi – 64,
- 4) uczniowskich klubów sportowych – 27,
- 5) stowarzyszeń kultury fizycznej nieprowadzących działalności gospodarczej – 29,
- 6) stowarzyszeń kultury fizycznej zarejestrowanych w KRS – 38,
- 7) fundacji – 87,

w tym 42 organizacje posiadające status Organizacji Pożytku Publicznego.

W 2019 roku łącznie powstało 17 nowych organizacji pozarządowych, a 1 organizacja zakończyła działalność statutową.

7.7 ANIMACJA WAŁBRZYSKICH ŚRODOWISK LOKALNYCH

Od wielu lat realizowane są na terenie miasta Wałbrzycha działania środowiskowe, które na stałe wpisały się w działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Uczestniczą w nich zarówno klienci Ośrodka, jak i członkowie ich rodzin, sąsiedzi. Często działania organizowane są wspólnie z organizacjami pozarządowymi i instytucjami.

W ich ramach m.in. upiększono miejsca zamieszkania poprzez nasadzenia kwiatów, krzewów i drzewek, malowanie bram wejściowych, przygotowywano i przeprowadzono festyny, spotkania obywatelskie i edukacyjne, uczestniczono w rajdach turystyczno-integracyjnych, olimpiadach sportowo-rodzinnych w przedsięwzięciach kulturalnych i cyklicznych spotkaniach. W 2019 roku pracownicy Ośrodka aktywnie uczestniczyli w działaniach realizowanych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha. Z tego powodu wiele było działań środowiskowych organizowanych w środowiskach lokalnych bezpośrednio przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Na uwagę zasługują działania prowadzone przez pracowników socjalnych z mieszkańcami dwóch budynków socjalnych, przy ul. 1 Maja oraz Przywodnej, których celem była integracja mieszkańców. Nie było to łatwe, zważywszy na dużą liczbę zamieszkujących tam rodzin wielodzietnych. Tylko na ul. Przywodnej, w budynku socjalnym, zamieszkuje 70 dzieci.

Poniżej przedstawione są wybrane działania organizowane lub współorganizowane przez pracowników socjalnych w ramach organizowania społeczności lokalnych w roku 2019:

- Z inicjatywy pracownika socjalnego oraz ogrodnika Urzędu Miejskiego zorganizowane zostały warsztaty ogrodnicze dla mieszkańców ul. Przywodnej, otrzymali oni sadzonki kwiatów oraz drzew, które posadzili wokół budynku. Działanie odniosło pozytywny skutek, zaobserwowano, że od tego czasu lokatorzy budynku intensywniej dbali o zieleń wokół posesji, w tym o posadzone drzewa, krzewy.
W późniejszym czasie we własnym zakresie zorganizowali rabaty z kwiatami, zasadzili dodatkowe drzewa.
- Prowadzone były działania wspierające dla mieszkańców mieszkań socjalnych przy ul. 1 Maja 149. Zorganizowano 3 działania środowiskowe w formie warsztatów: „Śniadanie na polanie”, „Szybie poduszki pod uszka”, „Pomagajmy zwierzętom”. Mieszkańcy nabyli umiejętności w zakresie zwiększenia kompetencji rodzicielskich, wzajemnej akceptacji, tolerancji i szacunku oraz poczucia bezpieczeństwa każdej rodziny zamieszkującej w tym budynku. Efektem prowadzonych działań była również poprawa estetyki klatki schodowej - mieszkańcy wspólnie ustalili harmonogram jej sprzątnięcia i terenu wokół posesji. Podobne działania, z inicjatywy pracowników socjalnych, były organizowane w innych rejonach miasta.
- W ramach kampanii profilaktycznej „Widzę, Słyszę, Reaguję” wraz z pracownikami i mieszkańcami Centrum Wsparcia Socjalnego przy ul. Ogrodowej 2a oraz dziećmi ze Świetlic Środowiskowych posadzono około 150 ozdobnych krzewów. Celem było zagospodarowanie terenu zielonego wokół Centrum oraz przeprowadzenie pogadanki profilaktycznej dotyczącej m. in. aktywnych form spędzania czasu. Działania w ramach kampanii „Widzę, Słyszę, Reaguję” odbyły się również w innych rejonach miasta.
- W ramach promocji zdrowia u osób starszych zorganizowano dla mieszkańców miasta cykl spotkań promujących aktywne zdrowie i bezpieczne formy spędzania czasu. W spotkaniach uczestniczyli oprócz mieszkańców: przedstawiciele ochrony zdrowia, policjanci, uczestnicy Uniwersytetu III Wieku oraz klubów seniora, rady wspólnot samorządowych.
- Wspólnie z Biblioteką Miejską zorganizowano dla najmłodszych mieszkańców ul. Przywodnej na terenie przynależącym do budynku działania, pt. „Czytająca ławeczka”. Inicjatorem działania był pracownik socjalny, bajki dzieciom czytał zaproszony dziennikarz radia RMF FM.
- Pracownicy socjalni zorganizowali wraz z mieszkankami dzielnicy Szczawienko wspólny spacer do Doliny Różaneczników połączony z ogniskiem dla młodzieży zamieszkującej dzielnicę Szczawienko i Poniatów, który jest już coroczną tradycją tych dzielnic. Efektem podejmowanych działań był liczny udział dzieci i młodzieży, który oprócz ukazania formy efektywnego i mądrego spędzania czasu

wolnego, prowadził do czynnego zaangażowania młodych mieszkańców dzielnic w debatę jak właściwie dbać o środowisko naturalne.

- Z mieszkańcami Białego Kamienia i Sobięcina zorganizowano szereg różnorodnych inicjatyw i spotkań partnerskich, m.in. „Bezpieczne wakacje”, „Śniadanie na polanie” oraz warsztaty krawieckie „Szycie poduszki pod uszka”.
- W okresie wakacji, we wszystkich rejonach miasta, z inicjatywy pracowników socjalnych, zorganizowano różnorodne formy spędzenia wolnego czasu. Działania adresowane były w głównej mierze do dzieci i młodzieży.
- Wspólnie z mieszkańcami Podgórze i Piaskowej Góry zorganizowano różnorodne inicjatywy w ramach akcji pn. „Zobacz jak leci życie bez sieci” – ukazujących alternatywne możliwości spędzania wolnego czasu (działanie skierowane do mieszkańców dzielnicy Podgórze), „Promocja zdrowia u osób starszych” - cykl spotkań promujący aktywne, zdrowe, bezpieczne formy spędzania czasu (działanie skierowane do mieszkańców dzielnicy Piaskowej Góry, zbiórka karmy dla pupili ze Schroniska dla zwierząt, wycieczka na górę Borową „W realu może być pięknie” - wycieczka na górę Borową, „Wyjdź dzisiaj z domu” - zaangażowanie dzieci w sprzątanie terenu boiska na Podgórzu, przekazanie zasad recyklingu i pojęć z ekologii. Nauka szycia na maszynie. Rozbudzanie zainteresowań dzieci i młodzieży. Efektami działań było promowanie aktywnego spędzania czasu wolnego, rozbudzanie zainteresowań dzieci i młodzieży, uświadamianie zasad zdrowego żywienia, poszerzanie świadomości osób starszych i przybliżenie zjawiska przemocy i agresji oraz przeciwdziałania oraz reagowania w takich sytuacjach, integracja mieszkańców połączona z promowaniem i poszanowaniem efektywnej segregacji śmieci.
- Wspólnie z mieszkańcami Śródmieścia i partnerstwem „EpiCentrum” zorganizowano szereg różnorodnych inicjatyw i spotkań partnerskich, m.in.: bal karnawałowy RWS, Dzień Kobiet w RWS, Marsz do wiosny, Spotkanie z piłkarzem, Sprzątanie Świata, Dzień Sąsiada z mieszkańcami ul. Przywodnej, Majsterkowanie na ul. Zajęczka, Stajnia Zielone Wzgórze dla dzieci CAL, Święto pieczonego ziemniaka w Harcówce. Efektem podejmowanych działań jest poprawa estetyki otoczenia, nawiązanie relacji sąsiedzkich, wzrost świadomości społecznej dot. ekologii, nauka wspólnego aktywnego spędzania czasu, nauka wrażliwości, nabywanie umiejętności współpracy w grupie.

7.8 WYSZUKIWANIE I WSPARCIE LIDERÓW LOKALNYCH

Działania mające na celu animowanie wałbrzyskich środowisk lokalnych nie mogłyby się odbyć gdyby nie liderzy lokalni, którzy stali się partnerami do współpracy np. uczestnictwo w partnerstwie lokalnym jako reprezentant środowiska. To lokalni liderzy z grupami sąsiedzkimi kreowali i realizowali działania na swoich podwórkach, przejmując całkowicie inicjatywę za ożywienie własnej przestrzeni. Celami inicjatyw sąsiedzkich było m.in. budowanie tożsamości lokalnej, rozwój potencjału mieszkańców na rzecz ich samodzielności, budowanie relacji sąsiedzkich, wzmacnianie poczucia odpowiedzialności i sprawczości za swoją dzielnicę. W sposób najbardziej widoczny, zasada ta sprawdziła się przy organizowaniu od 2012 roku konkursu „Kolorowe podwórka”, projektu wpisującego się w rewitalizację miasta. Od początku realizacji projektu włączano liderów podwórkowych w proces tworzenia konkursu, jego dokumentów, założeń. Zapraszano ich na spotkania organizacyjne i angażowano do prac partnerstwa lokalnego „EpiCentrum”. Podczas każdej edycji konkursu obowiązkowymi elementami było: organizacja wydarzenia lokalnego np. festyn, piknik gry, zabawy i konkursy, sąsiedzki grill oraz wspólne z sąsiadami zadbanie o podwórko np. sadzenie krzewów, odmalowanie ławki, sprzątanie podwórka.

7.9 ROZWÓJ SAMOORGANIZACJI MIESZKAŃCÓW WAŁBRZYCHA

W ostatnich latach zauważalnie wzrosło zainteresowanie mieszkańców miasta poprawą estetyki otoczenia oraz integracją środowiska lokalnego. Rok 2019 obfitował w szereg inicjatyw w tym zakresie, nadal wzrasta ilość zorganizowanych przez mieszkańców Wałbrzycha przedsięwzięć w tym zakresie. Poniżej przedstawiono nieliczne przykłady tych działań:

- po raz kolejny pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu wzięli udział w akcji organizowanej przez Urząd Miejski w Wałbrzychu mającej na celu wspólne sprzątnięcie miasta, jego podwojek, skwerów i placów. Działanie prowadzone było w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha mające na celu wspieranie działań aktywizacji i rozwoju społeczności lokalnej na podobszarze rewitalizacji Sobięcín, Podgórze, Biały Kamień, Stary Zdrój, Nowe Miasto, Śródmieście;
- "Wolontariat międzypokoleniowy" – działania organizowane od wielu lat przez pracowników socjalnych z Nowego Miasta we współpracy z PSP nr 23. Cykliczne spotkania, wycieczki klubu ósemeczek (wolontariat dziecięcy) i osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkałych w pobliżu szkoły. W 2019 roku rozszerzono grupy seniorów o osoby zamieszkałe w całej dzielnicy Nowe Miasto;
- cyklicznie już, zgodnie z realizowanym zadaniem publicznym „Wspieranie działań aktywizacji i rozwoju społeczności lokalnej na podobszarze rewitalizacji Śródmieście” współfinansowanego z budżetu Gminy Wałbrzych mieszkańcy z ulicy Wyzwolenia 49 uczestniczyli w warsztatach z pielęgnacji roślin. Założeniem warsztatu było wprowadzenie uczestników w tajniki pielęgnacji ogrodu z uwzględnieniem stref klimatycznych i ich wpływu na rośliny oraz warunków pogodowych związanych z poszczególnymi porami roku. Zajęcia zostały zaprojektowane specjalnie tak, aby od podstaw wprowadzić i zapoznać uczestników z zagadnieniami z tej tematyki. Mieszkańcy otrzymali wskazówki istotne przy planowaniu ogrodu, jak zakładać rabaty i kwietniki, jak sadzić i palikować drzewa, ale przede wszystkim krok po kroku przeszli razem przez poszczególne prace w ogrodzie jakie niosą za sobą kolejne pory roku. Dowiedzieli się jakie porządki należy wykonać w ogrodzie po zimie, jak zabezpieczyć rośliny przed zimą. Warsztat został stworzony w odpowiedzi na potrzeby tych osób, dla których praca w ogrodzie jest pasją, przyjemnością i sposobem na aktywne spędzenie wolnego czasu, a chcieliby w związku z tym zdobyć podstawy profesjonalnej wiedzy sposobów pielęgnacji ogrodów;
- wraz z pracownikami socjalnymi oraz okolicznymi mieszkańcami przeprowadzono prace porządkowe zmierzające do poprawy estetyki obiektu Centrum Integracji Rodziny przy ul. Grota Roweckiego 3 przed organizowaniem w nim działań wakacyjnych.

7.10 TWORZENIE WARUNKÓW DO AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI JAKO PODSTAWY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

W 2019 roku udzielono wsparcia finansowego działalności następujących podmiotów:

1. Warsztatów Terapii Zajęciowej, w roku 2019 z budżetu miasta kwota przekazana na wsparcie trzech Warsztatów wyniosła 180.938,00 zł. W związku ze wzrostem w 2019 roku dofinansowania PFRON do działalności WTZ, tym samym zwiększył się również udział gminy.
2. Środowiskowego Domu Samopomocy – dofinansowanie gminy wyniosło 10.000,00 zł.
3. Domu Pomocy Społecznej Rusinowa – dofinansowanie gminy wyniosło 2.136.787,00 zł.
4. Dziennego Domu Pomocy – dofinansowanie gminy wyniosło 305.777,00 zł
5. Organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

W ramach tego zadania ważnym krokiem w kierunku wydajniejszego modelu polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych jest realizowany w ramach Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Program „Aktywny Samorząd”. Działania przewidziane w programie dają większe możliwości na aktywniejsze włączenie się na rzecz aktywności społecznej osób niepełnosprawnych. Formy wsparcia przewidziane w programie dotyczą likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych. Program obejmuje dwa Moduły: likwidację barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową oraz pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym. Kwota dofinansowania przyznana z Funduszu wyniosła w 2019 roku 305.777 zł.

Kolejnym działaniem jest wspieranie udziału osób niepełnosprawnych w sporcie, kulturze, rekreacji i turystyce co stanowi niezbędny czynnik wszechstronnego rozwoju, potęguje oddziaływania wychowawcze i usprawniające, poprzez kształtowanie takich cech charakteru jak: zdyscyplinowanie, poczucie odpowiedzialności, wytrwałości i wiary we własne siły. Sport, kultura fizyczna działa na organizm ludzki w trzech aspektach; fizjologicznym, psychicznym, społeczno-wychowawczym. Sport, wychowanie fizyczne oraz wszelka inna aktywność ruchowa, czy to w zakresie rekreacji czy rehabilitacji jest jednym z istotniejszych elementów życia osób niepełnosprawnych. Podstawowym zadaniem rehabilitacji jest usprawnienie jednostki pod względem fizycznym, umysłowym, psychicznym lub społecznym i obejmuje szereg oddziaływań natury pedagogicznej i społecznej mających za cel przywrócenie w miarę możliwości jednostce niepełnosprawnej możliwości funkcjonowania w społeczeństwie. W 2019 roku udzielono dofinansowania na następujące przedsięwzięcia dla osób niepełnosprawnych, organizowane przez organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych:

- XVI Rajd Integracyjny Pomorze 2019
- Wycieczka krajoznawczo - rekreacyjna Żywiecczyzna i Śląsk
- VIII Wałbrzyskie Bocce Osób Niepełnosprawnych
- Konkurs plastyczno - literacki "Nasze miasto w barwach jesieni"
- VI Wałbrzyski Integracyjny Konkurs Pięknego Czytania
- Turniej wiedzy o Aglomeracji Sudeckiej
- Rodzinna Spartakiada Sportowo - Rekreacyjna
- Spotkanie z Afryką - IV edycja warsztatów bębnow afrykańskich

W 2019 roku 2 208 osób skorzystało z Centrum Aktywności Społecznej i Centrum Integracji Rodziny.

7.11 REALIZACJA KAMPANII SPOŁECZNYCH NA RZECZ PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W 2019 roku przeprowadzono 3 kampanie społeczne na rzecz praw osób niepełnosprawnych.

Kampania na rzecz nie zajmowania kopert - miejsc wyznaczonych dla osób niepełnosprawnych. Celem kampanii było podniesienie świadomości Wałbrzyszan. Podejmowane działania miały charakter informacyjno- edukacyjny. Kampanię wspierała: Straż Miejska, Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych, Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów Oddział Okręgowy w Wałbrzychu, Polskie Stowarzyszenie Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wałbrzychu, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Koło Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej w Wałbrzychu, PSP Nr 26 z Oddziałami Integracyjnymi.

Program „Transport bez barier” polega na likwidacji barier transportowych na terenie miasta Wałbrzycha, dostosowaniu usług transportowych w Wałbrzychu do potrzeb osób niepełnosprawnych, starszych oraz rodziców z małymi dziećmi w wózkach.

Celem programu było wypracowanie systemu obsługi, który będzie wpływał na wzrost jakości świadczonych usług, które staną się bardziej dostępne dla mieszkańców, przyczyni się do bardziej aktywnego trybu życia osób niepełnosprawnych. Realizacji tej kampanii przyświeca hasło „Wałbrzych miastem wolnym od barier”.

Kampania informacyjno - edukacyjna skierowana do wałbrzyskich szkół. W grudniu 2019 roku w wałbrzyskich placówkach oświatowych zostały zaplanowane prelekcje, połączone z prezentacją materiału filmowego na temat niepełnosprawności.

Celem prelekcji było m.in.:

- dotarcie z informacjami na temat niepełnosprawności do młodych ludzi,
- uwrażliwienie dzieci i młodzieży na sprawy osób niepełnosprawnych,
- nauka tolerancji, akceptacji i zrozumienia.

Wszystkie szkoły otrzymały materiał filmowy promujący osoby z niepełnosprawnością od strony osiągnięć i zainteresowań. Do dyrektorów wałbrzyskich szkół zostały przesłane pisma informacyjne, zachęcające aby w grudniu przeznaczono jedną godzinę lekcyjną na prelekcję, mającą na celu przybliżenie problematyki niepełnosprawności najmłodszym mieszkańcom naszego miasta, ucząc ich tolerancji, akceptacji, zrozumienia już od najmłodszych lat. Prelekcja ma być poprzedzona wyświetleniem filmu, promującego aktywność osób niepełnosprawnych, promująca sport osób niepełnosprawnych.

– CEL 8. SZEROKI ZAKRES MOŻLIWOŚCI SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO I ROZWIJANIA ZAINTERESOWAŃ

8.1 OPRACOWANIE I REALIZACJA KONCEPCJI FUNKCJONOWANIA MUZEUM W WAŁBRZYCHU (W TYM MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY)

Miernik realizacji zadania: Liczba osób odwiedzających Muzeum Porcelany						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób	5.161	6.146	7. 370	12.000	13.790	14.600

Muzeum Porcelany w Wałbrzychu realizuje założoną strategię rozwoju poprzez:

- promocję Muzeum jako atrakcji turystycznej skierowaną do potencjalnych turystów przyjeżdżających do Wałbrzycha – promocja w innych obiektach turystycznych na terenie Dolnego Śląska, współpraca z Lokalną Organizacją Turystyczną Aglomeracji Wałbrzyskiej, Dolnośląską Organizacją Turystyczną, Oddziałem Dolnośląskim Stowarzyszenia Muzealników Polskich, promocja w prasie skierowanej do grupy docelowej - polskiej i niemieckiej, udział w targach turystycznych, udział w imprezach plenerowych i innych przedsięwzięciach (np. promocja Muzeum na trasie przejazdu zabytkowego tramwaju we Wrocławiu),

- organizację imprez oraz udział w imprezach skierowanych do mieszkańców Wałbrzycha – Noc Muzeów, ferie i wakacje (również we współpracy z Zamkiem Książ i CNIŚ Stara Kopalnia), Dni Wałbrzycha i inne,
- organizację wystaw czasowych.

Zgodnie z założeniami strategii rozwoju muzeum, placówka – po zakończeniu prac inwestycyjnych – skupia się przede wszystkim na zachęceniu jak największej liczby turystów oraz mieszkańców Wałbrzycha do skorzystania z przygotowanej oferty (zwiedzanie, wystaw stałych i czasowych, szeroko rozumiana oferta edukacyjna, imprezy plenerowe) zakładając jednocześnie, że turyści przyjeżdżający do muzeum będą także korzystać z oferty (kulturalnej, handlowej, gastronomicznej) Śródmieścia.

Uatrakcyjnienie oferty muzeum polegało w 2019 r na modernizacji wystaw stałych (polska ceramika lat 50. i 60. XX wieku oraz galeria polskiego malarstwa współczesnego), organizacji wystaw czasowych (w tym rozbudowa systemu multimedialnego w sali wystaw czasowych), uczestnictwo w ogólnopolskich akcjach, takich jak „Weekend za pół ceny”, „Dni dziedzictwa”, Dzień wolnej sztuki” itp. popularyzujących turystykę kulturową.

Działania te przyniosły efekt w postaci dalszego wzrostu liczby gości w roku 2019 w porównaniu z latami poprzednimi, tj. 14.600 osób.

8.2 BUDOWA KOMPLEKSU SPORTOWEGO PRZY UL. CHOPINA (NOWE MIASTO)

Zadanie nie było realizowane w 2019 roku.

8.3 ZAGOSPODAROWANIE STADIONU PRZY UL. SPORTOWEJ NA CENTRUM SPORTÓW MOTOROWYCH (SOBIĘCIN)

Zadanie nie było realizowane w 2019 roku.

8.4 WSPARCIE MIASTA DLA TWORZENIA INFRASTRUKTURY KULTURALNEJ W ŚRÓDMIEŚCIU (GALERIE SPRZEDAŻNE, GALERIE SZTUKI)

Zadanie nie było realizowane w 2019 roku.

8.5 MODERNIZACJA FUNKCJONOWANIA INSTYTUCJI KULTURY (M.IN. WYPOSAŻENIE W NOWOCZESNY SPRZĘT ORAZ SZKOLENIA PRACOWNIKÓW)

Miernik realizacji zadania: Wysokość środków finansowych przeznaczonych na modernizację funkcjonowania instytucji kultury					
	2015	2016	2017	2018	2019
Wysokość środków	217.867,28 zł	2.057.783,58 zł	4.967.424,04 zł	944.289,75 zł	365.875,44 zł

1. Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna " Biblioteka pod Atlantami"

Na potrzeby przeniesienia i połączenia Filii nr 1 i Filii nr 1 dziecięcej pozyskano nowy lokal o pow. 363,18 m² przy ul. Piłsudskiego 51-53. W marcu 2019 r. została zawarta umowa najmu lokalu użytkowego z Gminą Wałbrzych, w imieniu której działa Miejski Zarząd Budynków Sp. Z o.o. w Wałbrzychu. Biblioteka złożyła projekt do Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, działania 4.3 Dziedzictwo kulturowe. Podzadania 4.3.4 Dziedzictwo kulturowe – ZIT (schemat B) pn. „Adaptacja lokalu użytkowego przy ul. Piłsudskiego 51-53 na potrzeby funkcjonowania Filii nr 1 z oddziałem dziecięcym Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej „Biblioteka pod Atlantami” w Wałbrzychu (numer projektu: RPDS.04.03.04-02-0001/19)”. Na dzień składania niniejszego sprawozdania projekt został rozpatrzony pozytywnie i otrzymał dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w kwocie 1 008 758,35 PLN. Wartość całkowita projektu: 1 186 774,53 PLN.

W 2019 r. znacznie ulepszono standard Filii nr 3 z oddziałem dziecięcym. Dzięki współpracy z MZB wstawiono nowe okna, drzwi wejściowe oraz witrynę. Wymieniono również część bibliotecznego wyposażenia, odświeżono pomieszczenia. Placówka zyskała w ten sposób nowy wygląd, który zachęca do korzystania z jej usług.

Ponadto w budynku głównym wymalowano i wyposażono w nowe sofy i fotele Czytelnię Czasopism, zamontowano rolety materiałowe, m.in. w Wypożyczalni Głównej, wymalowano pokój socjalny oraz Galerię pod Atlantami, w której dodatkowo zamontowano zestaw nagłośnieniowy i nowy projektor.

Ponadto PiMBP „Biblioteka pod Atlantami” w 2019 r. zakupiła:

1. Opłaty licencyjne (m.in. Legimi, Parasol Licencyjny, ZAIKS, Action Track), zakup programu Benjamin, zakup lub odnowienie gwarancji do wybranych modułów programu finansowego Symfonia – ogółem 18 598, 87

2. Zakup wyposażenia:

- meble na Filii nr 7 z oddziałem dziec. (dodatkowe regały) – 2 496,60 zł
- rolety materiałowe (budynek główny) – 4 070,00 zł
- żaluzje do Filii nr 3 z oddziałem dziec. -1 380,00 zł
- sofy i fotele do Czytelni Czasopism (budynek główny) – 2 724,19 zł
- zestaw nagłośnieniowy do Galerii pod Atlantami -2 986,00 zł
- projektor do Galerii pod Atlantami – 2 495,00 zł
- mini lodówka dla pracowników MFB – 340,65 zł
- ścianka wystawiennicza – 2 460,00 zł
- stojaki wystawiennicze – 3 296,00 zł
- stoły do sali szkoleniowej – 1 970,00
- krzesła drewniane do sali spotkań – 1 090,03 zł
- radioodtwarzacz – 146,33 zł
- mikrofalówka do pokoju socjalnego (budynek główny) – 234,96 zł
- ekspres do kawy (sekretariat) -1 869,11 zł
- wózek biblioteczny do Działu Gromadzenia – 801,95 zł

3. Zakup sprzętu:

- czytniki laserowe dla Filii nr 1 z oddziałem dziecięcym i Filii nr 6 z oddziałem dziecięcym – 702,00 zł

- zestaw komputerowy z oprogramowaniem Windows10 (dyrekcja)– 2 742,90 zł
- monitor Dell (dyrekcja) – 324,39 zł
- port sieciowy dla Filii nr 7 z oddziałem dziecięcym- 55,91 zł
- materiały komputerowe – 523,56 zł
- wymiana części centrali telefonicznej – 2 270,00 zł

Razem (wyposażenie i sprzęt) : 35 389,30 zł

Szkolenia pracowników:

W ciągu roku w 58 zewnętrznych formach szkoleniowych wzięły udział łącznie 60 osób. Wśród szkoleń wiele dotyczyło wykorzystania nowoczesnego sprzętu i informatyzacji usług.

Szkolenia pracowników merytorycznych:

- 1) Podstawy kodowania w pracy z dziećmi (7.01)
- 2) Metody i narzędzia działań promocyjnych oraz źródła ich finansowania (26.02)
- 3) Budowanie i rozwijanie zaangażowania pracowników (4.03)
- 4) Szkolenie Muzyka, Mikrofon, Akcja! (24.03)
- 5) Praca z picture bookiem na przykładzie książek Iwony Chmielewskiej” – warsztat dla bibliotekarzy dziecięcych (28.03)
- 6) Prowadzenie spotkań autorskich (3.04)
- 7) XIV. Forum Bibliotekarzy Dolnego Śląska ph. „Biblioteka – na tropie bibliotecznych inspiracji i liczb” (3.04)
- 8) Doskonalenie umiejętności prowadzenia spotkań autorskich – 3 warsztaty (15.04/27.05/3.06)
- 9) Jak żyć bez uprzedzeń? Szkolenie antydyskryminacyjne (10.04)
- 10) Uczymy się bawiąc – zabawy twórcze w pracy z dziećmi (23.05)
- 11) #muzealniaki. Szkolenie dla kadr instytucji kultury (23-24.05)
- 12) Sztuka Odczytywania książek dla dzieci (5.06)
- 13) Tworzenie profesjonalnej prezentacji multimedialnej – warsztaty multimedialne (6.06)
- 14) Szkolenie dla bibliotekarzy dziecięcych (17.06)
- 15) Seminarium „Gamifikacja po fińsku” (4-5.09)
- 16) XII Forum Młodych Bibliotekarzy „Bibliotekarz doPoznania” (12-13.09)
- 17) IX Festiwal Kultury i Sztuki (dla osób Niewidomych) (21-26.09)
- 18) Bibliokreacje 4, czyli biblioteka w regionie – konferencja metodyczna (26.09)
- 19) Trudny użytkownik w bibliotece (21.10)
- 20) XV. Forum Bibliotekarzy Dolnego Śląska ph. „Eko Forum w bibliotece” (6.11)
- 21) Gamifikacja czytelnictwa jako nowa usługa w bibliotece – szkolenie (8.11)
- 22) Biblioterapia seniorów. Wprowadzenie do zagadnienia – warsztaty (13.11)
- 23) Konferencja „Kultura dla wszystkich” (22.11)
- 24) XIII Ogólnopolska Konferencja Kół Naukowych Bibliotekoznawców „Specjalna, specjalny, specjalne – biblioteka, użytkownik, usługi” (5.12)
- 25) IV Kodowanie w bibliotece – szkolenie (9.12)
- 26) Umowy z twórcami i artystami – aspekty praktyczne (11.12)

Szkolenia pracowników administracji:

- Szkolenie” Instytucje kultury – finansowe aspekty (10.01)
- Szkolenie ”RODO – ocena skutków oraz analiza ryzyka w 5 krokach (23.01)

- Rewolucja w dokumentacji pracowniczej – najnowsze zmiany od 1 stycznia 2019 r.(15.02)
- Zmiany w podatkach 2019 i najnowsze orzecznictwo dla instytucji kultury (20.02)
- Elektroniczne fakturowanie w zamówieniach publicznych – faktura elektroniczna ustrukturyzowana, zasady wystawienia i ewidencjonowania, platforma e-faktura, obieg dokumentacji (26.04)
- Zmiany w czasie pracy 2019 r. – nowa ewidencja czasu pracy – jak planować i rozliczać czas pracy...(14.05)
- RODO w archiwum zakładowym w praktyce administracji publicznej (13.06)
- Składki na ZUS w 2019 r. obowiązki płatników wobec ZUS w 2019 r. (28.05)
- Zasady i sposoby prowadzenia wyodrębnionej ewidencji księgowej dla projektów finansowych z UE (13.06)
- Bezpieczeństwo i Niezawodność Systemów IT (29.05)
- Split Payment, biała lista rachunków bankowych, pakiet zmian uszczelniających oraz nowa matryca stawek VAT (13.08)
- Wydatkowanie środków publicznych w kwocie do 30 000 euro – procedury i praktyka (9.09)
- Zamówienia publiczne do 30 tys. Euro (27.09)
- Faktura VAT-zmiany przepisów na 2019 a faktura najnowsze interpretacje i orzecznictwa (10.10)
- Zasady sporządzania rocznego sprawozdania o udzielnych zamówieniach publicznych oraz planowanie zamówień publicznych na 2020 r. (18.10)
- Zmiany w podatkach 2019/2020 i najnowsze orzecznictwo dla instytucji kultury (8.11)
- Jak udzielać zamówień o wartości do 30 tys. euro i zamówień na podstawie art. 4d pkt. 2 i 4 PZP (5.12)
- Umowy z twórcami i artystami – aspekty praktyczne (11.12)
- Sprawozdanie i opłaty za korzystanie za środowiska. Wpis do bazy danych BDO(11.12).

łącznie koszt szkoleń : 13.823,82 zł

2. Teatr Lalki i Aktora

W ramach modernizacji funkcjonowania Teatru Lalki i Aktora w 2019 roku podjęto następujące działania:

a) wyposażenie w sprzęt:

- wymiana hydrantów zgodnie z obowiązującymi normami,
- doposażenie sanitariatów przy Dużej Scenie w przepływowe podgrzewacze wody,
- doposażenie pracowni stolarskiej w specjalistyczny sprzęt m. in.: wkrętarka udarowa, pilarka taśmowa, ukośnica Einhel.

łączna kwota : 13.976,55 zł

b) szkolenia pracowników (nieodpłatne):

- 24.05.2019r. – wewnętrzne szkolenie z zakresu ochrony ppoż. obowiązującej na terenie TLiA.

3. Wałbrzyski Ośrodek Kultury

W ramach modernizacji funkcjonowania Wałbrzyskiego Ośrodka Kultury w 2019 roku podjęto następujące działania:

- Wdrożenie bezpłatnych aplikacji w ramach oprogramowania G - SIUTE /kalendarz wydarzeń, harmonogramy, oprogramowanie biurowe oraz przestrzeń dyskowa.
- Opracowanie koncepcji Kina Piaskowa Góra w tym wizualizacja wewnętrzna i zewnętrzna obiektu,

dokumentacja przedprojektowa (rozwiązania technologiczne, analiza inwentaryzacji obiektu).

- Doposażenie w sprzęt nagłośnieniowy i oświetleniowy.

Łączna kwota : 56.313,40 zł

- Szkolenia:

- Sprawozdanie finansowe jednostek - 1 osoba
- Bilans, podatek dochodowy, podatek Vat - 2 osoby
- Konferencja dla dyrektorów Instytucji Kultury - 1 osoba
- Warsztaty arteterapeutyczne - 1 osoba
- Warsztaty malowania henną - 1 osoba
- Seminarium dla instytucji kultury - 2 osoby
- Zmiany w prawie pracy - 1 osoba
- Organizacja wystaw - 1 osoba
- Czas pracy - 1 osoba

Łącznie koszt szkoleń : 6.639,10 zł.

4. Park Wielokulturowy „Stara Kopalnia”

W ramach modernizacji funkcjonowania Parku Wielokulturowego „Stara Kopalnia” w 2019 roku podjęto następujące działania:

- Wymiana drzwi na przeciwpożarowe-ewakuacyjne w Sali Multimedialnej oraz doposażenie drzwi wyjściowych z budynku B7-9 w pochwyty antypaniczne, zgodnie z zaleceniami Państwowej Straży Pożarnej.
- Modernizacja niewydolnego systemu wentylacji na poziomie toalet i pomieszczeń technicznych w budynku Montowni.
- Realizacja podświetlenia wózków z urobkiem w części wystawienniczej - w tunelu technicznym przy budynku B10.
- Doposażenie obiektu w dodatkowe barierki sceniczne.
- Naprawa dachu i wymiana rynien w budynkach B15 oraz B8.
- Modernizacja oświetlenia architektonicznego B15 i szybów Julia i Sobótka.

Łączna kwota : 73.282,27 zł

Szkolenia pracowników:

- “Tworzenie oferty turystyki przyjazdowej na Dolnym Śląsku” we Wrocławiu - pracownik działu Muzeum Przemysłu i Techniki,
- "Finansowanie projektów kulturalnych" organizowanym przez Narodowe Centrum Kultury - pracownik działu Muzeum Przemysłu i Techniki,
- "Niematerialne dziedzictwo kulturowe w regionie" w Muzeum Wsi Opolskiej, warsztaty organizowane przez Narodowy Instytut Dziedzictwa - pracownik działu Muzeum Przemysłu i Techniki,
- "Ewidencja zbiorów muzealnych" organizowanym przez NIMOZ 04.04.2019 r. Warszawa - pracownik działu Muzeum Przemysłu i Techniki,
- “Muzea Dostępne” na terenie PWSK, organizowane przez Olgę Michalik - koordynator projektu Muzea Dostępne – pracownicy PWSK,
- Zwolnienie z PIT dla osób do 26 roku życia oraz inne planowanie w 2019 r. zmieniony w PIT - specjalista ds. kadr i płac PWSK,
- Pracownicze plany kapitałowe - specjalista ds. kadr i płac PWSK,

- Przepisy prawa pracy w 2-19 r. - specjalista ds. kadr i płac PWSK,
- Obowiązki płatników w 2019 r. wynikające z ustawy o ubezpieczeniach społecznych - specjalista ds. kadr i płac PWSK,
- Szkolenie dla Dyrektorów i Głównych Księgowych Instytucji Kultury – główna księgowa PWSK.

Łącznie koszt szkoleń : 7.112,00 zł

5. Muzeum Porcelany

W 2019 r. nastąpiła kompleksowa zmiana aranżacji sal ekspozycyjnych: polska ceramika lat 50. i 60. XX wieku oraz galeria polskiego malarstwa współczesnego. Dokonano także zmian aranżacyjnych w sali edukacyjnej, wzbogacając ją o elementy służące zapoznaniu z procesem produkcji porcelany.

Zmodernizowany został działający w sali wystaw czasowych system multimedialny - montaż nagłośnienia. Wymieniony został także system ochrony przeciwpożarowej (wymiana czujek oraz centrali systemu).

Łączna kwota : 159.339,00 zł.

8.6 UŁATWIENIE DOSTĘPU MIESZKAŃCÓW DO ATRAKCYJNYCH OBSZARÓW REKREACYJNYCH

W 2019 roku Wałbrzyskie Centrum Sportowo-Rekreacyjne AQUA-ZDRÓJ Spółka z o.o. będąca zarządcą na obiektach sportowych gminnych wykonała następujące prace remontowo-modernizacyjne:

- Stadion sportowy ul. Dąbrowskiego:
  - Naprawa i modernizacja budek trenerskich,
  - Naprawa piłkochwyków,
- Skatepark ul. Topolowa:
  - Remont rynien i częściowo pokrycia dachowego
- Stadion sportowy ul. Chopina:
  - Naprawa ogrodzenia płyty boiska
- Hala Lekkoatletyczna przy ul. Chopina:
  - Remont ścian przez pokrycie wykładziną PCV - I piętro ciągi komunikacyjne,
  - Naprawa siłownika windy,
- Stadion Sportowy ul. Kusocińskiego:
  - Naprawa instalacji hydrantowej,
  - Malowanie murków, podstopni, ścian betonowych,
  - Remont kontenerów szatniowo-sanitarnych,
  - Naprawa urządzeń na placu zabaw,
- Hala Wałbrzyskich Mistrzów przy ul. Wysockiego 11a:
  - Remont monitoringu wizyjnego,
- Stadion sportowy przy ul. Ratuszowej:
  - Odtworzenie kanalizacji deszczowej po zachodniej stronie stadionu
- Park wodny – strefa sport przy ul. Ratuszowej:
  - Wymiana zamków w szafkach,
  - Wykonanie izolacji wewnętrznej zbiorników przelewowych w podbaseniu Krytej Pływalni,

- Remont pomieszczeń Krytej Pływalni (wymian płytek na ścianach i podłogach w pomieszczeniach sanitarnych, remont pomieszczeń męskich)
- Naprawa sufitów podwieszanych w hali basenowej Krytej Pływalni,
- Wykucie dwóch otworów okiennych w pomieszczeniach Hali Widowiskowo -Sportowej.

W roku 2019 Zarząd Dróg Komunikacji i Utrzymania Miasta wykonał:

- w ramach nasadzeń kompensacyjnych posadzono 60 sadzonek drzew,
- na latarniach w centralnych punktach miasta (jak w latach poprzednich) zawieszono 646 donice obsadzone pelargoniami,
- ustawiono 13 kaskad kwiatowych obsadzonych pelargoniami, 50 donic ozdobiło okna kamienic w Rynku i na pl. Magistrackim,
- 40 donic obsadzonych pelargonią i wilcem ziemniaczanym ozdobiło barierkę przy ul. Wł. Broniewskiego,
- oczyszczono i uporządkowano lipową aleję pomnikową na odcinku od ul. Wilczej do ul. Wrocławskiej,
- wysadzono 7.000 szt. cebul krokusów w pasie rozdziału al. Podwale,
- obsadzono donice drewniane zlokalizowane w centrum miasta ok 5.000 kwiatów oraz wierzbą całolistną Hakuro-nishiki,
- na bieżąco utrzymywano skwery, rabaty i klomby oraz ronda na terenie miasta (pielęgnacja, uzupełnienie roślin),
- na bieżąco utrzymywano 40 placów zabaw oraz siłowni zewnętrznych zlokalizowanych na terenie miasta (koszenie, porządkowanie etc.).

8.7 UTWORZENIE GALERII PRAC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

W 2019 r. nie podjęto działań.

8.8 UTWORZENIE CENTRUM INTEGRACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W 2019 r. nie podjęto działań.

– CEL 9. NOWOCZESNY I DOSTOSOWANY DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY SYSTEM EDUKACJI ORAZ PODNOSZENIA KWALIFIKACJI

9.1 WPROWADZENIE NOWYCH KIERUNKÓW I FORM KSZTAŁCENIA DOSTOSOWANYCH DO AKTUALNYCH POTRZEB RYNKU PRACY

Miernik realizacji zadania: Liczba uruchomionych nowych kierunków kształcenia						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba kierunków	2	1	1	0	1	1

W 2019 roku uruchomiono 1 nowy kierunek kształcenia – Technik programista w Zespole Szkół Nr 5 w Wałbrzychu.

Miernik realizacji zadania: Liczba zawartych porozumień o współpracę pomiędzy szkołami a przedstawicielami biznesu						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba porozumień	111	2	4	0	12	12

W 2019 roku Zespół Szkół nr 5 w Wałbrzychu zawarł 12 porozumień o współpracy pomiędzy szkołą a zakładami pracy tj.: Wałbrzych International Production Sp. z o.o., Segepo Refa Sp. z o.o., Ronal Polska SA, Toyota Motor Manufacturing Poland Sp. z o.o., NSK Steering Systems Europe Polska Sp. z o.o., Citroen Vega Car Spółka Jawna, Faurencia Wałbrzych SA, Autoforte Sp. z o.o., Sirbud, Wałbrzyskie Zakłady Koksownicze "Victoria" SA, Zakład Usług Energetycznych "epeKoks", Cersanit III SA.

9.2 PRZYGOTOWANIE ORAZ ROZWÓJ OFERTY KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO DOSTOSOWANEGO DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY

Miernik realizacji zadania: Liczba uruchomionych kursów kształcenia ustawicznego						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba kursów	12	2	2	2	2	1

W 2019 roku uruchomiono jeden kurs w Zespole Szkół Nr 5 w Wałbrzych. Kurs pn. Montaż, uruchamianie i konserwacja urządzeń i systemów mechatronicznych

Miernik realizacji zadania: Liczba uczestników kursów kształcenia ustawicznego						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba uczestników	260	58	58	54	45	29

– CEL 10. KORZYSTNA STRUKTURA DEMOGRAFICZNA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI

10.1 ROZSZERZENIE SIECI OŚRODKÓW WSPARCIA DZIENNEGO

Miernik realizacji zadania: Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na utrzymanie ośrodków wsparcia dziennego					
	2015	2016	2017	2018	2019
Wartość wsparcia	516.141,84 zł	534.397,24 zł	529.452,07 zł	529.452,07 zł	553.941,91 zł

Ukończono prace remontowe związane z adaptacją budynku przy ul. Niepodległości 76. W budynku znajdzie swoją siedzibę Dzienny Dom Pomocy Senior+. Planuje się otwarcie placówki na początku 2020 roku. Projekt jest dofinansowany ze środków Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Po oddaniu w 2014 roku Dziennego Domu Pomocy Senior Wigor przy ul. Kasztelańskiej, będzie to druga placówka tego typu w mieście.

Z dniem 1 kwietnia 2019 r. w Centrum Wsparcia Socjalnego przy ul. Ogrodowej 2a uruchomiony został, w ramach dotacji otrzymanej od Wojewody Dolnośląskiego, Dom dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Cięży.

**Wykaz wałbrzyskich placówek wsparcia dziennego
funkcjonujących w 2019 r.**

Nazwa placówki	Adres	Podmiot prowadzący	Środki z Gminy przeznaczone na utrzymanie
Placówka Wsparcia Dziennego Śródmieście	ul. Mickiewicza 26 58-300 Wałbrzych	MOPS	Łączna kwota dla 5 placówek 446.131,91 zł
Placówka Wsparcia Dziennego Piaskowa Góra	Grota Roweckiego 3 58-309 Wałbrzych	MOPS	
Placówka Wsparcia Dziennego Podzamcze	Grodzka 71 58-316 Wałbrzych	MOPS	
Placówka Wsparcia Dziennego Podgórze	Niepodległości 64 58-303 Wałbrzych	MOPS	
Placówka Wsparcia Dziennego Nowe Miasto w formie pracy podwórkowej	ul. Osiedleńców 58-301 Nowe Miasto	MOPS	
Placówka Wsparcia Dziennego (Śródmieście)	ul. Chrobrego 45 58-300 Wałbrzych	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci o/powiatowy w Wałbrzychu Na zlecenie Gminy Wałbrzych	37.110,00 zł
Placówka wsparcia dziennego (Piaskowa Góra)	ul. Dunikowskiego 39 58-309 Wałbrzych	Stowarzyszenie "Kalejdoskop" Na zlecenie Gminy Wałbrzych	35.150,00 zł
Placówka Wsparcia Dziennego (Gaj)	ul. Królewiecka 9 58-300 Wałbrzych	Fundacja Pomocy Dzieciom i Młodzieży „SALVATOR” Na zlecenie Gminy Wałbrzych	35.550,00 zł
ŁĄCZNIE: 553.941,91 zł			

**Wykaz wałbrzyskich świetlic środowiskowych
funkcjonujących w 2019 r.**

Nazwa placówki	Adres	Podmiot prowadzący	Środki z Gminy przeznaczone na utrzymanie
Świetlice środowiskowe	1. ul. gen. Andersa 145 58-304 Wałbrzych 2. ul. Armii Krajowej 37 58-302 Wałbrzych 3. Os. Górnice 48 58-308 Wałbrzych 4. 1 Maja 105 58-305 Wałbrzych 5. ul. Glinicka 3 58-303 Wałbrzych	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci o/powiatowy w Wałbrzychu ul. Chrobrego 45 58-300 Wałbrzych Na zlecenie Gminy Wałbrzych	170.900,00 zł
Świetlica środowiskowa	pl. M Darowskiej 1 58-305 Wałbrzych	Fundacja Edukacyjna im. S.W. Garczyńskiej Na zlecenie Gminy Wałbrzych	64.800,00 zł
ŁĄCZNIE: 235.700,00 zł			

Placówki oferowały podopiecznym szeroką gamę różnorodnych zajęć i zabaw. Prowadziły również działalność wspierającą funkcjonowanie społeczne całej rodziny poprzez szeroką współpracę z rodzinami wychowanków oraz szerszym środowiskiem lokalnym tj: podmiotami i instytucjami wspierającymi proces wychowania dziecka (poradnie psychologiczno-pedagogiczne, szkoły, ośrodki pomocy społecznej). W placówkach bardzo często udzielane były porady i konsultacje rodzicom i opiekunom prawnym w celu zmniejszenia u nich poczucia bezradności wychowawczej i polepszenie się sytuacji rodzinnej.

10.2 BUDOWA OSIEDLA SENIORA I MŁODEGO POKOLENIA

Zadanie: Budowa dwóch budynków mieszkalnych wielorodzinnych położonych w Wałbrzychu przy ul. Husarskiej – etap I, budynki 2 i 7.

W wyniku przebudowy powstały 72 mieszkania jedno-, dwu- i trzypokojowe o powierzchni użytkowej 3 654,06 m².

Koszt całkowity przedsięwzięcia – 13.981.988,57 zł.

Protokół odbioru końcowego robót – 03.04.2018.

Budynki powstały wraz z zagospodarowaniem terenu, miejscami postojowymi, altanami śmietnikowymi i placami gospodarczymi. Budynki są siedmiopiętrowe, wyposażone w windy i przystosowane dla osób niepełnosprawnych.

Mieszkania zostały oddane „pod klucz”. Wszystkie mieszkania zostały wyposażone w tzw. biały montaż, tj. umywalki, kompaktowe miski ustępowe, wanny, baterie umywalkowe, wannowe. Podłogi oraz ściany w łazienkach wykonane zostały z płytek ceramicznych. Podłogi w kuchniach wykonane zostały z płytek ceramicznych. Kuchnie wyposażone zostały w zlewozmywaki ze stali nierdzewnej z bateriami zlewozmywakowymi oraz w kuchenki. Podłogi w pokojach wykonane zostały z paneli, w przedpokojach – z płytek ceramicznych. Instalacja c.o. i ciepła woda użytkowa zasilane są z węzłów ciepłowniczych (ciepło z PEC).

Budynek 2 (A) przy ul. Husarskiej:

- liczba kondygnacji: 7,
- powierzchnia użytkowa mieszkań: 2 535,94 m²,
- powierzchnia komunikacji (klatki, korytarze ogólne): 567,98m²,
- powierzchnia pomieszczeń do obsługi budynku (porządkowe, techniczne): 60,69 m²,
- powierzchnia netto budynku razem: 3 164,61 m²,
- kubatura budynku: 12 686,1m³.

Budynek 7 (C) przy ul. Husarskiej:

- liczba kondygnacji: 7,
- powierzchnia użytkowa mieszkań: 1 171,80 m²,
- powierzchnia użytkowa komercyjna (do adaptacji): 156,65 m²,
- powierzchnia komunikacji (klatki, korytarze ogólne): 293,13 m²,
- powierzchnia pomieszczeń do obsługi budynku (porządkowe, techniczne): 61,35 m²,
- powierzchnia netto budynku razem: 1 682,93m²,
- kubatura budynku: 6 487,2 m³.

10.3 BUDOWA MIESZKAŃ KOMUNALNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba nowych mieszkań komunalnych oddanych do użytku.						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba mieszkań	206	0	0	21	72	22

W zakresie realizacji celu 10. Korzystna struktura demograficzna lokalnej społeczności w 2019 roku został oddany do użytku lokal mieszkalny przy ul. Husarskiej 8, w którym zasiedlone zostały 22 lokale mieszkalne. W ramach zadania inwestycyjnego pod nazwą „Przebudowa budynku szkolnego przy ul. Przywodnej 1 powstało 20 lokali mieszkalnych z czynszem socjalnym, natomiast w ramach realizowanego przez zarządcę zasobu komunalnego Gminy Wałbrzych jakim jest MZB Sp. z o.o. wyremontowano systemem własnym i zleconym 122 lokale mieszkalne.

W 2019 roku rozpoczęto budowę czterosegmentowego budynku przy ul. Staszica w Wałbrzychu. W budynku powstaną 43 mieszkania komunalne, zostanie również zagospodarowane najbliższe otoczenie. Planowany termin zakończenia 2021r.

10.4 UTWORZENIE MIESZKAŃ TRENINGOWYCH ORAZ CHRONIONYCH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ

W dniu 6 marca 2018 roku oddano do użytku 7 mieszkań chronionych dla 23 osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi oraz upośledzeniem umysłowym. Mieszkania zostały zlokalizowane w Centrum Wsparcia Socjalnego działającego w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej przy ul. Ogrodowej 2a. Placówka spełnia pełne standardy określone rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Adaptację pomieszczeń przy ul. Ogrodowej 2a na mieszkania chronione rozpoczęto w 2017r., zadanie zostało dofinansowane ze środków Unii Europejskiej oraz otrzymało wsparcie ze środków Banku Gospodarstwa Krajowego. W marcu 2019 roku w Centrum Wsparcia Socjalnego oddano do użytku Dom dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Cięży dla 30 osób, jest to jedyna taka placówka w najbliższym rejonie Wałbrzycha. Zadanie zostało dofinansowane ze środków budżetu państwa. Placówka spełnia pełne standardy określone rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

10.5 ROZSZERZENIE DZIAŁALNOŚCI ŚRODOWISKOWEGO DOMU SAMOPOMOCY DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI

Miernik realizacji zadania: Liczba osób korzystających z zajęć w Środowiskowym Domu Samopomocy					
	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób	30	30	40	39	43

Środowiskowy Dom Samopomocy z siedzibą w Wałbrzychu przy ul. Czesława Miłosza 15A wsparciem i pomocą objął 43 osoby - typ A dla osób przewlekle psychicznie chorych i typ B dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. W roku 2019 środki finansowe na działalność Środowiskowego Domu Samopomocy wyniosły ogółem 916.396,87 zł, w tym:

- z budżetu Wojewody 799.064,87 zł,
- z rezerwy celowej 67.900,00 zł,
- z programu „Za życiem” 39.432,00 zł,
- z budżetu miasta Wałbrzycha 10.000,00 zł.

CEL 11. SPÓJNA KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA

11.1 REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA ORAZ INNYCH DZIELNIC MIASTA

W ramach celu 11.1 "Rewitalizacja śródmieścia oraz kontynuacja rewitalizacji innych dzielnic miasta", opracowano Gminny Program Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha na lata 2016-2025. Program obejmuje sześć podobszarów rewitalizacji: Biały Kamień, Stary Zdrój, Śródmieście, Sobięcín, Nowe Miasto i Podgórze zamieszkiwane przez niemal 30 % mieszkańców Wałbrzycha. Po dwóch latach realizacji GPR, dokonano monitorowania wdrażania i aktualności programu. Wnioskiem postawionym po analizach jest konieczność dokonania aktualizacji. Proces zmiany dokumentu rozpoczęto w roku 2019. Przyjęcie aktualizacji nastąpi w drugiej połowie 2020 r.

W roku 2019 Gmina Wałbrzych kontynuowała realizację projektu pilotażowego pn. „Finansowe i planistyczne narzędzia w programowaniu i wdrażaniu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020. Otrzymana dotacja przeznaczona jest na wsparcie Miasta w realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.

Głównym tematem projektu pilotażowego miasta Wałbrzycha jest planowanie przestrzenne, a tematami wspierającymi mieszkalnictwo oraz finansowanie działań rewitalizacyjnych.

Miasto Wałbrzych ma ambitny cel zintegrowania polityki planistycznej miasta z działaniami rewitalizacyjnymi, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru mieszkalnictwa. W Wałbrzychu, w którym występuje znaczna degradacja tkanki mieszkaniowej oraz liczne pustostany niezbędne jest wypracowanie skutecznej polityki takiego zagospodarowania i przekształcenia miasta, które sprzyjać będzie tworzeniu miasta atrakcyjnego do życia. Łączna wartość projektu pilotażowego w Wałbrzychu, finansowanego ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 wyniesie 4 746 500,00 zł.

W ramach realizacji projektu w 2019 roku zrealizowano takie przedsięwzięcia jak:

W ramach działania: Program komunikacji społecznej i promocji procesu rewitalizacji miasta Wałbrzych:

- 1. Spotkania partnerstw lokalnych** - spotkania organizowane raz na kwartał w każdym z sześciu podobszarów rewitalizacji. Łącznie do 31.12.2019 r. roku odbyły się 24 spotkania. Na rzecz budowania ww. partnerstw w Urzędzie Miejskim m.in. zatrudniono dwóch pracowników – streetworkerów.
- 2. Działania informacyjno-promocyjne** skierowane do mieszkańców - poświęcone m.in. zmianom układu komunikacyjnego, z uwzględnieniem uspokajania ruchu, wzmocnienia dostępu do transportu zbiorowego, rowerowego i ruchu pieszego w podobszarach rewitalizacji dla mieszkańców, w ramach których 2019 r. zorganizowano 2-dniową konferencję i szkolenie pn. "Polityka mieszkaniowa w procesie rewitalizacji Wałbrzycha". Pierwszego dnia odbył się wykład połączony ze szkoleniem z zakresu: Ustawa o ochronie praw lokatorów - nowelizacja, o gospodarce mieszkaniowej w praktyce. Drugiego dnia odbyła się konferencja połączona z debatą "Mieszkać w Wałbrzychu" - przedstawienie oferty i zalet mieszkania w mieście "kurczącym się", ale jednocześnie posiadającym szeroką ofertę mieszkaniową i dobrą komunikację z większymi ośrodkami miejskimi, jak np. Wrocław. Uczestnicy debaty zastanawiali się, jak i kiedy działania związane z rewitalizacją Wałbrzycha (modernizacja przestrzeni publicznej, odnawianie budynków wielorodzinnych, powiększenie zasobu mieszkań komunalnych, poprawa jakości życia mieszkańców w "starych dzielnicach"...) mogą wpłynąć na ożywienie rynku nieruchomości. Odbył się też opiniotwórczy spacer – wspólnie z zaproszonymi influencerami, odwiedzone kluczowe miejsca w Śródmieściu, obejrzano wyremontowane kamienice. Uczestnikami szkolenia i konferencji byli przedstawiciele miast modelowej rewitalizacji, wspólnoty mieszkaniowe, zarządcy budynków i pracownicy JST zajmujący się sprawami lokalowymi z Gminy Wałbrzych i Gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej.
- 3. Streetworkerzy dla 6 podobszarów rewitalizacji** - zgodnie z założeniami GPR Wałbrzycha, jednym z elementów „Programu komunikacji społecznej i promocji procesu rewitalizacji miasta Wałbrzych” było zatrudnienie streetworkerów (organizatorów społeczności lokalnej) wspierających oddolnie proces rewitalizacji. Zatrudnieni pracownicy pracują w podobszarach rewitalizacji, będąc w stałym kontakcie z mieszkańcami i innymi interesariuszami, zapewniając stałą komunikację pomiędzy Urzędem Miasta a społecznością lokalną, identyfikując bieżące problemy we wdrażaniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz zaangażowanych w ich rozwiązywanie ze wsparciem ze strony UM; inicjują i koordynują aktywności interesariuszy na obszarach rewitalizacji oraz wspierają proces partycypacji społecznej.
- 4. Program mikrograntów** – w ramach realizacji projektu zaplanowano dwie edycje na lata 2017-2018. W związku z powstałymi oszczędnościami na zadaniu w ramach projektu w 2019 r. przyznano dotację 2 organizacjom pozarządowym na realizację inicjatyw społecznych. Pozostałych 17 projektów w ramach

mikrograntów zostało sfinansowanych z budżetu Gminy Wałbrzych. Celem realizacji projektów lokalnych jest umożliwienie mieszkańcom angażowanie się w działania na rzecz innych mieszkańców i lokalnych wspólnot z obszaru rewitalizacji Wałbrzycha. „Mikrogranty” przyznano w ramach otwartego konkursu ofert dla organizacji pozarządowych, które w imieniu mieszkańców wystąpiły z wnioskiem o dotację na działania związane z aktywizacją i rozwojem społeczności lokalnej. Wiele ze złożonych wniosków to efekt pracy Partnerstw Lokalnych utworzonych w poszczególnych dzielnicach w ramach działań rewitalizacyjnych i koordynowanych przez streetworkerki/organizatorki społeczności lokalnej.

5. **Spacery po obszarze rewitalizacji** – w 2019 roku zrealizowano 6 spacerów, po jednym spacerze w każdym z podobszarów rewitalizacji (Śródmieście, Nowe Miasto, Podgórze, Stary Zdrój, Biały Kamień i Sobięcin). Wspólne spacery okazały się niekonwencjonalną formą popularyzowania wiedzy na temat rewitalizacji miasta przez pracowników Urzędu Miasta, okazją do poznania historii dzielnic miasta dzięki stałej już współpracy urzędu z Prezesem Fundacji księżnej Daisy von Pless – przewodnikiem z ogromną wiedzą historyczną, jeden spacer odbył się z równie doświadczonego lokalnym przewodnikiem. Spacery są też atrakcyjną formą spędzenia czasu wolnego dla bardzo licznej grupy mieszkańców, zainspirowały uczestników do kolejnych spotkań, rozmów i tworzenia pomysłów na ożywienie miejsc, w których żyją, jak też sposobem wzmocnienia więzi lokalnych mieszkańców. Średnio w jednym spacerze udział wzięło 70 osób.
6. **Organizacja obywatelskich kawiarenek** – spotkania „przy kawie” w poszczególnych obszarach rewitalizacji w celu omówienia planów rewitalizacyjnych. W 2019 roku odbyło się łącznie 13 kawiarenek. Celem kawiarenek jest przede wszystkim rozpoczęcie debaty publicznej, zbieranie opinii uczestników, dyskusja oraz budowanie relacji pomiędzy uczestnikami/grupami uczestników w zakresie tematyki dot. rewitalizacji poszczególnych podobszarów rewitalizacji. Umożliwiło to bezpośrednie kontakty z mieszkańcami miasta, skrócenie dystansu między mieszkańcami a Urzędem, umożliwienie rozmowy o mieście, o jego mocnych i słabych aspektach, przy kawie i ciastku. Kawiarenki odbywały się od stycznia cyklicznie w każdym miesiącu (w lipcu i sierpniu odbyły się po dwie kawiarenki), w lokalach gastronomicznych zlokalizowanych na obszarach rewitalizacji miasta. Wydatkiem ponoszonym na organizowanie spotkań jest koszt cateringu. W każdym spotkaniu udział brało kilkunastu mieszkańców.
7. **Organizacja gry miejskiej „Miasto moje, a w nim... akcja rewitalizacja!”** – zabawa polegająca na budowie wymarzonej dzielnicy i planu zagospodarowania miasta. Zabawa została skierowana do uczniów szkół podstawowych z obszaru rewitalizacji, zorganizowana w Dniu Dziecka w podobszarze rewitalizacji Śródmieście. Realizatorem wydarzenia, na zlecenie UM, było Stowarzyszenie Edukacji Krytycznej. W ramach działania najmłodszy mieszkańcy Wałbrzycha zbudowali miasto przyszłości z 1000 klocków oraz własnoręcznie ozdobionych kartonów. W ramach działania „Miasto moje, a w nim... akcja rewitalizacja!” uczniowie z PSP nr 23 i PSP nr 28 wzięli udział w warsztatach, na których prezentowali swoje oczekiwania i sugestie względem swojego miasta przyszłości. Efekty zostały zaprezentowane 01.06.2019 na wałbrzyskim Rynku.
8. **Organizacja gry miejskiej „Rodzinny bieg rewitalizacyjny”**, wydanie gry planszowej. W 2018 r. Gmina Wałbrzych przekazała dotację jednostce gminy, tj. Bibliotece pod Atlantami, na realizację zadania polegającego na przygotowaniu koncepcji i wyprodukowanie miejskiej gry planszowej. W 2019 r. kontynuowano działanie i zorganizowano grę miejską, która została stworzona na wzór gry planszowej. Na podstawie gry terenowej powstała aplikacja na smartfony, dzięki czemu mieszkańcy Wałbrzycha oraz turyści mogą grać w grę w dowolnej chwili. Gra miała na celu edukację i wzrost świadomości na temat rewitalizacji Miasta. Skierowana jest do mieszkańców Wałbrzycha oraz turystów odwiedzających miasto.
9. **Urodziny ulicy** – eventy ulicy, poczęstunek, pokazy artystyczne, teatru itp. (Działanie 2, poz. 28) - cykliczne działania społeczne organizowane w każdym podobszarze rewitalizacji. W bieżącym okresie sprawozdawczym wspólnie z partnerstwami lokalnymi zorganizowano wydarzenie pn. „Święto ulicy

Rynek”, które pozwoliło na zaprezentowanie się najaktywniejszych partnerstw podczas Jarmarku Świątecznego.

10. **Konkurs dla NGO** – w ramach zadania zorganizowano 3 konkursy ofert dla organizacji pozarządowych:

- a) „Wakacyjne soboty w Ryнку” Cykl czterech wydarzeń zaplanowanych na czas wakacji. Celem było zachęcenie mieszkańców i mieszkanki Wałbrzycha do spędzenia sobotniego popołudnia i wieczoru latem w centrum miasta – rynku. Na każde wydarzenie zaproszono NGO’s, lokalne talenty, przedszkola (w części popołudniowej), restauratorów ze Śródmieścia, instytucje kultury (muzeum, WOK, biblioteka), rady dzielnic i oczywiście mieszkańców, którzy mogli pokazać szerszemu gronu jak śpiewają, tańczą, grają, co tworzą, jakie realizują przedsięwzięcia. Każde z 4 wydarzeń miało określony charakter/formę.
- b) Wspieranie działań aktywizacji i rozwoju społeczności lokalnej polegające na wspólnym wykreowaniu nowej rekreacyjnej przestrzeni publicznej poprzez wykonanie koncepcji zagospodarowania terenów zieleni wraz z wykonaniem elementów małej architektury i nasadzeń w co najmniej dwóch miejscach na obszarze rewitalizacji Wałbrzycha. Na realizację zadania nie wpłynęła żadna oferta.
- c) Wspieranie działań aktywizacji i rozwoju społeczności lokalnej w co najmniej 3 podobszarach rewitalizacji poprzez organizację warsztatów muzycznych dla dzieci i ich opiekunów. W ramach projektu zorganizowano warsztaty, podczas których przeprowadzono:
  - naukę gry na instrumentach i przygotowanie do wspólnego wykonania jednego utworu,
  - wykonanie instrumentów z odpadów i własnoręczne zrobienie instrumentów,
  - zorganizowanie występu finałowego uczestników warsztatów,
  - przeprowadzenie konkursu muzycznego dla uczestników warsztatów,
  - wizyta w Filharmonii i udział w mini koncercie wykonanym przez muzyków Filharmonii wraz z uczestnikami projektu.

11. **Organizacja seminarium:** wytyczne konserwatorskie w obszarze rewitalizacji – w marcu 2019 r. organizowano seminarium pn. „Opracowania planistyczne i konserwatorskie w procesie rewitalizacji”. W wydarzeniu wzięło udział 150 specjalistów z całej Polski. Celem seminarium było przedstawienie i przedyskutowanie dobrych praktyk w zakresie tworzenia opracowań planistycznych na obszarach rewitalizacji oraz zakresu i znaczenia ochrony konserwatorskiej na tych obszarach. Dwudniowe spotkanie umożliwiło przedstawienie najnowszych osiągnięć gmin znajdujących się w sieci Modelowej Rewitalizacji Miast, a także pozwoliło spojrzeć na proces rewitalizacji z perspektywy innych polskich samorządów. Efektem seminarium była szeroka dyskusja ekspertów z miast, przedstawicieli świata nauki, konserwatorów i specjalistów z zakresu planowania przestrzennego. Podczas seminarium zorganizowano wizytę studyjną po podobszarze Nowe Miasto, na której uczestnicy zapoznali się z problemami i planami rewitalizacyjnymi tej dzielnicy. Wydarzenie objęte było patronatem Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju.

W ramach zadania: Projektowanie inwestycji mieszkaniowych na obszarze rewitalizacji Wałbrzycha:

1. **Dokumentacja techniczna** dla budynków mieszkalnych modernizowanych w ramach umowy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym:
  - "Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Piłsudskiego 84 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont" - etap 1, płatność: wrzesień 2019 ;
  - "Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Niepodległości 14 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont" - etap 1, płatność: wrzesień 2019;
  - "Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Niepodległości 16 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont" - etap 1, płatność: wrzesień 2019;

- "Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Niepodległości 14 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont" - etap 2 uzyskanie decyzji o pozwoleniu na budowę, płatność: październik 2019;
  - "Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Niepodległości 16 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont" - etap 2 uzyskanie decyzji o pozwoleniu na budowę, płatność: październik 2019;
  - "Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Piłsudskiego 84 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont" - etap 2 uzyskanie decyzji o pozwoleniu na budowę, płatność: październik 2019;
  - "Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Niepodległości 14 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont" - etap 3, płatność: listopad 2019;
  - "Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Niepodległości 16 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont" - etap 3, płatność: listopad 2019;
  - "Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Piłsudskiego 84 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont" - etap 2 uzyskanie decyzji o pozwoleniu na budowę, płatność: listopad 2019;
  - "Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Gen. Zajączka 7 w Wałbrzychu", płatność: grudzień 2019.
2. **Opracowanie wytycznych konserwatorskich dla podobszarów rewitalizacji** – na podstawie podpisanego porozumienia pomiędzy Miastem a Instytutem Dziedzictwa Narodowego opracowane zostaną wytyczne konserwatorskie dla sześciu podobszarów rewitalizacji. Wszystkie podobszary rewitalizacji w Wałbrzychu zostały wyznaczone w obrębie historycznych układów urbanistycznych poszczególnych dzielnic, wpisanych do rejestru zabytków. Procesy inwestycyjne planowane do realizacji przez wspólnoty mieszkaniowe nierzadko obarczone są ryzykiem braku zgody właściwych organów na prowadzenie prac budowlanych przy zabytkach – w związku z niewłaściwym zaplanowaniem zakresu inwestycji w obszarze objętym ochroną. Zbiór wytycznych konserwatorskich to zbiór wiedzy nt. zakresu ochrony zabudowy mieszkaniowej (ewidencyjnej i rejestrowej) wg poszczególnych podobszarów, przedstawia główne zalecenia konserwatorskie do projektowania inwestycji, w tym w zasobie mieszkaniowym oraz zakres dopuszczalnych zmian w obszarze chronionym. Ogólnodostępny zbiór wytycznych konserwatorskich ogranicza ryzyko niezyskania przez wspólnoty mieszkaniowe zgody właściwego organu na przeprowadzenie prac remontowych przy zabytkach. Formalne zatwierdzenie Wytycznych przez służby konserwatorskie nastąpiło uzgodnieniem z dnia 29 marca 2019 roku.
3. **Latarnicy Społeczni** – zatrudnienie 2 osób – wychodząc naprzeciw działaniom gminy Wałbrzych związanych z szerokim zakresem wyburzeń oraz modernizacji budynków mieszkalnych będących w zasobie komunalnym i spowodowana tym faktem konieczność czasowego wykwaterowania dotychczasowych najemców, w biurze Rewitalizacji i Planowania Przestrzennego od stycznia 2019 roku zatrudniono dwie osoby na stanowisku Latarnik Społeczny. Głównym celem było sprawniejsze przeprowadzenie procesu inwestycyjnego, a przede wszystkim z uwagi na wrażliwy społecznie temat wykwaterowań, zapewnienie dodatkowego wsparcia dla lokatorów.

W ramach zadania: Wykorzystanie instrumentów planistycznych w procesie rewitalizacji Wałbrzycha zrealizowano:

1. **Aktualizacja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wałbrzych** – zadanie w pełni zrealizowane i zakończone poprzez przyjęcie studium Uchwałą nr XII/106/19 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 czerwca 2019 r. w sprawie aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wałbrzycha oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta Wałbrzycha.

Zweryfikowana Gminna Ewidencja Zabytków oraz opracowane dla podobszarów rewitalizacji koncepcje rozwiązań przestrzennych w odniesieniu do potrzeb rewitalizacyjnych umożliwiły lepsze zrozumienie uwarunkowań przestrzennych, kulturowych i społecznych. Szczególne położenie miasta wnikliwie opisano w opracowaniu krajobrazowym, dając projektantom możliwość wyartykułowania precyzyjnych ustaleń w odniesieniu do kształtowania parametrów urbanistycznych, m.in. na istniejących i nowych obszarach mieszkaniowych. Autorzy Studium uzupełnili powyższe materiały o własne analizy i opracowania studialne. Zwieńczeniem wszystkich tych opracowań jest kompletnie nowe, opierające się na nich oraz na obowiązującym Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha na lata 2016-2025, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta Wałbrzycha. Dokument ten, poprzedzony wykonaniem szeregu badań, symulacji i prognoz (w tym m.in. analizy demograficznej i chłonności terenów), w sposób nowoczesny i odbiegający od dotychczasowego spojrzenia na miasto proponuje rozwiązania przestrzenne będące planistyczną kontynuacją Gminnego Programu Rewitalizacji. Zarówno w opisywaniu poszczególnych uwarunkowań, jak i kształtowaniu kierunków rozwoju, bazowano na ustaleniach zawartych w GPR. Studium uwzględnia również specyfikę poszczególnych podobszarów rewitalizacji i wskazuje podstawowe zalecenia dotyczące kształtowania polityki przestrzennej dla każdego z nich. Nowe Studium zastępuje prosty układ podziałów funkcjonalno-przestrzennych kształtowaniem polityk przestrzennych (m.in. w zakresie mieszkalnictwa i aktywności gospodarczej), stając się wprost kolejnym dokumentem strategicznym miasta. Co istotne, Rada Miejska Wałbrzycha, przyjmując nowe Studium, przyjęła jednocześnie zawartą w nim politykę rewitalizacji, która zawiera w sobie najważniejsze cele społeczne, gospodarcze, środowiskowe, funkcjonalno-przestrzenne i techniczne dla obszaru rewitalizacji. Ostateczna płaćta dokonana za zrealizowane zadanie nastąpiła w lipcu 2019 r.

2. Opracowanie krajobrazowe z potrzebami kształtowania środowiska zamieszkania (zieleni i przestrzenie publiczne) dla obszaru rewitalizacji – Zadanie realizowała firma Utila Sp. z o.o. i Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach. Wykonanie przedmiotu zamówienia podzielono na dwa etapy.

a) Pierwszy z nich obejmował:

Przeprowadzenie uwarunkowań krajobrazowych miasta Wałbrzycha i ich wpływu na poszczególne podobszary rewitalizacji z uwzględnieniem m.in. charakterystycznych elementów krajobrazu, punkty, osie, panoramy i rozwinięcia widokowe, dominanty wysokościowe i kubaturowe, charakterystyczne zespoły zabudowy, prawne uwarunkowania krajobrazu i jego ochrony, zespoły wpisane do rejestru zabytków lub ujęte w wojewódzkim wykazie zabytków. Zakończenie - maj 2019 r.

b) Drugi etap dotyczył:

Przeprowadzenia analizy szczegółowych uwarunkowań krajobrazowo-kompozycyjnych poszczególnych podobszarów rewitalizacji, czyli m.in. powiązania układu/układów urbanistycznych z otaczającym krajobrazem, określenie zasad kompozycji układu urbanistycznego z uwzględnieniem jego wewnętrznych podziałów, oraz charakterystycznych pierzei ulic, elewacji i istotnych elementów detalu architektonicznego, małej architektury i zieleni. Zakończenie – wrzesień 2019 r.

Celem opracowania było budowanie wytycznych dla tworzenia wysokiej jakości przestrzeni publicznych w ramach spójnego systemu w granicach sześciu podobszarów rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem kształtowania systemów zieleni. Opracowanie ma charakter wielobranżowy (łączy wiedzę z zakresu urbanistyki i architektury krajobrazu).

Dane historyczne niezbędne do analizy oraz oceny struktur zurbanizowanych i krajobrazu

otwartego zaczerpnięto z dostępnych materiałów źródłowych polskich i niemieckich oraz z najnowszej dokumentacji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w tym obowiązujących wytycznych konserwatorskich). Opracowany materiał jest niezbędną analizą do prawidłowego sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta. Jednocześnie jest istotnym dokumentem dla potrzeb analiz krajobrazowych przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Ponadto może stać się materiałem wyjściowym do obrazowania historycznych przemian krajobrazowych metodą retrowersji, które mogłyby w przyszłości wzbogacić wiedzę o przemianach dotyczących poszczególne obszary Miasta (w tym podobszary rewitalizacji), przyczyniając się do wzmocnienia lokalnej tożsamości mieszkańców. Zadanie ostatecznie zakończone we wrześniu 2019 r.

3. Analiza dotycząca optymalnego wykorzystania narzędzi SSR w poszczególnych podobszarach rewitalizacji. Gmina Wałbrzych realizowała zadanie polegające na wykonaniu usługi dotyczącej wsparcia doradczego i opracowania analizy pn. „Analiza dotycząca optymalnego wykorzystania narzędzi SSR w poszczególnych podobszarach rewitalizacji Miasta Wałbrzycha”.

Zadanie obejmowało:

- przeszkolenie kierownictwa Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu (20-30 osób) nt. ustawowych narzędzi możliwych do zastosowania na podobszarach rewitalizacji (wskazanie korzyści, obowiązków i obciążenia dla gminy z tytułu wprowadzanych narzędzi), ze szczególnym uwzględnieniem SSR. Szkolenie obejmie ponadto:
  - a) analizę zgłoszonych projektów rewitalizacyjnych i odpowiedź na pytanie co do możliwości ich realizacji bez wykorzystania narzędzi SSR oraz potrzeby przedłużenia ważności narzędzi wprowadzonych uchwałą delimitacyjną;
  - b) analizę zaplanowanych w GPR celów i kierunków działań, a także będących ich wynikiem przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
  - c) analizę WPF pod kątem oceny, kiedy mogą być zagwarantowane w budżecie gminy środki na pokrycie wydatków związanych z wykorzystywaniem narzędzi SSR (np. dotacje, stosowanie prawa pierwokupu, wyłączenia pod realizację celu publicznego, koszty przekwaterowań i opróżnień lokali).
- moderowanie cyklu warsztatów (minimum 3 dni) dla kierownictwa Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu (20-30 osób) oraz interpretacja i analiza zebranych podczas warsztatów informacji i opinii w formie raportu. Wnioski raportu powinny w szczególności wskazywać:
  - a) czy na obszarze rewitalizacji Wałbrzycha potrzebne są narzędzia ustawowe;
  - b) przez jaki czas ma obowiązywać SSR;
  - c) jaki jest zasięg SSR i na którym podobszarze rewitalizacji w pierwszej kolejności wprowadzić narzędzia SSR;
  - d) z których narzędzi planuje się skorzystać na obszarze SSR wraz z wyjaśnieniem, dlaczego akurat takie narzędzia będą używane bądź podaniem powodów rezygnacji ze stosowania określonych narzędzi;
  - e) w jakiej kolejności wprowadzać poszczególne narzędzia SSR;
  - f) jakie zmiany w obowiązujących przepisach są konieczne do wprowadzenia narzędzi SSR;
  - g) jakie działania trzeba podjąć do wprowadzenia narzędzi SSR;
  - h) jak monitorować efekty wprowadzonych narzędzi.
- opracowanie (na podstawie wniosków z warsztatów i rozmów z kierownictwem Urzędu Miejskiego) analizy dotyczącej optymalnego wykorzystania narzędzi SSR w poszczególnych podobszarach rewitalizacji Miasta Wałbrzycha, ze szczególnym uwzględnieniem prawa pierwokupu.
- przeprowadzenie analizy możliwości wprowadzenia na obszarze rewitalizacji Wałbrzycha narzędzi

wskazanych w ustawie o rewitalizacji.

Zadanie ostatecznie zakończono i rozliczono w 2019 r.

W ramach zadania: Finansowanie działań rewitalizacyjnych zrealizowano:

1. Wykonanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej wraz z uzyskaniem wymaganych decyzji/zaświadczeń dla zadania:
  - Przebudowa drogi gminnej nr 116525 D - ul. Paderewskiego w Wałbrzychu.
  - Przebudowa drogi gminnej nr 116527 D - ul. Staszica w Wałbrzychu.
  - Przebudowa Placu Konstytucji 3 Maja w WałbrzychuZakończenie grudzień 2019.
2. Wykonanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej wraz z uzyskaniem decyzji zezwolenia na realizację inwestycji drogowej/decyzji pozwolenia na budowę dla zadania: "Przebudowa skrzyżowania drogi gminnej nr 116727 D ul. Kubeckiego z ul. Staszica i ul. Paderewskiego w Wałbrzychu". Zakończenie grudzień 2019.
3. Wykonanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej wraz z uzyskaniem wymaganych decyzji/zaświadczeń dla zadania:
  - Przebudowa drogi gminnej nr 116625 D - ul. Handlowej w Wałbrzychu.
  - Przebudowa drogi powiatowej nr 3402 D - ul. Niepodległości od ul. Sikorskiego do ul. Kaszubskiej w Wałbrzychu. Zakończenie grudzień 2019.
4. Wykonanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla zadania: "Przebudowa drogi gminnej nr 116542 D - ul. Limanowskiego w Wałbrzychu wraz z towarzyszącą infrastrukturą w ramach rewitalizacji - poprawa dostępności komunikacyjnej, podniesienie estetyki miasta". Zakończenie grudzień 2019.
5. Wykonanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla zadania: "Przebudowa drogi gminnej nr 116756 D - ul. Ratuszowa w Wałbrzychu wraz z towarzyszącą infrastrukturą w ramach rewitalizacji - skumulowanie Centrum Turystyczno-Sportowego "Aqua-Zdrój" z główną ulicą dzielnicy Biały Kamień ul. Andersa". Zakończenie grudzień 2019.
6. Wykonanie prac projektowych w zakresie:
  - wykonania zgłoszenia o wydanie decyzji zezwolenia na realizację inwestycji drogowej, dla zadania: "Przebudowa drogi gminnej nr 116561D - ul. Św. Jadwigi w Wałbrzychu wraz z towarzyszącą infrastrukturą w ramach rewitalizacji - poprawa dostępności komunikacyjnej, podniesienie estetyki miasta.
  - wykonania zgłoszenia o wydanie decyzji zezwolenia na realizację inwestycji drogowej, dla zadania: "Przebudowa drogi powiatowej nr 3401D - ul. Matejki i drogi powiatowej nr 3361D - ul. Moniuszki na odcinku od ul. Matejki do ul. Zamkowej wraz z towarzyszącą infrastrukturą w ramach rewitalizacji - poprawa dostępności komunikacyjnej, podniesienie estetyki miasta.Zakończenie grudzień 2019.

Mierniki realizacji zadań strategicznych:

- Liczba obiektów objętych programem rewitalizacji: 261

Wartość inwestycji z zakresu rewitalizacji poszczególnych dzielnic miasta:

- zaplanowana wartość inwestycji w podobszarze Biały Kamień: 8 187 000,00 zł
- zaplanowana wartość inwestycji w podobszarze Stary Zdrój: 6 710 000,00 zł
- zaplanowana wartość inwestycji w podobszarze Śródmieście: 58 915 552,53 zł
- zaplanowana wartość inwestycji w podobszarze Sobięcin: 7 754 000,00 zł
- zaplanowana wartość inwestycji w podobszarze Nowe Miasto: 10 159 928,32 zł
- zaplanowana wartość inwestycji w podobszarze Podgórze: 10 557 555,28 zł

Mierniki realizacji zadań strategicznych realizowane w 2019 r. przez Biuro Rewitalizacji i Planowania Przestrzennego:

- Liczba obiektów, które otrzymały dofinansowanie na rewitalizację w ramach RPO WD 2014-2020 w roku 2019: **4 dotacjobiorców** (zgodnie z wykazem umów zawartych przez wspólnoty mieszkaniowe z Instytucją Pośredniczącą Aglomeracji Wałbrzyskiej na realizację inwestycji remontowych w ramach konkursu dotacji dla Działania 6.3.4 RPO WD/ZIT AW „Rewitalizacja zdegradowanych obszarów” TYP B „Remont, odnowa części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych);
- Liczba obiektów, które otrzymały dofinansowanie na rewitalizację w ramach RPO WD 2014-2020 łącznie w latach 2017 -2019: **94 dotacjobiorców** (zgodnie z wykazem umów zawartych przez wspólnoty mieszkaniowe z Instytucją Pośredniczącą Aglomeracji Wałbrzyskiej na realizację inwestycji remontowych w ramach konkursu dotacji dla Działania 6.3.4 RPO WD/ZIT AW „Rewitalizacja /zdegradowanych obszarów” TYP B „Remont, odnowa części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych);
- Wartość dofinansowania na rewitalizację obiektów w poszczególnych podobszarach rewitalizacji w roku 2019: **1 238 654,48 zł (1 791 180,88 wartość całkowita: dofinansowanie + wkład własny** - zgodnie z wykazem umów zawartych przez wspólnoty mieszkaniowe z Instytucją Pośredniczącą Aglomeracji Wałbrzyskiej na realizację inwestycji remontowych w ramach konkursu dotacji dla Działania 6.3.4 RPO WD/ZIT AW „Rewitalizacja zdegradowanych obszarów” TYP B „Remont, odnowa części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych)
- Wartość dofinansowania na rewitalizację obiektów w poszczególnych podobszarach rewitalizacji w latach 2017-2019 – **19 985 206,21 zł (34 453 364,17 zł – wartość całkowita: dofinansowanie + wkład własny** zgodnie z wykazem umów zawartych przez wspólnoty mieszkaniowe z Instytucją Pośredniczącą Aglomeracji Wałbrzyskiej na realizację inwestycji remontowych w ramach konkursu dotacji dla Działania 6.3.4 RPO WD/ZIT AW „Rewitalizacja zdegradowanych obszarów” TYP B „Remont, odnowa części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych)
- Liczba inicjatyw lokalnych inicjowanych przez lub zrealizowanych z udziałem mieszkańców obszaru rewitalizacji w roku 2019 (za pomocą mikrograntów, otwartych konkursów ofert): **19 zrealizowanych „mikrograntów” w ramach otwartego konkursu ofert + 1 „urodziny ulicy” w podobszarach rewitalizacji.**

11.2 MODERNIZACJA OBIEKTÓW KOMUNALNYCH I MIESZKALNYCH, W TYM PRZEZNACZONYCH DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba zmodernizowanych obiektów komunalnych i mieszkalnych						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba obiektów	16	38	27	20	8	1

W roku 2019 w ramach modernizacji obiektów komunalnych i mieszkalnych ukończono 1 inwestycję, natomiast 11 inwestycji jest kontynuowanych z planowanym terminem zakończenia 2020/2021r.

Obiekty mieszkalne:

L.p.	Nazwa zadania	Opis	Realizacja
1.	Przebudowa budynku przy ul. Przywodnej 1	Zakres: przebudowa budynku mieszkalnego – 18 lokali (mieszkań) socjalnych. Adres: ul. Przywodna 1, Wałbrzych	Realizacja: 2017, 2018, 2019. Zadanie zakończone: styczeń 2019.
2.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Pocztowej 26	<i>W ramach przebudowy przewiduje się wykonanie zagospodarowania terenu w zakresie remontu nawierzchni utwardzonej, uporządkowanie zieleni i terenu przyległego do budynku, montaż wiaty śmietnikowej, dostosowanie 6 pomieszczeń mieszkalnych i klatek schodowych wewnątrz budynku do nowych potrzeb.</i>	Zadanie rozpoczęte 2019r wykonaniem dokumentacji projektowej realizacja rzeczowa planowana na 2021r.
3.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Traugutta 5 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres: Wykonanie kapitalnego remontu budynku oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów</i>	Zadanie rozpoczęte w 2019r przeprowadzając negocjacje na wybór projektanta rzeczowa realizacja zadania planowana jest na 2020r.
4.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Gen. Zajączka 7 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres: planowana jest termomodernizacja budynku wraz z zagospodarowaniem terenu oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów</i>	Zadanie rozpoczęte w 2019r poprzez wykonanie dokumentacji, rzeczowa realizacja zadania planowana jest na 2021r
5.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Gen. Zajączka 8 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres: planowana jest termomodernizacja budynku wraz z zagospodarowaniem terenu oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów</i>	Zadanie rozpoczęte w 2019r poprzez wykonanie dokumentacji, rzeczowa realizacja zadania planowana jest na 2021r
6.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Młynarskiej 37w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres: remont budynku oraz przebudowa 3 mieszkań</i>	Zadanie rozpoczęte w 2019r poprzez wykonanie dokumentacji, rzeczowa realizacja zadania planowana jest na 2020r
7.	Poprawa efektywności	<i>Zakres : termomodernizacja budynku wraz</i>	Zadanie rozpoczęte w

	energetycznej budynku przy ul. Niepodległości 16 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	zagospodarowaniem terenu oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów	2019r poprzez wykonanie dokumentacji, rzeczowa realizacja zadania planowana jest na 2021r
8.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Piłsudskiego 84	Zakres: termomodernizacja budynku wraz zagospodarowaniem terenu oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów	Zadanie rozpoczęto w 2019r poprzez wykonanie dokumentacji, rzeczowa realizacja zadania planowana jest na 2021r
9.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Niepodległości 14 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	Zakres: termomodernizacja budynku wraz zagospodarowaniem terenu oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów	Zadanie rozpoczęto w 2019r poprzez wykonanie dokumentacji, rzeczowa realizacja zadania planowana jest na 2021r.
10.	Poprawa efektywności energetycznej budynku poprzez termomodernizację i remont przy ul. Moniuszki 13-15 w Wałbrzychu z przeznaczeniem na mieszkania komunalne wraz z wydzieleniem lokalu na I piętrze, będącego siedzibą Towarzystwa Społeczno-Kulturowego Żydów w Polsce oraz budynku przy ul. Młynarskiej 13 w Wałbrzychu	Zakres: Generalna przebudowa kamienicy zniszczonej po pożarze. Powstanie 7 lokali mieszkalnych . Przebudowie ulegnie również siedziba Towarzystwa Społeczno - Kulturalnego Żydów w Polsce	Zadanie rozpoczęło się w 2018r. wykonaniem dokumentacji projektowej w 2019r. rozpoczęto prace rozbiórkowe planowany termin zakończenia zadania to 2021r

Obiekty komunalne:

1.	Wałbrzyski Inkubator Przedsiębiorczości	Zakres: zadanie polega na przygotowaniu obiektu dla potrzeb działalności Wałbrzyskiego Inkubatora przedsiębiorczości dla min. 12 podmiotów gospodarczych Adres: ul. Młynarska 29 w Wałbrzychu	Realizacja: Zadanie rozpoczęto 2019r zaplanowany termin zakończenia zadania 2021r.
----	---	--	--

11.3 RACJONALIZACJA STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ (DOSTOSOWANIE DO OBOWIĄZUJĄCYCH REALIÓW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM REZERW POD ROZWÓJ TERENÓW MIESZKANIOWYCH)

W ramach tego celu podjęta została Uchwała Nr XII/107/19 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 czerwca 2019r. , w sprawie uchwalenia **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wałbrzycha.**

Potrzeba opracowania Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, wynikała przede wszystkim z występujących w ostatnich latach zmianach w zagospodarowaniu przestrzennym i procesach gospodarczych Wałbrzycha. Przeprowadzone analizy, w ramach jednostek miejskich, wykazały, iż obowiązujące Studium utraciło już swoją aktualność. Dodatkowo zaczęły zmieniać się oczekiwania mieszkańców, którzy chcą aby przestrzeń ich otaczająca sprzyjała zamieszkiwaniu, dającemu

poczucie odpowiedniej jakości życia. Przyjęta na potrzeby Studium wizja zakłada rozwój miasta, jako takiego, które "pociąga" swymi atrakcjami turystycznymi, ofertą kulturalno-rozrywkową, ale także możliwością rozwoju działalności gospodarczej. Zdefiniowana wizja rozwoju miasta została przełożona na ustalone cele strategiczne i operacyjne. Celem strategicznym jest: „WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW WAŁBRZYCHA – MIASTA O BOGATEJ HISTORII, KTÓRA ŁĄCZY A NIE DZIELI”. W ramach Studium wskazano podział obszaru Wałbrzycha na 36 jednostek urbanistycznych, które z uwagi na formę, rodzaj, funkcję i wielkość zabudowy, są od siebie częściowo odmienne. Wyznaczone jednostki nie stanowią oderwanych wzajemnie przestrzeni, ale są składowymi jednego dużego organizmu. Wprowadzenie ustaleń w zakresie polityki mieszkaniowej, związane z preferowanymi formami zabudowy, ma na celu utrzymanie głównych cech poszczególnych terenów mieszkaniowych. Przedstawione poniżej składowe mają także wpływ na realizację celu strategicznego. Dążenie do trwałego, dynamicznego i innowacyjnego rozwoju gospodarczego ma być zapewnione głównie poprzez poszerzenie lub częściową odnowę terenów przemysłowych, jako terenów aktywności gospodarczej. W Studium wskazano, iż tereny produkcyjne, jak i usługowe powinny posiadać szeroką, wielofunkcyjną ofertę. Rozwój ten nie może nastąpić bez odpowiedniego poziomu szkolnictwa. Szkolnictwo wyższe, technika, powinny być ściśle powiązane z rodzajem prowadzonej działalności gospodarczej. Chodzi o to, aby absolwenci szkół po zdobyciu wykształcenia, mieli w miarę możliwości łatwość znalezienia pracy w kierunku ich wykształcenia. Obecnie dużym problemem miasta jest niedostosowanie wykwalifikowania pracowników do potrzeb rynku pracy. Rozbudowy i dostosowania do potrzeb, wymaga również oferta usług. W ramach Studium wskazano główne zadania, polegające na zapewnieniu dostępu do usług podstawowych na terenie danej jednostki urbanistycznej. Wyznaczono także obszary możliwe do lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, gdzie koncentracja usług i ich zróżnicowanie, powinno być znacznie większe niż na pozostałych obszarach. Rewitalizacja jako narzędzie rozwoju ekonomicznego i społecznego miasta, jest szczególnie istotna na terenie Wałbrzycha (w granicach obszarów rewitalizacji), gdzie po upadku przemysłu wydobywczego dużo terenów utraciło swoje funkcje i spadło zapotrzebowanie na niektóre formy zagospodarowania. Związane jest to także z terenami mieszkaniowymi, gdzie występuje stosunkowo duża ilość pustostanów, a jakość techniczna budynków nie jest zadowalająca. W związku z tym ustalenia Studium wskazują na potrzebę modernizacji i odnowy zarówno pojedynczej zabudowy, jak i obszarów, szczególnie tych wskazanych w GPR. Przyjęte kierunki rozwoju, szczególnie w zakresie komunikacji, wymagają podjęcia współpracy z sąsiednimi gminami. Rozwój gospodarczy miasta jest nierozzerwalnie związany z ofertą turystyczną sąsiednich gmin m.in. Jedliny-Zdroju czy Szczawna-Zdroju. W związku z tym współpraca w ramach Aglomeracji Wałbrzyskiej, jest szczególnie istotna. Polityka mieszkaniowa jako główne narzędzie poprawy jakości życia mieszkańców, jest jednym z najważniejszych celów rozwojowych. W ustaleniach Studium wskazano, że przestrzeń zamieszkiwania powinna być wyposażona w odpowiedni poziom usług, zieleni, przestrzeni publicznych. Oferta mieszkaniowa powinna być również wielokierunkowa, stąd też przypisanie poszczególnym obszarom zamieszkania określonych form zabudowy. Zróżnicowana tkanka mieszkaniowa, występująca na terenie miasta, nie powinna zatracić swej odrębności i indywidualności, która buduje tożsamość kulturową, urbanistyczną i architektoniczną miejsca. W ramach polityki mieszkaniowej ograniczono powstawanie nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę („greenfield”), skupiając się na przekształcaniu i uzupełnianiu zainwestowanych struktur przestrzennych miasta („brownfield”). W ramach Studium dążono także do zapewnienia zwartości wyznaczonym układom zabudowy. Istotnym w zakresie zapewnienia odpowiedniego poziomu życia mieszkańców jest ich wyposażenie w przestrzenie publiczne, integrujące i nadające tożsamości danemu miejscu. W związku z tym w ramach polityki przestrzeni publicznych wskazano pożądane kierunki rozwoju tych przestrzeni, zarówno w ramach przestrzeni ogólnomiejskich, ale i lokalnych przestrzeni publicznych. Właściwa jakość zamieszkiwania to także dostęp do komunikacji, infrastruktury technicznej. W związku z tym w Studium wskazano na konieczność polepszania dostępu do infrastruktury technicznej, szczególnie w zakresie kanalizacji. Istotnym elementem w zakresie przyjętych kierunków rozwoju jest polityka odnosząca się do zabytków i dziedzictwa

kulturowego. określająca pożądane kierunki i działania mające na celu: zachowanie istniejących i planowanych do ochrony budynków/obszarów, wkomponowanie zabytkowej zabudowy w nowoczesną strukturę miejską oraz rewaloryzację zabytków, która powinna wpływać na polepszenie jakości życia mieszkańców, stanowić atrakcyjne miejsca inwestowania, atrakcję turystyczną i kulturową miasta. Tak prowadzona polityka ma za zadanie ochronić zabytki i sprawić, że staną się one atrakcyjne i funkcjonalnie użyteczne. W przyjętej polityce miasta tereny zielone mają równoprawne znaczenie z terenami zainwestowanymi. Jednym z najważniejszych aspektów wpływających na postrzeganie miasta i jego funkcjonowanie, jest system transportu. Wprowadzenie zrównoważonej mobilności, polegającej na promowaniu niesamochodowego sposobu przemieszczania się po mieście (rowerem, pieszo, transportem zbiorowym), pociąga za sobą konieczność dużych inwestycji w zakresie infrastruktury pieszej i rowerowej, a także rozwoju transportu zbiorowego, dostosowanego do aktualnych potrzeb. W ramach Studium wskazuje się zarówno kierunki rozwoju systemu transportu samochodowego i konieczność powiązania Wałbrzycha z drogami o wysokiej klasie, co jest obecnie główną bolączką miasta, jak również wskazuje się na rozwój kolei, jako alternatywy dla samochodu, zarówno w relacjach w ramach Aglomeracji Wałbrzyskiej, jak i dalszych. W samym mieście przyjęto zasadę rozwoju infrastruktury pieszej i rowerowej, jako alternatywnej dla transportu samochodowego. Również system parkingowy ma zachęcać, szczególnie w obrębie centrum miasta, do ograniczenia poruszania się samochodem.

Przedstawione kierunki rozwoju przestrzennego Wałbrzycha jako wypadkowa potrzeb mieszkańców i uwarunkowań przestrzennych miasta starają się, w miarę możliwości, pokazać w kompleksowy sposób główne kierunki rozwoju miasta w poszczególnych aspektach m.in. mieszkaniowym, społeczno-gospodarczym, zieleni, przestrzeni publicznych. Przedstawione poszczególne założenia rozwoju miasta w różnych dziedzinach są ze sobą spójne i dają możliwość rozwoju dla Wałbrzycha, jako miasta innowacyjnego, przyjaznego do zamieszkania, bogatego kulturowo, z dużą ilością zieleni i przestrzeni rekreacyjnych.

11.4 PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ NA RZECZ OGRANICZENIA KONFLIKTÓW PRZESTRZENNYCH

W ramach tego celu w 2019 roku podjęto uchwały w sprawie przystąpienia do sporządzenia nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP) tj:

- Uchwała Nr XV/137/19 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 29 sierpnia 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru w rejonie ulic Sikorskiego i Niepodległości w Wałbrzychu,
- Uchwała Nr XII/105/19 z dnia 27 czerwca 2019 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego północno – zachodniej części obszaru Śródmieścia w Wałbrzychu.

Liczba uchwał ws. przystąpienia do sporządzenia nowych MPZP w 2019 r. : 2

Ponadto w 2019 r. uchwalano n/w miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- Uchwała Nr XVII/162/19 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 29 października 2019 r., w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego WSSE - w rejonie ulic Uczniowskiej i Stacyjnej w Wałbrzychu,
- Uchwała Nr XIX/188/19 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 19 grudnia 2019 r., w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru w rejonie ulicy Piasta w Wałbrzychu,
- Uchwała Nr XIX/189/19 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 19 grudnia 2019 r., w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru w rejonie ulicy Ratuszowej w

Wałbrzychu.

Liczba uchwał ws. przyjęcia MPZP w 2019 r. : 3

11.5 WDROŻENIE PROGRAMÓW: OGRODNIK MIEJSKI ORAZ ZIELONE HAŁDY 2020 (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)

Miernik realizacji zadania: Liczba pozytywnie zaopiniowanych projektów nasadzeń zieleni						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba projektów	23	15	15	9	9	15

Miernik realizacji zadania: Powierzchnia urządzonych nowych terenów zielonych						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Powierzchnia	8,2 ha	8,0 ha	8,0 ha	1,5 ha	1,5 ha	0,8 ha

W dniu 31 sierpnia 2017 roku Rada Miejska Wałbrzycha podjęła Uchwałę Nr XLVII/574/2017 w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w rejonie ulic Lubelskiej – Piotra Wysockiego w Wałbrzychu.

W 2018 roku zakończono realizację projektu pn. „Zagospodarowanie Parku w dzielnicy Rusinowa w Wałbrzychu na cele turystyczne w celu zmniejszenia oddziaływania na obszary cenne przyrodniczo”.

Celem projektu było wzmocnienie mechanizmów ochrony bioróżnorodności na terenie Parku im. I. Krasickiego w dzielnicy Rusinowa w Wałbrzychu.

W 2019 roku powstały łąki kwietne o pow. 10 tys. m², nasadzono 3 254 drzewa na terenach zieleni oraz sporządzono projekty skwerów : Plac Konstytucji 3 maja, Wojska Polskiego, Psiego Pola.

11.6 LIKWIDACJA BARIER ARCHITEKTONICZNYCH DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W BUDYNKACH UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Miernik realizacji zadania: Liczba obiektów użyteczności publicznej, w których dokonano likwidacji barier						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba obiektów	5	4	3	3	3	2

W roku 2019 w ramach przystosowywania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych zrealizowano 2 inwestycje, w tym 1 inwestycję ukończono i jedną przekazano do realizacji Miejskiego Zarządu Budynków Sp. z o.o.

Zakończono likwidację barier architektonicznych w 2 obiektach użyteczności publicznej, w tym:

- wykonanie robót remontowo-budowlanych, przystosowanie pomieszczeń dla osób niepełnosprawnych i chorych przewlekle (dla 30 osób) w Dziennym Domu Senior + przy ul. Niepodległości 78 w Wałbrzychu,
- budowa obiektów mieszkalnych przystosowanych dla osób niepełnosprawnych- rampa zewnętrzna, dźwig osobowy przy ul. Noworudzkiej 9, ul. Piłsudskiego 91, ul. Lelewela 1 i przy ul. Krętej 1 (zadanie przekazane do realizacji MZB).

W trakcie realizacji jest przebudowa budynku byłej szkoły na Dom Pomocy Społecznej przy ul. Andersa 162a w Wałbrzychu przystosowany dla osób niepełnosprawnych (dźwig osobowy). Przewidywany termin zakończenia zadania to 2020r.

– CEL 12. WYSOKI POZIOM ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW MIASTA

12.1 EDUKACJA EKOLOGICZNA MIESZKAŃCÓW MIASTA ORAZ PROMOWANIE DZIAŁAŃ PROEKOLOGICZNYCH

Miernik realizacji zadania: Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców miasta						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wartość wsparcia	48.552,58 zł	69.434,40 zł	88.743,70 zł	26.800,00 zł	0	17.008,00 zł

Zadanie edukacji mieszkańców realizowane było w okresie od 07.01.2019 do 16.12.2019 r. w ramach Umowy Dotacji Nr 092/D/EE/WB/2018 z dnia 24.07.2019 r. na kwotę 17 008,00 zł pn. Program edukacji ekologicznej mieszkańców pod hasłem: „**Małymi krokami o planetę dbamy**”.

Ideą programu edukacji ekologicznej pod hasłem: „Małymi krokami o planetę dbamy” było pokazanie mieszkańcom, że do ochrony środowiska, zasobów przyrody można przyczynić się podejmując drobne kroki, przemyślane decyzje zakupowe. Bycie eko nie jest już wyborem czy modą, ale obowiązkiem każdego człowieka. Warto zacząć od siebie. Nawet małymi krokami możemy zapewnić przyszłość naszej planecie i naszym dzieciom. Nie od dziś wiadomo, że niszczy Ziemię w niespotykanym tempie i na niespotykaną dotąd skalę. Czy zdołamy się opamiętać? Czy czeka nas ekozagłada? Zapowiedzi widać gołym okiem. Smog, zmiany klimatyczne, tony plastikowych śmieci. A przecież każdy z nas może zrobić coś, by ocalić planetę. Może to ostatni dzwonek na zmianę myślenia.

Poprzez program edukacyjny osiągnęliśmy zamierzony zarówno efekt ekologiczny jak i efekt rzeczowy. Efekt ekologiczny, to podniesienie świadomości ekologicznej ok. 100 tys. os., co zaprocentuje na pewno: ograniczeniem zanieczyszczania środowiska, zmniejszeniem ilości odpadów (poprzez świadome zakupy), wzrostem wiedzy i umiejętności w zakresie stosowania zasad przyczyniających się do ochrony środowiska, ograniczaniem zakupu foliowych toreb, umiejętnością ponownego wykorzystania produktu, wzrostem poczucia odpowiedzialności za środowisko. Efekt rzeczowy, to: zakup wiklinowych koszy wyposażeniem – 11 szt., zakup bambusowych ekologicznych słomek – 1000 szt., druk ulotki A3 – 2000 tys. szt., druk plakatów formacie A4 – 40 szt., ilość uczestników warsztatów, ilość zebranego sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Całkowity koszt zadania brutto wyniósł: 29.987,40 zł. Realizowany w ramach zadania

program miał zasięg lokalny i ukierunkowany był na obszar powiatu – Miasto Wałbrzych. Projektem objętych zostało ok. 100 tys. osób (dzieci, młodzież i dorośli mieszkańcy Wałbrzycha). Zadanie realizowane było przez pracowników Biura Infrastruktury i Nieruchomości, lokalne media oraz profesjonalną firmę-EKOSFERA Justyna Piwońska z/s w Lesznie - prowadzącą szkolenia i warsztaty z zakresu edukacji ekologicznej dzieci oraz dorosłych mieszkańców miasta Wałbrzycha.

W 2019 roku w ramach realizacji programu edukacji mieszkańców Wałbrzycha wykonano programy/aktywności :

1. Przeprowadzono warsztaty ekologiczne pod hasłem **"Małymi kroczkami o planetę dbamy"**:
  - a) w placówkach szkolnych, szkołach podstawowych (klasy III) na terenie miasta Wałbrzycha. Zajęciami objęto ok. 600 dzieci. Celem warsztatów było ugruntowanie wiedzy w zagadnieniach ekologicznych dotyczących obszarów: odpady, woda, energia, powietrze, zwierzęta, las i świadome zakupy. Zajęcia trwały pół godziny zegarowej. Prowadzone były w miesiącach po kwietniu do maja 2019 r.
  - b) w 11 siedzibach Rad Wspólnot Samorządowych na terenie miasta Wałbrzycha. Zajęcia odbyły się w formie wykładów, warsztatów kreatywnego wykorzystania odpadów. Czas trwania warsztatów: 90 min. Cele ogólne warsztatów: kształtowanie postawy proekologicznej oraz krzewienie świadomości ekologicznej, dostrzeganie zagrożeń ekologicznych; dostrzeganie konieczności dbania o środowisko naturalne i kształtowanie ekologicznego zachowania; wiedza, jak minimalizować ilość wytwarzanych odpadów przez racjonalne dokonywanie zakupów; wiedza, dlaczego podczas zakupów warto zwracać uwagę na rodzaj opakowania produktów; wiedza, jaki wpływ na ilość wytwarzanych odpadów komunalnych u źródła i na otaczające środowisko naturalne ma planowanie zakupów oraz rozważne ich dokonywanie.
  - c) w ramach organizowanych przez gminę spotkań obywatelskich tzw. Kawiarenek Obywatelskichostały przeprowadzone dwa spotkania z mieszkańcami. W Starej Kopalni mieszkańcy wysłuchali prelekcji „Małymi krokami o planetę dbamy” natomiast w kawiarni Zielona Sofa, tematem spotkania była idea „Zero Waste – kupuj z głową nie produkuj”. Uczestnicy wszystkich warsztatów wykonali kulę do kąpieliz naturalnych składników oraz uniwersalną pastę do czyszczenia. Warsztaty zostały przeprowadzane przez firmę EKOSFERA Justyna Piwońska posiadającą uprawnienia do wykonywania działalności polegającej na prowadzeniu zajęć edukacyjnych. Koszt prowadzonych zajęć zawiera koszt wszystkich materiałów niezbędnych do przeprowadzenia warsztatów (materiały piśmiennicze, karty pracy, artykuły kreatywne do zadań twórczych, przypinki). W celu utrwalenia ekologicznych postaw każdy uczestnik warsztatów otrzymał ekologiczną słomkę bambusową. 11 Rad Wspólnot Samorządowych (RWS) w których zostały przeprowadzone warsztaty otrzymały kosz wiklinowy z wyposażeniem.
2. **Przeprowadzono również akcję ekologiczną polegającą na zbiórce zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.** Zakres działań obejmował uruchomienie dwóch stacjonarnych punktów zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego na terenie miasta Wałbrzycha oraz indywidualne odbiory bezpośrednio z domu. Za oddane elektro – odpady każdy otrzymał drobny upominek w zależności od pory roku (świeże jabłka, notatniki, długopisy, wrzosa w doniczkach, czapki Mikołaja, słodycze, czekolady, bawełniane torby). Dodatkowo w ramach akcji została zaprojektowana i wydrukowana ulotka w formacie A3 dot. **„selektywnej zbiórki popiołu”** oraz wydrukowane zostały plakaty w formacie A4 informujące o miejscach oraz terminach przeprowadzenia warsztatów w RWS, które zostały rozwieszane na mieście oraz w siedzibach RWS. Ulotka przekazywana została zarządcy nieruchomości,

zamieszczona została na Facebooka, umieszczona została na tablicach informacyjnych oraz nagłośniona została w lokalnych mediach.

W 2020 r. planowane jest złożenie wniosku do WFOŚiGW. W ramach pozyskanych środków planuje się podjęcie kolejnych zintegrowanych działań mających na celu edukowanie mieszkańców Wałbrzycha w zakresie ograniczenia powstawania odpadów, ponownego wykorzystania i świadomych zakupów.

12.2 EDUKACJA MIESZKAŃCÓW MIASTA W ZAKRESIE NEGATYWNYCH DLA ŚRODOWISKA I ZDROWIA CZŁOWIEKA KONSEKWENCJI STOSOWANIA NIEWŁAŚCIWYCH ŹRÓDEŁ CIEPŁA W INDYWIDUALNYCH SYSTEMACH GRZEWCZYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba dotacji udzielonych przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców – modernizacja systemu ogrzewania						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba dotacji	142	110	0	295	83	282

Miernik realizacji zadania: Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców miasta – modernizacja systemu ogrzewania						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wartość wsparcia	556.355,42 zł	481.525,79 zł	0	1.304.964,01 zł	377.287,13zł	1.296.025,53zł

W Wałbrzychu od 2014 roku w ramach Programu Ograniczenia Niskiej Emisji i na podstawie Uchwały nr LXI/625/2014 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 15 maja 2014 roku w sprawie określenia zasad i trybu udzielenia dotacji celowej ze środków budżetu Gminy Wałbrzych na dofinansowanie kosztów zadań inwestycyjnych związanych z ograniczeniem niskiej emisji na terenie miasta Wałbrzycha Biuro Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej, Rolnictwa i Leśnictwa realizuje program dotacji udzielonych przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców – modernizacja systemu ogrzewania.

W roku 2019 r. dotacje na zmianę ogrzewania z węglowego na gazowe/elektryczne spotkały się z bardzo dużym zainteresowaniem mieszkańców Wałbrzycha. Wpłynęły 732 wnioski. Zawarto 282 umowy dotacji celowej związanej ze zmianą systemu ogrzewania, na łączną kwotę 1 296 025,53 zł.

– CEL 13. SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCA GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA MIASTA

13.1 PRZEBUDOWA SYSTEMÓW PRZESYŁU WODY

Zadanie zostało opisane w punkcie 13.2.

13.2 WYMIANY, PRZEBUDOWY I MODERNIZACJE SIECI WODOCIĄGOWYCH

Miernik realizacja zadania: Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci wodociągowych						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba kilometrów	1,903 km	3,920 km	1,242 km	3,852 km	5,7982 km	3,2299 km
Miernik realizacji zadania: Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci wodociągowych						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wartość inwestycji	1.041.480 zł	605.674 zł	1.337.700 zł	1.906.406 zł	4.984.816 zł	3.185.834 zł

Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji (WZWiK) w 2019 roku wyremontował/przebudował sieci wodociągowe:

- w rejonie ulic Siemiradzkiego i Niegolewskiego w Wałbrzychu o łącznej długości 1 069,89 m,
- w ul. Kamienieckiej w Wałbrzychu o długości 800 m,
- w ul. Garbarskiej w Wałbrzychu o długości 160m,

W 2019r. WZWiK wybudował 1200 m sieci wodociągowej w ul. Pułaskiego, Świerkowej, Osiedle Stare. Wartość robót budowlanych to 930 121,50zł.

Wartość inwestycji z zakresu budowy i modernizacji sieci wodociągowej w 2019 r. wyniosła łącznie 3 185 833,58 zł.

13.3 BUDOWA I MODERNIZACJE SIECI KANALIZACJI SANITARNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci kanalizacji sanitarnych						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba kilometrów	0,712 km	1,150 km	1,136 km	0,311 km	1,458 km	0,996 km
Miernik realizacji zadania: Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci kanalizacji sanitarnych						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wartość inwestycji	449.313 zł	1.644.441 zł	931.619 zł	381.322 zł	2.797.420 zł	2.217.055 zł
Miernik realizacji zadania: Stopień pokrycia miasta siecią kanalizacji sanitarnych						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stopień pokrycia	98%	98%	98%	98%	98%	98%

Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji (WZWik) w 2019 roku zakończył budowę sieci kanalizacji sanitarnej (termin realizacji 2017-2019):

- w ul. Siemiradzkiego i Niegolewskiego o łącznej długości 996,25 m.

Wartość robót budowlanych to 2 217 055,42 zł.

13.4 ZAKOŃCZENIE ODCIĘĆ KANALIZACJI DESZCZOWYCH OD KANALIZACJI SANITARNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba nieruchomości przyłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba nieruchomości	159	134	115	66	62	50

Zarząd Dróg, Komunikacji i Utrzymania Miasta przeprowadza kontrole stanu infrastruktury kanalizacyjnej. Na podstawie informacji uzyskanych od ZDKiUM o zlokalizowaniu nieruchomości, z których instalacje sanitarne wyprowadzone są bezpośrednio do kanalizacji deszczowej oraz po sprawdzeniu, że mają możliwość podłączenia do kanalizacji sanitarnej, przeprowadzane są postępowania administracyjne, których rezultatem jest wydanie decyzji administracyjnych.

W 2019 r. porządkowana była gospodarka ściekowa wzdłuż potoku Szczawnik (realizacja programu zarybienia przedmiotowego potoku) oraz w rejonie Lubiechowa, Poniatowa, a także w dzielnicy Konradów, Szczawienko oraz Rusinowa. Sprawdzano, czy właściciele nieruchomości wywiązują się z obowiązku gromadzenia nieczystości ciekłych w szczelnym zbiorniku bezodpływowym do czasu przyłączenia jej do sieci kanalizacji sanitarnej (udokumentowanie tej usługi poprzez okazanie odpowiedniej umowy i faktury).

Zostało wydanych 6 decyzji nakazujących właścicielom nieruchomości przyłączenie do sieci kanalizacji sanitarnej.

W 2019 r. do kanalizacji sanitarnej podłączonych zostało 50 nieruchomości, z czego 10, z których uprzednio odprowadzano ścieki do kanalizacji deszczowej.

13.5 PRZYGOTOWANIE KONCEPCJI PLANU OCHRONY WAŁBRZYCHA PRZED POWODZIĄ, W TYM PRZYGOTOWANIE I WDROŻENIE PROGRAMU MAŁEJ RETENCJI NA OBSZARZE MIASTA

Przedmiotowa koncepcja została opracowana i zatwierdzona przez Prezydenta Miasta Wałbrzycha. Ujęto w niej 7 zadań. Dla jednego zadania tj. „*Remont zbiornika wód opadowych, urządzeń hydrotechnicznych oraz rowów melioracyjnych na terenie Parku Miejskiego „Rusinowa” w Wałbrzychu*” został opracowany projekt budowlany.

Wartość kosztorysowa przedsięwzięcia – 323.187 zł (brutto).

Realizacja zadania planowana jest na rok 2020 r.

– CEL 14. SPRAWNY SYSTEM GOSPODAROWANIA ODPADAMI

14.1 ROZBUDOWA SYSTEMU GOSPODAROWANIA ODPADAMI

Miernik zadania: Udział odpadów zbieranych selektywnie w odpadach komunalnych wytworzonych						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Udział odpadów	24%	17%	17%	25%	27%	26%

Źródło: UM Wałbrzych

Miernik zadania: Udział gospodarstw domowych deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie gospodarstw domowych						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Udział gospodarstw domowych	89%	87%	87%	91%	86%	100%

Źródło: UM Wałbrzych

W 2019 r. gminny system gospodarowania odpadami komunalnymi funkcjonował jak w roku poprzednim, czyli kontynuowano odbiór odpadów z nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne (nieruchomości, na których prowadzona jest działalność gospodarcza, obiektów użyteczności publicznej, hoteli, szpitali, ogrodów działkowych i in.). Operatorem obsługującym system w 2019 r. była firma:

- do dnia 31.10.2019r. firma P. H.U. Komunalnik Sp. z o.o.
- od dnia 01.11.2019r. firma Alba Dolny Śląsk Sp. z o.o.

W dalszym ciągu prowadzone są działania zmierzające do zwiększenia efektywności systemu, m.in. poprzez wyszukiwanie właścicieli nieruchomości zobowiązanych do ponoszenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, którzy dotychczas nie złożyli stosownej deklaracji oraz prowadzone są kontrole prawidłowości zbierania odpadów komunalnych.

14.2 ZBUDOWANIE SPOŁECZEŃSTWA RECYKLINGU

W Polsce nie istnieją przepisy prawne, które nakazywałyby recykling plastiku. Miejski Zakład Usług Komunalnych w Wałbrzychu policzył, że na każde przyjęte 1000 ton odpadów przypada 310 ton plastiku. Dodatkowo firmy śmieciowe zaczęły odmawiać jego przyjmowania. By rozwiązać problem Prezydent Wałbrzycha Roman Szełemej jako pierwszy w Polsce zainicjował akcję **STOP-PLASTIK**, której ideą jest zmobilizowanie lokalnej społeczności i interesariuszy do ograniczenia zużycia plastiku. 1 maja 2019 roku wprowadzono całkowity zakaz używania jednorazowych plastikowych opakowań oraz naczyń i sztućców w instytucjach miejskich oraz na imprezach organizowanych przez miasto. Zakaz obejmuje również używanie jednorazowego plastiku w dotowanych z miejskiego budżetu przedsięwzięciach realizowanych przez podmioty zewnętrzne.

STOP-PLASTIK to nie tylko rygory i zakazy, także akcja edukacyjna. Inicjatywie towarzyszy logo oznaczające imprezy, na których nie ma plastiku. Na mieście pojawiły się plakaty oraz billboardy zachęcające mieszkańców do zmiany przyzwyczajeń. Z początkiem nowego roku szkolnego wszyscy wałbrzyscy pierwszoklasiści otrzymali od miasta ekologiczne bidony na napoje.

Akcja STOP-PLASTIK ma na celu zapobieganie negatywnemu wpływowi produktów z tworzyw sztucznych na środowisko naturalne i zdrowie człowieka.

14.3 WDROŻENIE PROGRAMÓW: 100% RECYKLINGU, WAŁBRZYCH BEZ AZBESTU DO 2020 ROKU ORAZ WAŁBRZYCH BEZ SKŁADOWISK (INNYCH NIŻ KOMUNALNE) – ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020

100 % recyklingu

W 2019 r. kontynuowano model systemu gospodarowania odpadami komunalnymi zakładający selektywną zbiórkę z podziałem na główne frakcje, takie jak: odpady zmieszane (pozostałe z wysegregowania innych frakcji), pozostałe odpady opakowaniowe, butelki PET, odpady opakowaniowe z papieru i tektury, odpady opakowaniowe ze szkła.

W dalszym ciągu selektywnie zbierano odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny – w ramach organizowanych akcji „Wywalamy graty z chaty” oraz w punktach selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

W 2019 r. na terenie miasta funkcjonowały dwa punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOKi) - przy ul. Beethovena i przy ul. Stacyjnej.

Udział procentowy odpadów wysegregowanych (zmieszanych odpadów opakowaniowych, opakowań z papieru i tektury, opakowań ze szkła, butelek PET, odpadów zielonych, odpadów wielkogabarytowych, zużytych opon i zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, a także popiołu) ze strumienia wytworzonych odpadów komunalnych w 2019 roku zmalał względem roku poprzedniego i kształtował się na poziomie 25,94 %.

Ilość odpadów komunalnych odebranych od właścicieli nieruchomości w 2018 r. i 2019r. przedstawia tabela poniżej

Kod odpadu	Rodzaj odpadu wg kodu	Ilość [Mg]	
		Odebrane od właścicieli z terenu nieruchomości	
		2018	2019
20 03 01	Nieselegowane (zmieszane) odpady komunalne	29 923,031	31 011,306
15 01 06	Zmieszane odpady opakowaniowe	3825,196	4 775,388
15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	1656,300	1 082,310
15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	1427,141	1 106,369
15 01 07	Opakowania ze szkła	1540,910	1 309,810
20 02 01	Odpady ulegające biodegradacji	681,600	805,886
20 01 36	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	1,980	1,580
20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	814,560	1 173,880
16 01 03	Zużyte opony	0,490	0,980

17 01 01	Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	–	7,640
20 01 32	Leki inne niż wymienione w 20 01 31	2,293	0,180
20 01 23*	Urządzenia zawierające freony	–	–
20 03 99	Odpady komunalne niewymienione w innych podgrupach	1 017,556	–
łącznie [Mg] łączna masa w/w odpadów komunalnych odebranych w ramach GSGOK**		40 891,057	41 871,529

**GSGOK – gminny system gospodarowania odpadami komunalnymi.

W latach kolejnych podejmowane będą dalsze działania promujące wśród mieszkańców właściwe postępowanie z odpadami komunalnymi, aby uzyskiwać wymagane przepisami prawa poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku odpadów innymi metodami oraz poziomy ograniczania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania.

„Wałbrzych bez azbestu do 2020 r.”

W 2019 Gmina Wałbrzych w związku z bardzo krótkim terminem rozliczenia dotacji – zadania „Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wałbrzych – etap 5”, wymaganym przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zrezygnowała z dotacji.

„Wałbrzych bez składowisk”

Program nie był realizowany w 2019 r.

– CEL 15. WYSOKA JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

15.1 REALIZACJA PROGRAMU OGRANICZENIA NISKIEJ EMISJI (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)

Miernik zadania: Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba budynków	4	5	1	4	2	1

W 2019 r. poddano termomodernizacji szklarnie na terenie Palmiarni. Wymieniono oszklenie i odnowiono konstrukcje, co pozwoliło na poprawę warunków cieplnych inwestycji. Wartość zrealizowanej inwestycji to **5 606 135,92 zł** (wartość robót budowlanych).

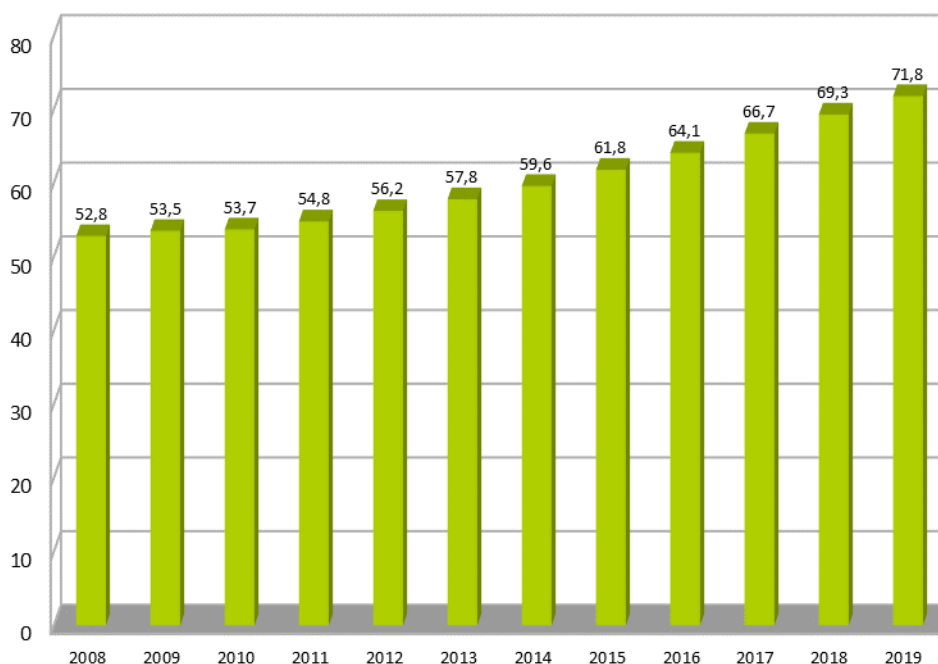
III. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA ROZWOJU MIASTA

W celu systematycznego monitorowania rozwoju miasta zaproponowano w *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do 2020* listę wskaźników, których wartość publikowana jest w ramach Banku Danych Lokalnych.

Wskaźnik 1

Wskaźnik 1. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	52,8	53,5	53,7	54,8	56,2	57,8	59,6	61,8	64,1	66,7	69,3	71,8	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					57,6	59,8	62,5	65,4	68,2	71,1	73,9	76,6	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					55,7	57,8	60,1	62,6	65,3	68,1	70,1	73	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					54,6	56,1	58,1	60,1	62,8	65,3	67,7	69,8	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)		↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	...

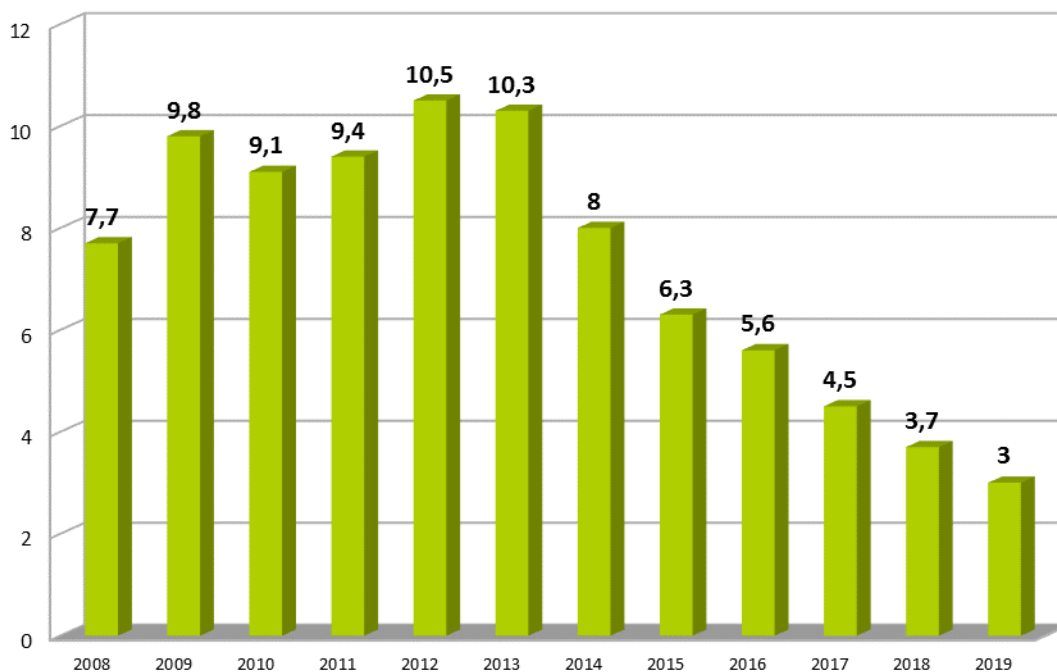
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 2

Wskaźnik 2. Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	7,7	9,8	9,1	9,4	10,5	10,3	8,0	6,3	5,6	4,5	3,7	3,0	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					10,5	10,3	8,0	6,3	5,6	4,5	3,8	3,3	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					7,1	6,9	5,5	4,4	3,9	3,2	2,9	2,5	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					4,7	4,6	3,6	3,0	2,6	2,1	1,9	1,7	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni=100)		↗	↘	↘	↘	↘	↘	↘	↘	↘	↘	↘	...

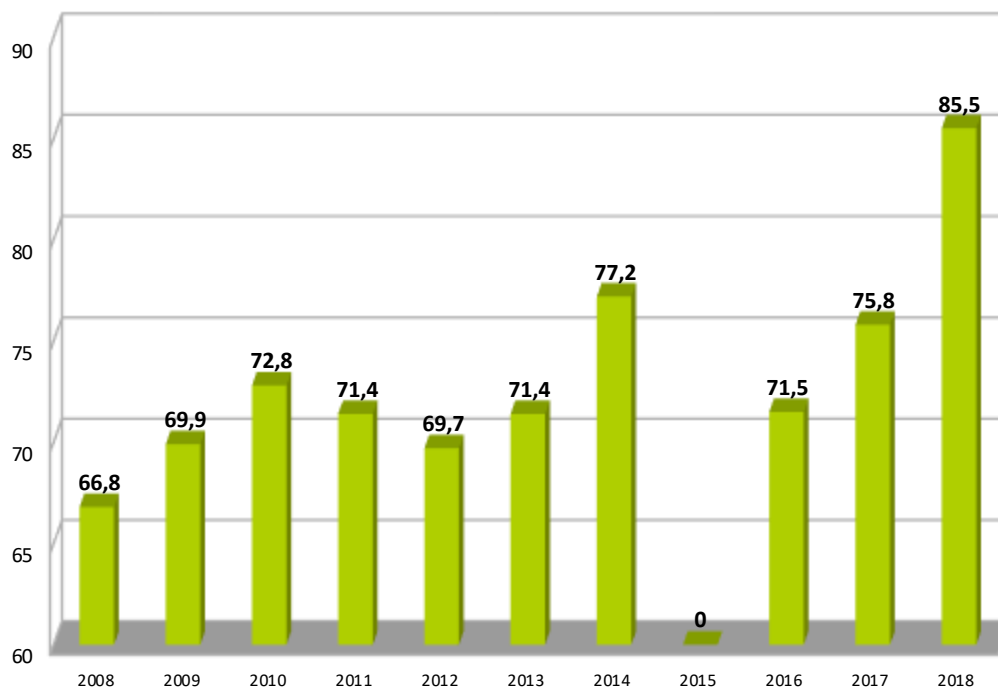
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 3

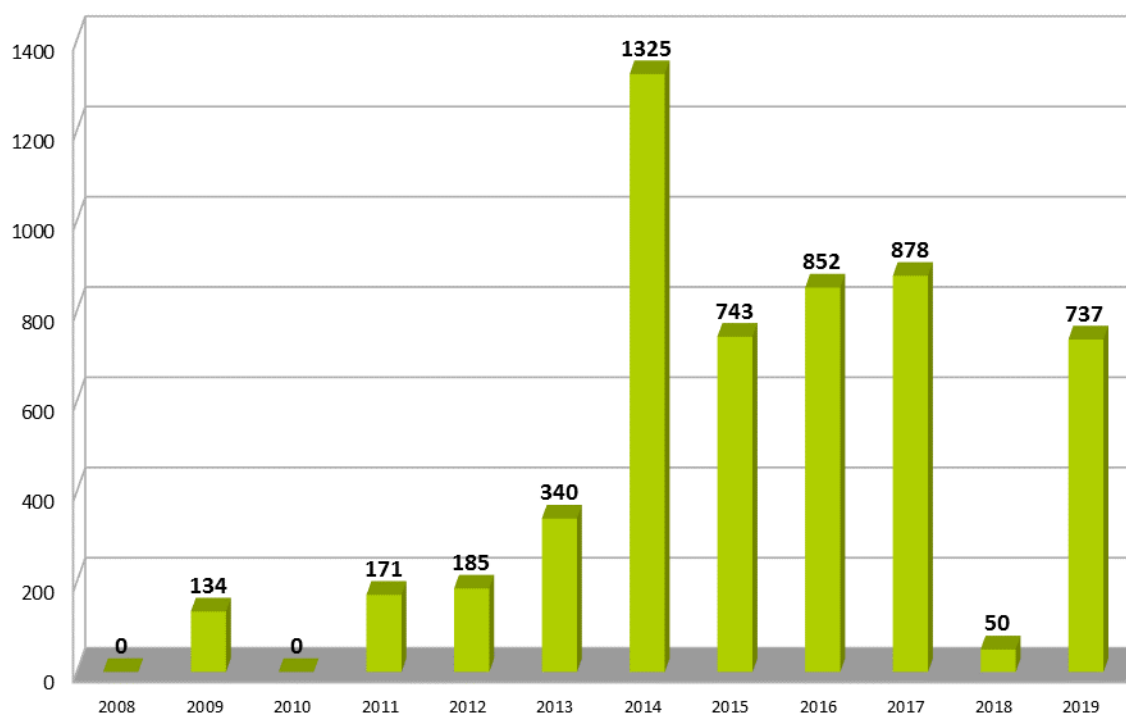
Wskaźnik 3. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (w %)													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	66,8	69,9	72,8	71,4	69,7	71,4	77,2	bd	71,5	75,8	85,5	...	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					90,3	93,0	105,0	bd	98,3	98,1	103,2	...	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					82,4	85,4	92,8	bd	87,5	91,8	96,5	...	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					69,7	71,4	77,2	bd	71,5	75,8	83,5	...	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↘	↗	↗	-	↘	↗	↗	...	...

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 4

Wskaźnik 4. Uczestnicy imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	134	bd	171	185	340	1 325	743	852	878	50	737	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					1 515	1 546	1 591	1 423	1 463	1 765	1 647	1 740	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					826	735	1 129	972	924	1 182	954	1 080	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					185	268	608	609	354	697	50	737	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↘	↗	↗	↘	↗	...

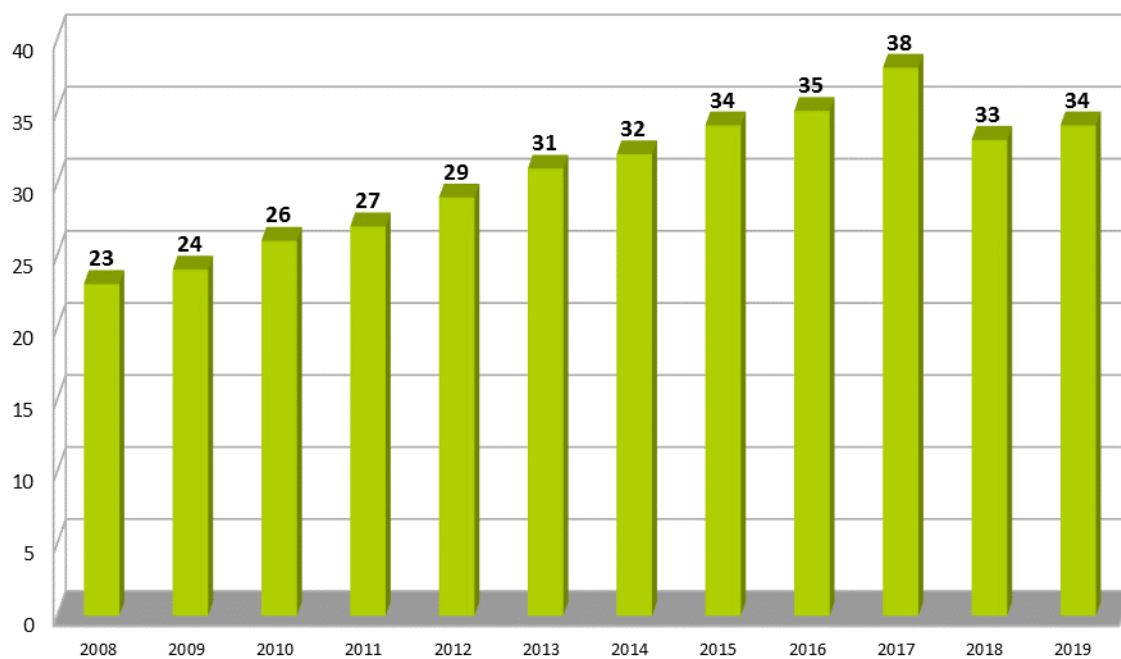

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 5

Wskaźnik 5. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. mieszkańców													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	23	24	26	27	29	31	32	34	35	38	33	34	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					44	47	50	54	56	59	56	59	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					35	37	39	41	42	45	40	41	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					28	29	31	32	33	35	30	30	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	↘	↗	...

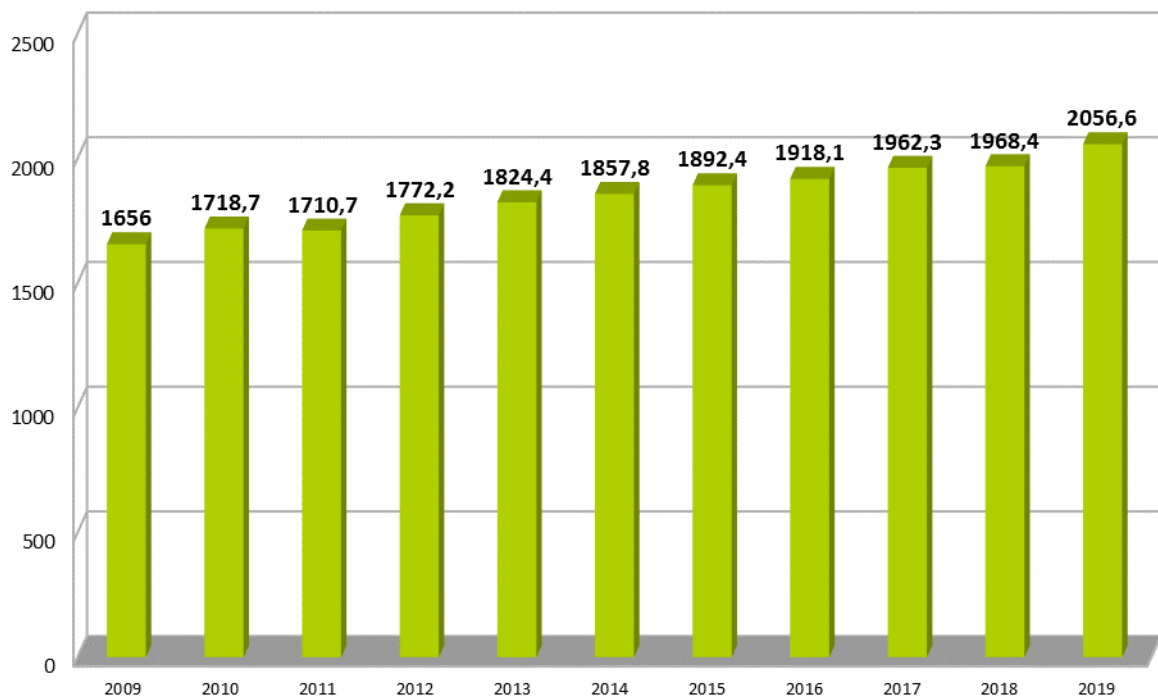
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 6

Wskaźnik 6. Liczba podmiotów gospodarczych (mikroprzedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym												
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	1 656,0	1 718,7	1 710,7	1 772,2	1 824,4	1 857,8	1 892,4	1 918,1	1 962,3	1 968,4	2 056,6
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					2 492,3	2 600,0	2 673,3	2 780,9	2 898,4	3 036,3	3 131,8	3 159,6
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					2 000,3	2 069,0	2 107,9	2 169,5	2 221,6	2 282	2 318	2 383,3
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					1 479,7	1 515,3	1 540,2	1 568,7	1 602,8	1 635,6	1 689,2	1 679,9
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗

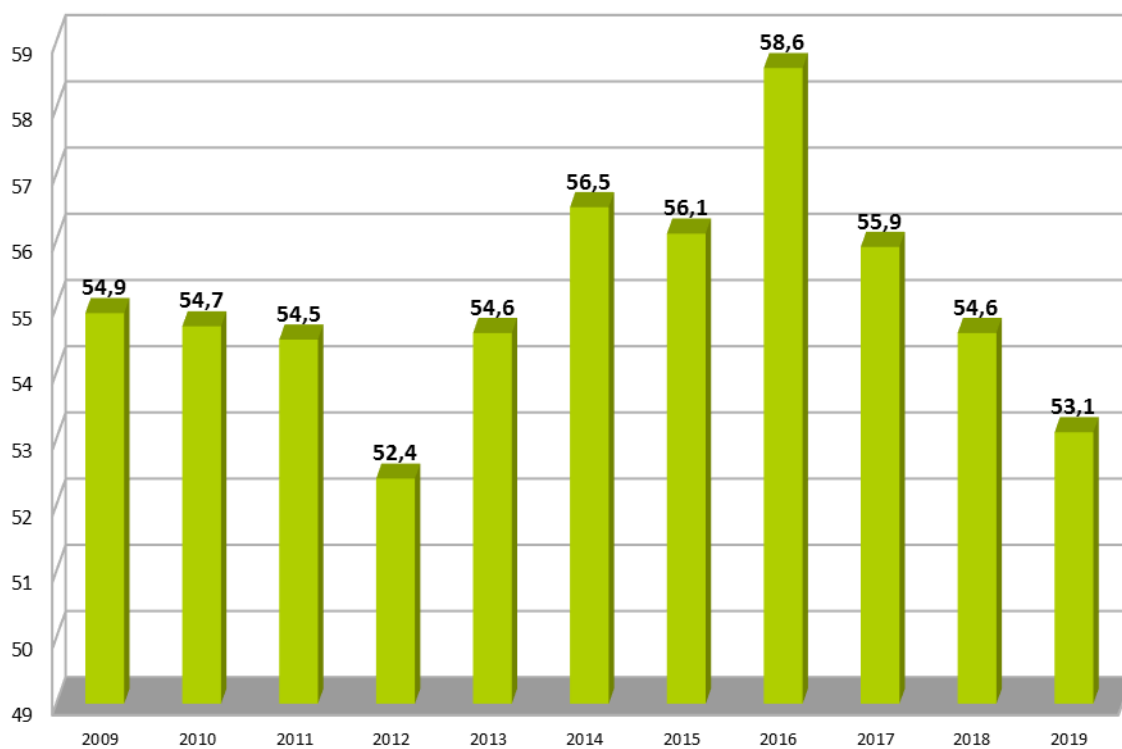
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 7

Wskaźnik 7. Liczba podmiotów gospodarczych (małych przedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	54,9	54,7	54,5	52,4	54,6	56,5	56,1	58,6	55,9	54,6	53,1	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					73,7	76,0	78,7	78,9	80,0	81,0	80,5	78,5	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					57,2	57,6	58,7	59,2	61,2	62,0	62,4	60,4	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					43,1	42,4	42,6	43,1	46,8	49,4	50,6	46,9	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha(rok poprzedni =100)					↘	↗	↗	↘	↗	↘	↘	↘	...

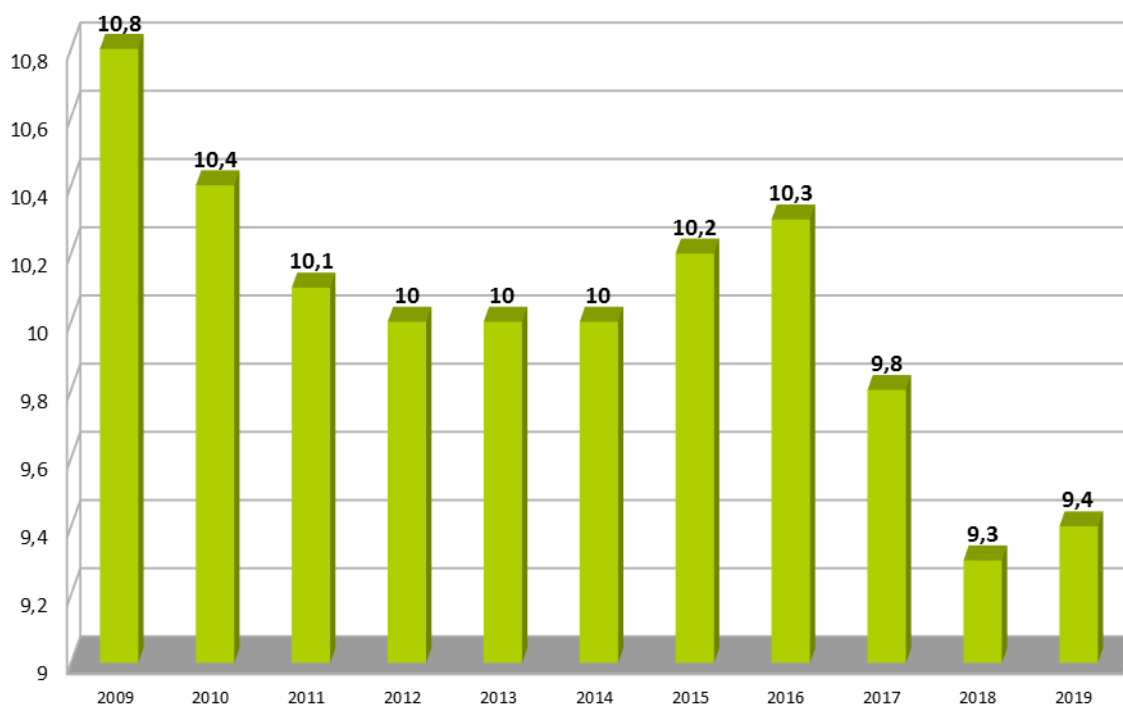
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 8

Wskaźnik 8. Liczba podmiotów gospodarczych (średnich przedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	10,8	10,4	10,1	10,0	10,0	10,0	10,2	10,3	9,8	9,3	9,4	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					17,4	17,8	17,9	17,1	17,3	17,2	17,4	16,9	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					13,7	14,0	14,0	14,0	14,2	14	14,2	13,9	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					10,0	10,0	10,0	10,2	10,3	9,8	9,3	9,4	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)		↘	-	-	↗	↗	↘	↘	↘	↗	↗	↗	...

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

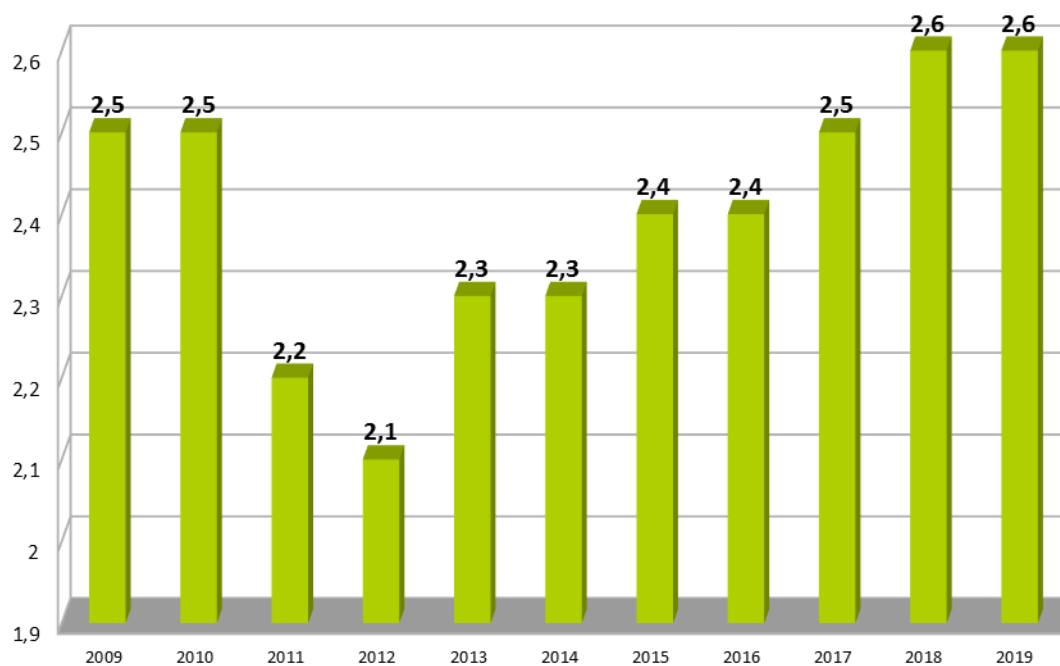

Wskaźnik 9

Wskaźnik 9. Liczba podmiotów gospodarczych (dużych przedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	2,5	2,5	2,2	2,1	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					3,9	4,0	3,9	4,0	4,1	4,2	4,0	4,0	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					2,7	2,7	2,7	2,8	2,9	3	3,1	3,2	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					1,7	1,8	1,8	1,8	1,7	1,9	2,2	2,5	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↘	↗	-	↗	-	↗	↗	-	...

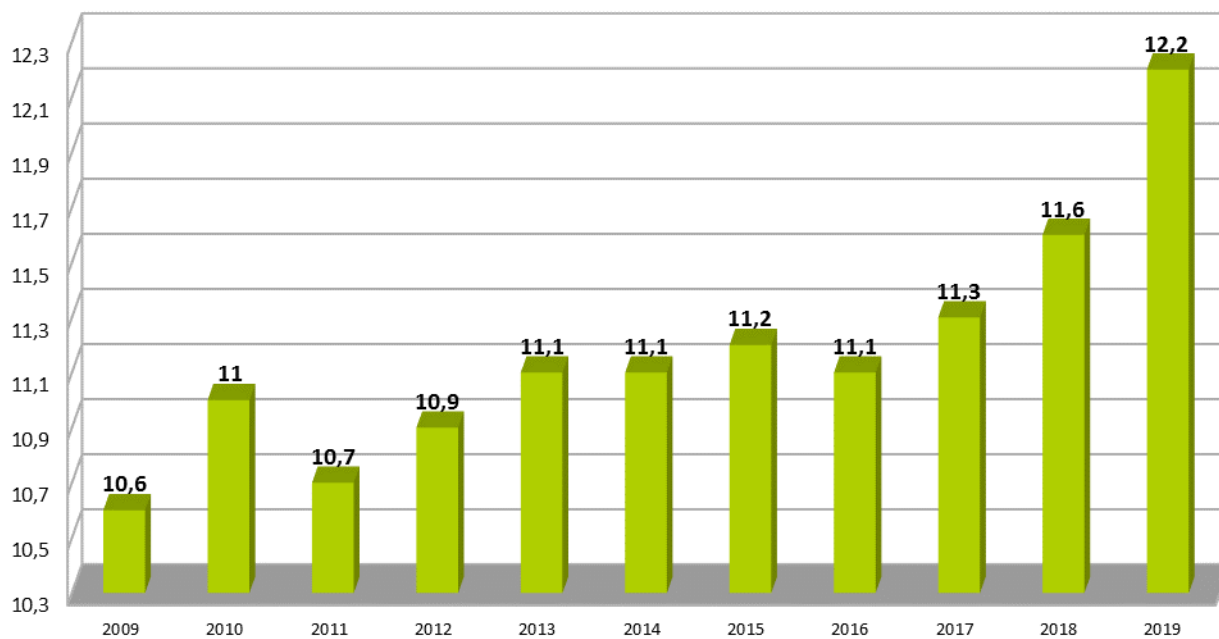
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 10

Wskaźnik 10. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	10,6	11,0	10,7	10,9	11,1	11,1	11,2	11,1	11,3	11,6	12,2	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					17,1	17,6	17,7	18,0	18,3	18,9	19,9	19,5	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					13,9	14,2	14,2	14,4	14,5	14,7	15,4	15,6	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					10,9	11,1	11,1	11,2	11,1	11,3	11,6	12,2	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	-	↗	↘	↗	↗	↗	...

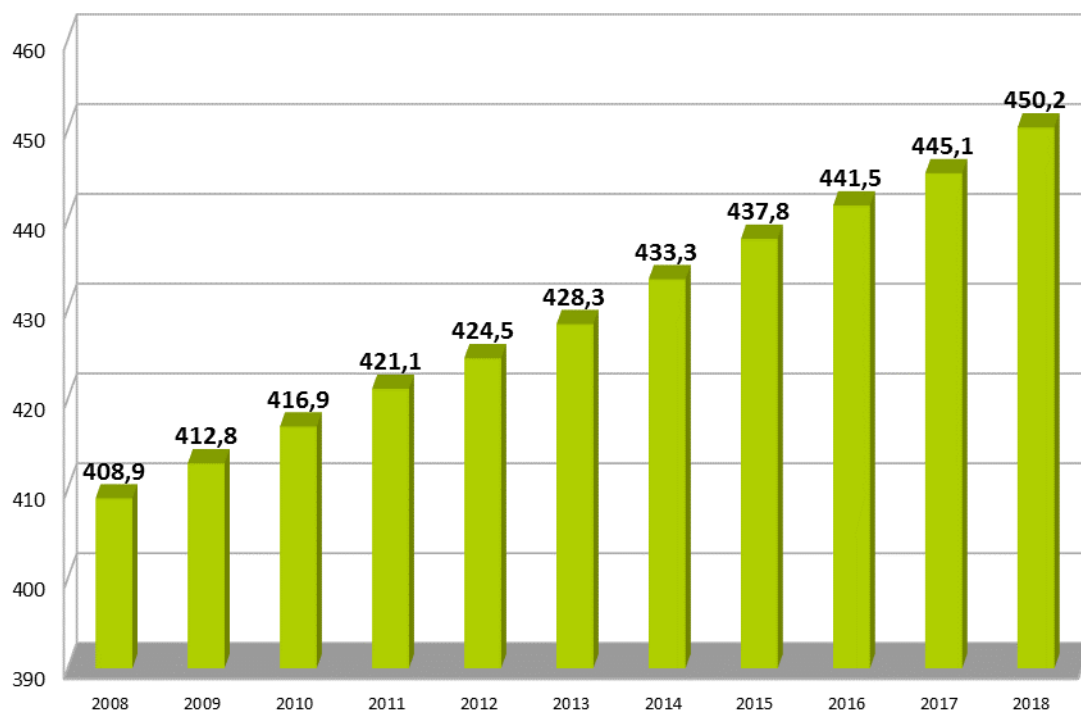
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 11

Wskaźnik 11. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	408,9	412,8	416,9	421,1	424,5	428,3	433,3	437,8	441,5	445,1	450,2	...	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					447,6	459,2	466,6	476,0	487,7	509,7	513,6	...	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					415,8	421,7	426,8	432,1	437,2	442,9	450	...	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					384,0	390,0	394,4	398,9	402,8	405,7	410,9	...	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	...	...

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

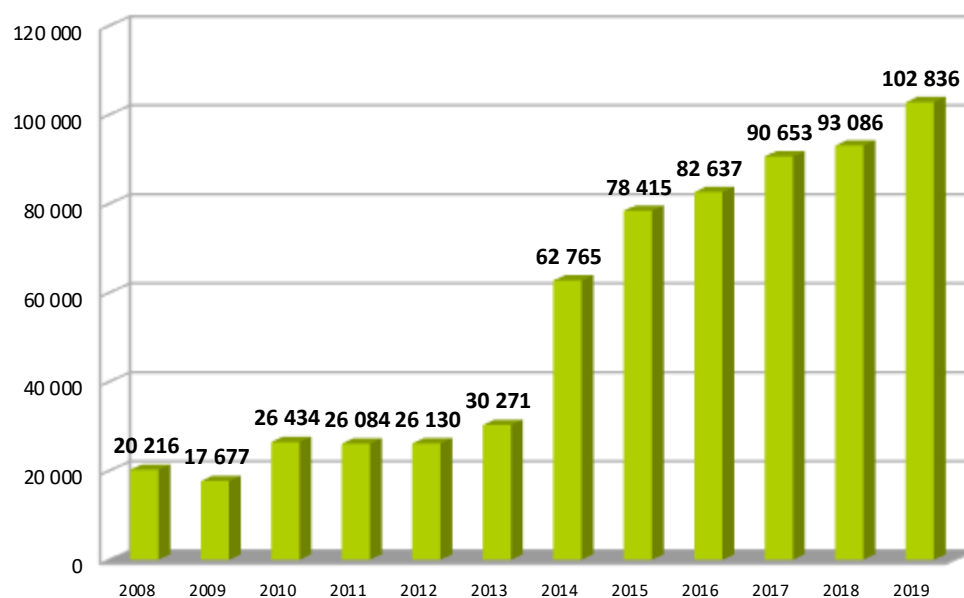

Wskaźnik 12

Wskaźnik 12. Liczba udzielonych noclegów rezydentom (przez obiekty hotelowe)													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	20 216	17 677	26 434	26 084	26 130	30 271	62 765	78 415	82 637	90 653	93 086	102 836	...
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					724 496	743 294	860 167	1 026 639	1 057 645	1 038 966	1 129 668	1 220 747	...
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					178 422	184 081	217 000	256 731	276 926	280 050	359 916,3	390 268	...
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					26 130	30 271	38 711	38 680	53 283	62 339	83 905	100 034	...
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	...

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych

Od 2015 roku danych do poziomu poszczególnych miast. Dane zbierane są do poziomu miast na prawach powiatu.

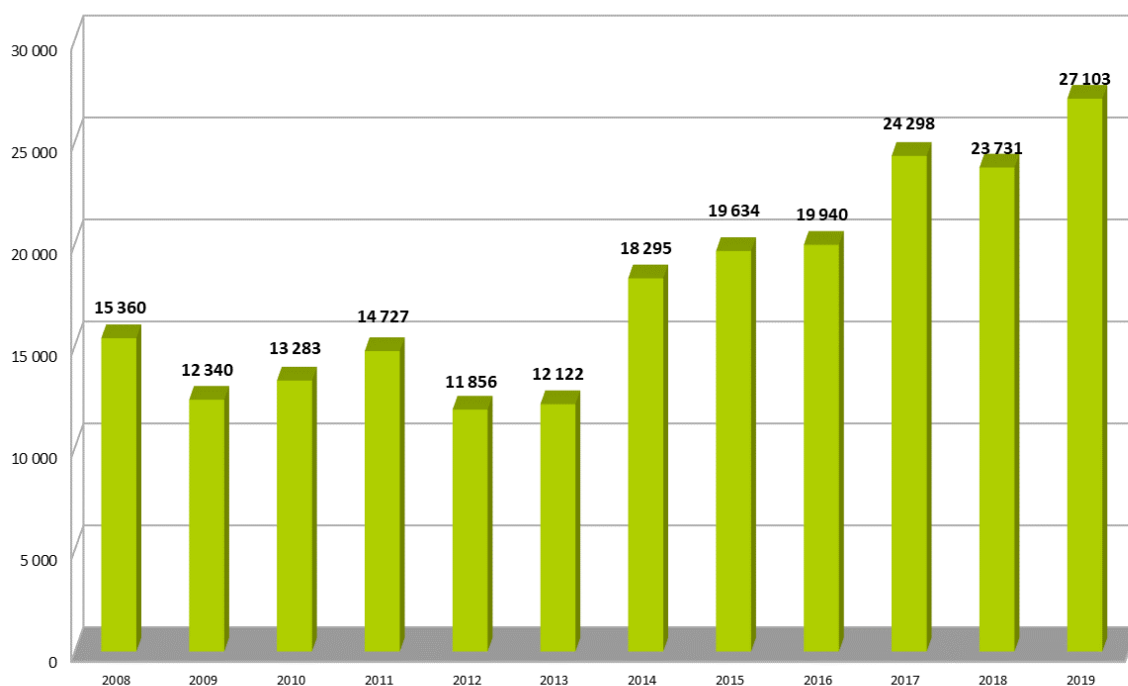

Wskaźnik 13

Wskaźnik 13. Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym (przez obiekty hotelowe)												
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	15 360	12 340	13 283	14 727	11 856	12 122	18 295	19 634	19 940	24 298	23 731	27 103
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					437 130	451 441	508 798	511 936	652 821	665 822	657 710	735 946
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					106 951	138 441	152 117	152 128	192 402	200 295	202 115	217 991
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					3 162	12 122	18 295	19 634	19 940	24 298	23 731	27 103
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	↘	↗

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych,

Od 2015 roku danych do poziomu poszczególnych miast. Dane zbierane są do poziomu miast na prawach powiatu.

IV. PODSUMOWANIE

Raport z realizacji Strategii zawiera działania zrealizowane w 2019 roku, uzyskane od wszystkich podmiotów realizujących zapisy Strategii. Wartości wskaźników monitorowania miasta uzyskane są z Banku Danych Lokalnych.

W badanym okresie niekorzystnie kształtowała się wartość wskaźnika obciążenia demograficznego (Wskaźnik 1), co związane jest ze starzeniem się miasta, czyli większym odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym. Jest to jednak tendencja dotycząca nie tylko Wałbrzycha, ale większości miast Dolnego Śląska porównywanych z Wałbrzychem tj. Wrocławia, Lubina, Jeleniej Góry i Legnicy.

Generalnie jednak w 2019 roku zauważalny jest wzrost przedsiębiorczości w Wałbrzychu, gdyż wzrosła liczba mikroprzedsiębiorstw zatrudniających do 9 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 6) oraz liczba średnich przedsiębiorstw zatrudniających od 50 do 249 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 8). Wystąpił również wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 10). Choć nadal jest to minimalna wartość wśród największych miast Dolnego Śląska. Niekorzystnie kształtuje się liczba małych przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 7), która od 2017 roku ciągle maleje. Minimalny wzrost odnotował wskaźnik liczby średnich przedsiębiorstw zatrudniających od 50 do 249 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 8).

W 2019 roku zmniejszył się udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 2), jest to pozytywna tendencja występująca we wszystkich porównywanych miastach, jednak jest to wartość nadal przekraczająca średnią wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska.

Zwiększył się o nieco ponad 10% odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (Wskaźnik 3).

W 2019r. w Wałbrzychu nastąpił wzrost liczby uczestników imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w stosunku do roku poprzedniego (Wskaźnik 4), jednak jest to wartość mniejsza w stosunku do lat 2014-2017.

Utrzymuje się tendencja wzrostowa liczby mieszkań na 1000 mieszkańców (Wskaźnik 11) i jest minimalnie wyższa od średniej wartości wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska.

Zwiększyła się o ponad 12% w stosunku do danych z roku poprzedniego liczba noclegów udzielonych turystom zagranicznym (nierezydentom) przez obiekty hotelowe (Wskaźnik 13) oraz o prawie 10% zwiększyła się liczba noclegów udzielonych rezydentom przez obiekty hotelowe (Wskaźnik 12.) W omawianym okresie nieznacznie wzrosła liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. mieszkańców (Wskaźnik 5).

Wartości większości wskaźników monitorowania miasta w 2019 roku ukazują pozytywny trend rozwoju miasta. Mimo korzystnej tendencji mierzonych wskaźników należy jednak zauważyć, że wartości 4 wskaźników spośród 13 osiągają wartości najmniej korzystne wśród największych miast Dolnego Śląska porównywanych z Wałbrzychem (Wrocław, Legnica, Lubin, Jelenia Góra).

Coraz bardziej aktywna polityka społeczno – gospodarcza Gminy Wałbrzych daje szanse oraz ogromne możliwości dalszego rozwoju miasta, co pozwoli na to, aby Wałbrzych stał się miejscem zarówno atrakcyjnym pod względem turystycznym, mieszkaniowym oraz zawodowym.

V. KOORDYNATORZY ZADAŃ STRATEGICZNYCH

Lp.	Koordynator	Zadanie	Mierniki	Mierniki na 2019 rok
1.	Biuro Zarządzania Strategicznego, Nadzoru Właścicielskiego, Funduszy Europejskich i Rozwoju Gospodarczego	1.1 Poszukiwanie inwestorów	Liczba nowych i/lub utrzymanych miejsc pracy w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”	Liczba nowych i/lub utrzymanych miejsc pracy w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”
			Liczba nowych zezwoleń w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”	Liczba nowych zezwoleń w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”
			Wartość nakładów inwestycyjnych w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”	Wartość nakładów inwestycyjnych w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”
		1.2 Opracowanie koncepcji inteligentnej specjalizacji miasta	Opracowana koncepcja inteligentnej specjalizacji miasta	Opracowana koncepcja inteligentnej specjalizacji miasta
		1.3 Aktywny udział w wymianie know-how (wzajemne uczenie się, przekazywanie doświadczeń i dobrych praktyk podczas konferencji, kongresów, debat i innych spotkań)	Liczba zorganizowanych i/lub odbytych konferencji, kongresów, debat i innych spotkań w ramach wymiany know-how	Liczba zorganizowanych i/lub odbytych konferencji, kongresów, debat i innych spotkań w ramach wymiany know-how
		1.5 Realizacja programu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) Aglomeracji Wałbrzyskiej	Powierzchnia terenów inwestycyjnych w granicach administracyjnych miasta	Powierzchnia terenów inwestycyjnych w granicach administracyjnych miasta
			Liczba zrealizowanych inwestycji zaplanowanych w ramach ZIT AW (odnoszących się do miasta Wałbrzycha)	Liczba zrealizowanych inwestycji zaplanowanych w ramach ZIT AW (odnoszących się do miasta Wałbrzycha)
		2.1 Weryfikacja aktualnego systemu zachęt i ułatwień dla podejmowania działalności gospodarczej i stworzenie programu wsparcia rozwoju przedsiębiorczości	Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców
2.3 Promowanie i rozwój sieci współpracy przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu (IOB)	Liczba zawartych porozumień o współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i instytucjami otoczenia biznesu (IOB)	Liczba zawartych porozumień o współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i instytucjami otoczenia biznesu (IOB)		

2.	Biuro Rewitalizacji i Planowania Przestrzennego	11.1 Rewitalizacja śródmieścia oraz kontynuacja rewitalizacji innych dzielnic miasta	Liczba obiektów objętych programem rewitalizacji	Liczba obiektów objętych programem rewitalizacji
			Wartość inwestycji z zakresu rewitalizacji poszczególnych dzielnic miasta	Wartość inwestycji z zakresu rewitalizacji poszczególnych dzielnic miasta
		11.3 Racjonalizacja struktury funkcjonalno-przestrzennej (dostosowanie do obowiązujących realiów społeczno-gospodarczych ze szczególnym uwzględnieniem rezerw pod rozwój terenów mieszkaniowych)		
		11.4 Podejmowanie działań na rzecz ograniczenia konfliktów przestrzennych		
3.	Biuro Infrastruktury i Nieruchomości	1.4 Przygotowanie i sprzedaż nieruchomości stanowiących własność Gminy Wałbrzych, objętych WSSE „INVEST-PARK” z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-usługową	Wartość sprzedaży nieruchomości stanowiących własność Gminy Wałbrzych, objętych WSSE „INVEST-PARK” z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-usługową	Wartość sprzedaży nieruchomości stanowiących własność Gminy Wałbrzych, objętych WSSE „INVEST-PARK” z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-usługową
		13.4 Zakończenie odcięć kanalizacji deszczowych od kanalizacji sanitarnych		Liczba nieruchomości przyłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej
		14.1 Rozbudowa systemu gospodarowania odpadami	Udział odpadów zbieranych selektywnie w odpadach komunalnych wytworzonych	Udział odpadów zbieranych selektywnie w odpadach komunalnych wytworzonych
		14.2 Zbudowanie społeczeństwa recyklingu	Udział gospodarstw domowych deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie gospodarstw domowych	Udział gospodarstw domowych deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie gospodarstw domowych
		14.3 Wdrożenie programów: <i>100% recyklingu, Wałbrzych bez azbestu do 2020 roku oraz Wałbrzych bez składowisk</i> (innych niż komunalne) – zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020)	Wartość wydatków związanych z utrzymaniem czystości w mieście i obiektach użyteczności publicznej	
4.	Biuro Lokalowe	2.2 Udostępnianie na preferencyjnych warunkach	Liczba lokali użytkowych z przeznaczeniem do	Liczba lokali użytkowych przeznaczonych do

		lokali użytkowych z przeznaczeniem do prowadzenia działalności gospodarczej	prowadzenia działalności gospodarczej udostępnionych na preferencyjnych warunków	prowadzenia działalności gospodarczej oddanych w najem na preferencyjnych warunkach
				Średnia liczba lokali użytkowych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej na preferencyjnych warunkach
		10.3 Budowa mieszkań komunalnych	Liczba nowych mieszkań komunalnych oddanych do użytku	Liczba nowych mieszkań komunalnych oddanych do użytku
5.	Biuro Promocji Miasta	3.1 Udostępnienie turystyczne oraz rozwijanie oferty turystycznej obiektu „Stara Kopalnia” -zadanie przekazane do BEKS	Liczba turystów odwiedzających najważniejsze obiekty turystyczne miasta (np. Zamek Książ, Stara Kopalnia)	Liczba turystów odwiedzających Starą Kopalnię
		3.2 Promocja i kreowanie pozytywnego wizerunku miasta	Liczba zorganizowanych i/lub odbytych imprez promujących miasto Wałbrzych (np. udział w targach turystycznych)	Liczba zorganizowanych i/lub odbytych imprez promujących miasto Wałbrzych (np. udział w targach turystycznych)
		3.3 Zdefiniowanie, rozwój oraz promowanie produktów turystycznych miasta (wiodącego oraz towarzyszących)	Liczba zdefiniowanych produktów turystycznych miasta	Liczba zdefiniowanych produktów turystycznych miasta
		3.4 Rozwój oferty turystyki aktywnej, kulturowej, biznesowej i postindustrialnej -zadanie przekazane do BEKS	Liczba udzielonych noclegów w obiektach hotelowych	Liczba udzielonych noclegów w obiektach hotelowych
		3.5 Rewitalizacja szlaków turystycznych i rozwój turystyki pieszej -zadanie przekazane do BEKS	Liczba oddanych kilometrów nowych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych	Liczba kilometrów oddanych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych
		3.6 Podjęcie i intensyfikacja współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami na rzecz rozwoju turystyki i kultury -zadanie przekazane do BEKS	Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w projektach z zakresu rozwoju turystyki	Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w projektach z zakresu rozwoju turystyki i kultury
			Liczba zrealizowanych projektów z zakresu rozwoju turystyki współfinansowanych ze	

			środków Unii Europejskiej	
			Wartość zrealizowanych projektów z zakresu rozwoju turystyki współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej	
			Popularność LOT AW w mediach społecznościowych (mierzona np. liczbą dodanych znajomych na facebook-u)	
			Liczba wejść na stronę internetową Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej w Wałbrzychu Liczba nowych obiektów obsługujących ruch turystyczny (np. hotele, restauracje itp.)	
		3.7 Aktywizacja centrum miasta -zadanie przekazane do BEKS	Popularność Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej w Wałbrzychu w mediach społecznościowych (mierzona np. liczbą zgłaszających się turystów, liczbą udzielonych informacji)	Liczba osób odwiedzających Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej
		8.1 Opracowanie i realizacja koncepcji funkcjonowanie Muzeum w Wałbrzychu (w tym modernizacja infrastruktury)	Liczba zorganizowanych imprez sportowych i kulturalnych Liczba uczestników zorganizowanych przez miasto imprez sportowych i kulturalnych	Ilość osób odwiedzających Muzeum w ciągu roku
		8.2 Budowa kompleksu sportowego przy ul. Chopina (Nowe Miasto)		Powierzchnia nowych i\lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury sportowej i kulturalnej
		8.3 Zagospodarowanie stadionu przy ul. Sportowej na centrum sportów motorowych (Sobięcín)	Widzowie w kinach na 1000 mieszkańców Widzowie w teatrach na 1000 mieszkańców	
		8.4 Wsparcie miasta dla tworzenia infrastruktury kulturalnej w Śródmieściu (galerie sprzedażne, galerie sztuki)	Widzowie w muzeach na 10 tys. mieszkańców Uczestnicy imprez organizowanych przez	Wysokość środków finansowych przeznaczonych na utworzenie lub modernizację obiektów infrastruktury kulturalnej w Śródmieściu (galerie

			domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców	sprzedażne, galerie sztuki)
		8.5 Modernizacja funkcjonowania instytucji kultury (m. in. wyposażenie w nowoczesny sprzęt oraz szkolenia pracowników)	Czytelnicy bibliotek na 1000 ludności	Wysokość środków finansowych przeznaczonych na modernizację funkcjonowania instytucji kultury
		8.6 Ułatwienie dostępu mieszkańcom do atrakcyjnych obszarów rekreacyjnych	Powierzchnia nowych i/lub zmodernizowanych miejsc rekreacji i aktywnego wypoczynku	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury sportowej i kulturalnej
			Liczba nowych i/lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury sportowej i kulturalnej	
			Wartość inwestycji związanych z budową nowych i/lub modernizacją obiektów infrastruktury sportowej i kulturalnej.	
6	Biuro Zdrowia i Spraw Społecznych	5.2 Rozwój przedsiębiorczości społecznej		Stopa bezrobocia
		5.3 Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych		Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP
		6.3 Profilaktyka i promocja zdrowia	Liczba zorganizowanych i przeprowadzonych akcji i/lub programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia	Liczba zorganizowanych i przeprowadzonych akcji i/lub programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia
		6.4 Realizacja programów wsparcia rodzin z osobą niepełnosprawną i przewlekle chorą oraz form pomocy dla osób niepełnosprawnych	Liczba obiektów użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	Liczba osób korzystająca z programu
		7.1 Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi	Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w realizacji zadań własnych gminy	Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w realizacji zadań własnych gminy
			Liczba organizacji pozarządowych współpracujących z Urzędem Miejskim w Wałbrzychu	

		7.6 Tworzenie nowych i rozwój istniejących organizacji pozarządowych	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. mieszkańców	Liczba nowo powstałych organizacji
		7.7. Animacja wałbrzyskich środowisk lokalnych	Liczba uczestników konsultacji społecznych	
			Liczba prowadzonych konsultacji społecznych	Liczba prowadzonych konsultacji społecznych
		7.8 Wyszukiwanie i wsparcie liderów lokalnych		
		7.9 Rozwój samoorganizacji mieszkańców Wałbrzycha	Frekwencja w wyborach	
		7.10 Tworzenie warunków do aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami jako podstawy integracji społecznej		Liczba osób korzystająca z Centrum Integracji.
		7.11 Realizacja kampanii społecznych na rzecz praw osób niepełnosprawnych		Liczba zrealizowanych kampanii społecznych.
		8.7 Utworzenie Galerii prac osób z niepełnosprawnościami		Liczba zorganizowanych wystaw.
		8.8 Utworzenie Centrum Integracji Osób Niepełnosprawnych		Liczba osób korzystająca z Centrum.
		10.1 Rozszerzenie sieci ośrodków wsparcia dziennego	Liczba zrealizowanych programów wsparcia rodzin młodych wielodzietnych	Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na utrzymanie ośrodków wsparcia dziennego.
		10.2 Budowa osiedla seniora i młodego pokolenia		
		10.5 Rozszerzenie działalności ŚDS dla osób z zaburzeniami psychicznymi		Liczba osób korzystająca z zajęć w Środowiskowym Domu Samopomocy.
7.	Zarząd Dróg, Komunikacji i Utrzymania Miasta	4.1 Opracowanie i wdrożenie kompleksowej koncepcji rozwoju infrastruktury drogowej w oparciu o kierunki rozwoju funkcjonalno-przestrzennego miasta	Skrócenie czasu przejazdu przez miasto	
		4.2 Uruchomienie		

		multimodalnego systemu transportu publicznego		
		4.3 Budowa obwodnicy Wałbrzycha		
		4.4 Odbudowa sieci dróg w granicach administracyjnych miasta	Liczba oddanych nowych i/lub zmodernizowanych dróg	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg
			Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników
		4.5 Poprawa dostępności komunikacyjnej miasta	Liczba oddanych i/lub zmodernizowanych połączeń komunikacji publicznej	Liczba oddanych i/lub zmodernizowanych połączeń komunikacji publicznej
			Liczba nowych i/lub zmodernizowanych przystanków komunikacji miejskiej	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych przystanków komunikacji miejskiej
			Liczba oddanych kilometrów zmodernizowanych linii kolejowych	
		4.6 Budowa centrum przesiadkowego kolejowo-autobusowego Wałbrzych Centralny		
		4.9 Inteligentny system zarządzania transportem	Utworzone centrum przesiadkowe	
8.	Biuro Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej, Rolnictwa i Leśnictwa	4.7 Wdrożenie programów: <i>Śródmieście bez spalin, Parking za darmo, Dzień bez samochodu, Parkuj i jedź</i> (zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020)	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych zarządzanych przez ZDKiUM
			Liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych zarządzanych przez ZDKiUM
		4.8 Wdrożenie programu <i>Rowerowy Wałbrzych 2020</i> (zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020)	Liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych	Liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych zarządzanych przez ZDKiUM

		Liczba zakupionych rowerów miejskich posiadających wspomaganie elektryczne	Liczba zakupionych rowerów miejskich posiadających wspomaganie elektryczne
11.5 Wdrożenie programów: <i>Ogrodnik miejski oraz Zielone hałdy 2020</i> (zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020)	Powierzchnia terenów zieleni na 1 mieszkańca		Liczba pozytywnie zaopiniowanych projektów nasadzeń zieleni
			Powierzchnia urządzonych nowych terenów zielonych
			Liczba opracowanych przez BUP miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających hałdy
			Ilość zrekultywowanych hałd
12.1 Edukacja ekologiczna mieszkańców miasta oraz promowanie działań proekologicznych (organizacja konkursów itp.)	Liczba zrealizowanych programów z zakresu edukacji ekologicznej i promocji działań proekologicznych		Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców miasta
	Liczba uczestników programów z zakresu edukacji ekologicznej i promocji działań proekologicznych		
12.2 Edukacja mieszkańców miasta w zakresie negatywnych dla środowiska i zdrowia człowieka konsekwencji stosowania niewłaściwych źródeł ciepła w indywidualnych systemach grzewczych	Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje proekologiczne		
	Liczba proekologicznych organizacji pozarządowych		
15.1 Realizacja programu ograniczenia niskiej emisji (zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020)	Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji		Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje z zakresu ograniczenia niskiej emisji
	Wartość zrealizowanych inwestycji z zakresu termomodernizacji budynków użyteczności publicznej		Liczba nieruchomości (np. budynków, lokali mieszkalnych, użytkowych, domków jednorodzinnych), które otrzymały wsparcie finansowe od miasta.

			Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje z zakresu termomodernizacji mieszkań i budynków realizowane przez mieszkańców miasta	
9.	Powiatowy Urząd Pracy	5.1 Aktywizacja osób bezrobotnych do podjęcia pracy	Liczba osób bezrobotnych korzystających z różnych form aktywizacji zawodowej oferowanych przez PUP w Wałbrzychu (np. liczba bezrobotnych skierowanych na szkolenia, staże, prace interwencyjne itp.)	Liczba osób bezrobotnych korzystających z różnych form aktywizacji zawodowej oferowanych przez PUP w Wałbrzychu (np. liczba bezrobotnych skierowanych na szkolenia, staże, prace interwencyjne itp.)
			Stopa bezrobocia	Stopa bezrobocia
10.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	6.1 Utworzenie i rozwijanie w poszczególnych dzielnicach miasta centrów aktywności lokalnej	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej
		6.2 Realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Wałbrzycha	Liczba osób objętych programami przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu	Liczba osób objętych programami przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu
		10.4 Utworzenie mieszkań treningowych oraz chronionych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną		Liczba utworzonych mieszkań.
10.	Biuro Organizacyjne	7.2 Przeznaczenie części środków z budżetu miasta na realizację zadań własnych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego	Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny	Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny
			Liczba projektów zgłoszonych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego	Liczba projektów zgłoszonych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego
12.	Biuro Informatyki	7.3 Informatyzacja usług publicznych on-line urzędu i jednostek podległych (elektroniczne załatwienie sprawy: złożenie wniosku,	Liczba e-usług oferowanych przez UM i jednostki podległe	Liczba e-usług oferowanych przez UM i jednostki podległe

		informacja dla wnioskodawcy, realizacja wniosku, dostarczenie zamówieni, płatność elektroniczna)		
		7.4 Uruchomienie serwisu internetowego Urzędu Miejskiego ukierunkowanego na proces komunikacji społecznej (interaktywne narzędzie konsultacji społecznych zachęcające do angażowania się w sprawy miasta, wyrażania własnych opinii i dzielenie się poglądami)	Liczba wejść na stronę internetową Urzędu Miejskiego	Liczba wejść na stronę internetową Urzędu Miejskiego
13	Biuro Edukacji, Kultury i Sportu	7.5 Rozwój i promocja wolontariatu	Liczba zrealizowanych programów promujących wolontariat	
		9.1 Wprowadzenie nowych kierunków i form kształcenia dostosowanych do aktualnych potrzeb rynku pracy	Liczba uruchomionych nowych kierunków kształcenia	Liczba uruchomionych nowych kierunków kształcenia dostosowanych do aktualnych potrzeb rynku pracy
		9.2 Przygotowanie oraz rozwój oferty kształcenia ustawicznego dostosowanego do potrzeb lokalnego rynku pracy	Liczba nauczycieli objętych kształceniem ustawicznym	Liczba zawartych porozumień o współpracę pomiędzy szkołami a przedstawicielami biznesu
			Liczba zawartych porozumień o współpracę pomiędzy szkołami a przedstawicielami biznesu	Liczba uruchomionych kursów kształcenia ustawicznego Liczba uczestników kursów kształcenia ustawicznego
			Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	
			Liczba uczniów objętych programami stypendialnymi	
			Wartość zrealizowanych programów stypendialnych dla dzieci i młodzieży	
			Liczba uczniów biorących	

			udział w konkursach o zasięgu co najmniej regionalnym	
			Wyniki ze sprawdziany końcowego	
			Wyniki egzaminu gimnazjalnego	
			Zdawalność egzaminu maturalnego	
			Liczba nowych i/lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury edukacyjnej	
			Wartość inwestycji związanych z budową i/lub modernizacją obiektów infrastruktury edukacyjnej	
			Liczba projektów zrealizowanych przez CIZ w Wałbrzychu	
14.	Biuro Inwestycji	7.2 Przeznaczenie części środków z budżetu miasta na realizację zadań własnych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego	Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny	Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny
		11.2 Modernizacja obiektów komunalnych i mieszkalnych	Wartość inwestycji związanych z modernizacją obiektów komunalnych i mieszkalnych	Liczba zmodernizowanych obiektów komunalnych i mieszkalnych
		11.6 Likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych w budynkach użyteczności publicznej		Liczba obiektów użyteczności publicznej, w których dokonano likwidacji barier
15.	Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji	13.1 Przebudowa systemów przepływu wody 13.2 Wymiany, przebudowy i modernizacje sieci wodociągowych	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci wodociągowych	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci wodociągowych
			Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci wodociągowych	Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci wodociągowych

		13.3 Budowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnych	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci kanalizacji sanitarnych	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci kanalizacji sanitarnych
			Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci kanalizacji sanitarnych	Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci kanalizacji sanitarnych
			Stopień pokrycia miasta siecią kanalizacji sanitarnych	Stopień pokrycia miasta siecią kanalizacji sanitarnych
16.	Biuro Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego	13.5 Przygotowanie koncepcji planu ochrony Wałbrzycha przed powodzią, w tym przygotowanie i wdrożenie programu małej retencji na obszarze miasta		